

Informator dla osób z niepełnosprawnością

2023

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

Spis treści

Wstęp.....	7
1. Renta z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczeń rentowych.....	8
1.1. Jakie warunki musisz spełnić, aby otrzymać rentę.....	9
1.2. Kiedy możemyznać Cię za osobę niezdolną do pracy.....	9
1.3. Jakie są rodzaje renty z tytułu niezdolności do pracy.....	10
1.4. Czy możesz dostać rentę z tytułu niezdolności do pracy, jeśli masz prawo do emerytury.....	10
1.5. Jaki staż uprawnia do renty z tytułu niezdolności do pracy.....	11
1.6. Jakie inne warunki musisz spełnić, aby uzyskać rentę z tytułu niezdolności do pracy.....	12
1.7. Kiedy powstaje prawo do renty, a kiedy ustaje.....	13
1.8. Od czego zależy wysokość Twojej renty.....	13
1.9. Kiedy zawiesimy albo zmniejszymy Twoją rentę.....	14
1.10. Co musisz zrobić, aby uzyskać rentę.....	15
1.11. Jak wypłacamy rentę.....	17
1.12. O czym musisz powiadomić ZUS, jeśli pobierasz rentę.....	17
2. Renta socjalna.....	20
2.1. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać rentę socjalną.....	21
2.2. Kiedy nie przysługuje Ci renta socjalna.....	22
2.3. Od czego zależy wysokość renty socjalnej.....	23
2.4. Kiedy zawiesimy albo zmniejszymy Twoją rentę socjalną.....	23
2.5. Co musisz zrobić, aby uzyskać rentę socjalną.....	23
2.6. W jaki sposób wypłacimy Ci rentę socjalną.....	25
2.7. O czym musisz powiadomić ZUS, gdy pobierasz rentę socjalną.....	25
3. Świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (tzw. 500+).....	28
3.1. Jakie warunki musisz spełnić, aby otrzymać świadczenie.....	29
3.2. Co musisz zrobić, aby uzyskać świadczenie.....	30
3.3. Kiedy dostaniesz decyzję.....	31
3.4. Jaka jest wysokość świadczenia uzupełniającego.....	31
3.5. O czym musisz powiadomić ZUS, jeśli pobierasz świadczenie uzupełniające.....	32
3.6. Co możesz zrobić, jeśli nie zgadzasz się z decyzją.....	32
4. Orzecznictwo lekarskie w ZUS.....	34
4.1. Jakie zasady orzekania o niezdolności do pracy obowiązują w ZUS.....	35
4.2. Jaką dokumentację medyczną musisz dostarczyć, aby otrzymać orzeczenie.....	36
4.2.1. Ile wynosi zwrot kosztów dojazdu na badanie.....	37
4.2.2. Czy możesz odwołać się od orzeczenia.....	37
5. Działania ZUS na rzecz osób z niepełnosprawnością.....	38
5.1. Co robimy dla osób z niepełnosprawnością.....	39

5.2.	Na czym polega rehabilitacja lecznicza w ramach prewencji rentowej ZUS.....	39
5.3.	Jakie ułatwienia wprowadziliśmy dla naszych klientów z niepełnosprawnością	41
5.3.1.	Ułatwienia dla osób z niepełnosprawnością słuchu	41
5.3.2.	Ułatwienia dla osób z niepełnosprawnością ruchu i wzroku.....	42
5.3.3.	Załatw sprawę z domu.....	44
5.4.	Jak wspieramy aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnością	45
5.5.	Jak upowszechniamy wiedzę na temat niepełnosprawności i praw osób z niepełnosprawnością	45
6.	Uprawnienia pracownicze osób z niepełnosprawnością.....	48
6.1.	Jakie dodatkowe uprawnienia pracownicze przysługują Ci jako osobie z niepełnosprawnością	49
6.2.	Jakie normy czasu pracy Cię obowiązują.....	49
6.3.	Jakie przerwy Ci przysługują.....	50
6.4.	Jaki dodatkowy urlop Ci przysługuje.....	50
6.5.	Czy możesz skorzystać ze zwolnienia z pracy, aby uczestniczyć w turnusie rehabilitacyjnym.....	51
6.6.	Czy możesz skorzystać ze zwolnienia z pracy na badania	52
6.7.	Na jakich zasadach pracodawca powinien wydzielić Ci stanowisko pracy lub je zorganizować.....	52
6.8.	Czy możesz pracować na otwartym rynku pracy (u pracodawcy, który nie zapewnia warunków pracy chronionej).....	52
6.9.	Jakie usprawnienia musi zapewnić Ci pracodawca.....	53
7.	Dane adresowe oddziałów ZUS.....	54
7.1.	Nasza infolinia.....	55
7.2.	Nasze oddziały.....	55
8.	Wsparcie osób z niepełnosprawnością ze środków PFRON	60
	Skróty i terminy użyte w rozdziale 8	61
8.1.	Jaką pomoc możesz uzyskać ze środków PFRON	62
8.2.	Jakie zadania realizuje PFRON.....	64
8.2.1.	Jak PFRON wspiera osoby z niepełnosprawnością w samodzielnym funkcjonowaniu (rehabilitacja społeczna).....	64
8.2.2.	Jak PFRON wspiera zatrudnienie osób z niepełnosprawnością (rehabilitacja zawodowa).....	65
8.3.	Turnusy rehabilitacyjne dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.....	66
8.3.1.	Na czym polega pomoc.....	66
8.3.2.	Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie.....	67
8.3.3.	Jaka jest wysokość dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych.....	68
8.3.4.	Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie.....	69
8.4.	Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	70
8.4.1.	Na czym polega pomoc.....	70
8.4.2.	Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie.....	70
8.4.3.	Jaka jest wysokość dofinansowania.....	71
8.4.4.	Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie.....	71

8.5. Sprzęt rehabilitacyjny	71
8.5.1. Na czym polega pomoc	71
8.5.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie	72
8.5.3. Jaka jest wysokość dofinansowania	72
8.5.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie	72
8.6. Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	73
8.6.1. Na czym polega pomoc	73
8.6.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie	73
8.6.3. Jaka jest wysokość dofinansowania	74
8.6.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie	74
8.7. „Aktywny samorząd”	75
8.7.1. Na czym polega pomoc	75
8.7.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uczestniczyć w programie „Aktywny samorząd”	75
8.7.3. Jaka jest wysokość dofinansowania	79
8.7.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie	83
8.8. Usługi tłumacza języka migowego i tłumacza-przewodnika	83
8.8.1. Na czym polega pomoc	83
8.8.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby otrzymać dofinansowanie	83
8.8.3. Jaka jest wysokość dofinansowania	84
8.8.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie	84
8.9. Szkolenia z języka migowego	85
8.9.1. Na czym polega pomoc	85
8.9.2. Jaka jest wysokość dofinansowania	85
8.9.3. Jakie warunki musisz spełnić, aby otrzymać dofinansowanie	85
8.10. Projekty NGO na rzecz osób z niepełnosprawnością i ich otoczenia	86
8.10.1. Na czym polega pomoc	86
8.10.2. Jakie warunki musi spełnić organizacja, aby otrzymać dofinansowanie	88
8.10.3. Co powinna zrobić organizacja, aby otrzymać dofinansowanie	88
8.11. Warsztaty terapii zajęciowej	89
8.11.1. Na czym polega pomoc	89
8.11.2. Jakie warunki musi spełnić organizacja, żeby uzyskać dofinansowanie	89
8.11.3. Jaką pomoc mogą zapewnić Ci WTZ	90
8.11.4. Co powinna zrobić organizacja, aby otrzymać dofinansowanie	90
8.12. „Zajęcia klubowe w WTZ”	91
8.12.1. Na czym polega pomoc	91
8.12.2. Jakie warunki musi spełnić organizacja, aby uzyskać dofinansowanie	92
8.12.3. Co powinna zrobić organizacja, aby uzyskać dofinansowanie	92
8.13. „Rehabilitacja 25+” – program pilotażowy	93
8.13.1. Na czym polega pomoc	93
8.13.2. Jakie warunki powinna spełnić organizacja, aby otrzymać dofinansowanie	95
8.13.3. Co powinien zrobić podmiot, aby otrzymać wsparcie	95
8.14. Psy asystujące – refundacja certyfikatów	96
8.14.1. Na czym polega pomoc	96
8.14.2. Jakie warunki musi spełnić podmiot, aby otrzymać refundację	96
8.14.3. Co powinien zrobić podmiot, aby otrzymać refundację	96
8.15. Program wyrównywania różnic między regionami III	97
8.15.1. Na czym polega pomoc	97
8.15.2. Jaka jest wysokość dofinansowania	97

8.15.3. Jakie warunki musi spełnić podmiot, aby uzyskać dofinansowanie.....	98
8.15.4. Jak wygląda procedura.....	99
8.16. Refundacja składek na ubezpieczenia społeczne	100
8.16.1. Na czym polega pomoc.....	100
8.16.2. Jaka jest wysokość refundacji.....	100
8.16.3. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać refundację	100
8.16.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać refundację	100
8.17. Dotacja na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej	102
8.17.1. Na czym polega pomoc.....	102
8.17.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dotację	102
8.17.3. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie.....	103
8.18. Dofinansowanie odsetek kredytu na działalność gospodarczą lub gospodarstwo rolne.....	104
8.18.1. Na czym polega pomoc.....	104
8.18.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie.....	104
8.18.3. Gdzie złożyć wniosek o dofinansowanie.....	104
8.19. Dofinansowanie do Twojego wynagrodzenia dla pracodawcy	105
8.19.1. Na czym polega pomoc.....	105
8.19.2. Jaka jest wysokość dofinansowania.....	105
8.19.3. Jakie warunki musi spełnić Twój pracodawca, aby uzyskać dofinansowanie	106
8.19.4. Co powinien zrobić Twój pracodawca, aby otrzymać dofinansowanie.....	106
8.20. Zwrot kosztów przystosowania Twojego stanowiska pracy do Twoich potrzeb.....	108
8.20.1. Na czym polega pomoc.....	108
8.20.2. Jakie warunki musi spełnić Twój pracodawca, aby otrzymać zwrot kosztów.....	108
8.20.3. Co powinien zrobić Twój pracodawca, aby otrzymać zwrot kosztów	109
8.21. Zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy dla pracodawcy	110
8.21.1. Na czym polega pomoc.....	110
8.21.2. Jakie warunki musi spełnić Twój pracodawca, aby uzyskać zwrot kosztów	110
8.21.3. Co powinien zrobić Twój pracodawca, aby otrzymać zwrot kosztów	111
8.22. Zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego Ci w pracy oraz szkolenia tej osoby	112
8.22.1. Na czym polega pomoc.....	112
8.22.2. Co musi zrobić Twój pracodawca, aby otrzymać zwrot.....	112
8.23. Wsparcie dla spółdzielni socjalnej.....	113
8.23.1. Na czym polega pomoc.....	113
8.24. Refundacja kosztów Twojego szkolenia dla pracodawcy	113
8.24.1. Na czym polega pomoc.....	113
8.24.2. Jakie warunki musi spełnić Twój pracodawca, aby uzyskać refundację	114
8.24.3. Co powinien zrobić Twój pracodawca, aby uzyskać refundację	114
8.25. Dodatkowa pomoc dla zakładów pracy chronionej.....	114
8.25.1. Na czym polega pomoc.....	114
8.25.2. Jakie warunki musi spełnić zakład pracy chronionej, aby skorzystać z dodatkowej pomocy	115
8.25.3. Co powinien zrobić zakład pracy chronionej, aby skorzystać z dodatkowej pomocy	115

8.26. Zakłady aktywności zawodowej – dofinansowanie	115
8.26.1. Na czym polega pomoc	115
8.26.2. Jakie warunki musi spełnić podmiot, aby uzyskać dofinansowanie	117
8.26.3. Co musi zrobić podmiot, aby otrzymać dofinansowanie	118
8.26.4. Dofinansowanie do zakładowego funduszu aktywności	118
8.27. Jakie korzyści ma pracodawca zobowiązany do wpłat na PFRON, jeśli Ciebie zatrudni	119
8.27.1. Ważność orzeczeń	120
8.28. Finansowanie staży i szkoleń dla osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w urzędzie pracy jako bezrobotne lub poszukujące pracy	120
8.28.1. Staże	121
8.28.1.1. Gdzie złożyć wniosek o dofinansowanie	121
8.28.2. Szkolenia	121
8.28.2.1. Gdzie złożyć wniosek o dofinansowanie	121
8.29. System Obsługi Wsparcia (SOW) finansowanego przez PFRON	122
8.29.1. Jaki wniosek o dofinansowanie możesz złożyć w SOW	122
8.29.2. Wsparcie dostępne online – informacje dodatkowe	123
8.29.3. Jak skorzystać z SOW	124
8.29.3.1. Jak zarejestrować się w SOW	124
8.29.3.2. Jak złożyć wniosek w SOW	125
8.30. Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” – Dostępne mieszkanie	125
8.30.1. Na czym polega pomoc	125
8.30.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie	126
8.30.3. Jaka jest wysokość dofinansowania	126
8.30.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie	126
8.31. Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” – Mieszkanie dla absolwenta	127
8.31.1. Na czym polega pomoc	127
8.31.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie	127
8.31.3. Jaka jest wysokość dofinansowania	128
8.31.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie	128
9. Centra informacyjno-doradcze przy oddziałach PFRON	130
9.1. Czym są centra informacyjno-doradcze	131
9.2. Czym są ośrodki wsparcia i testów	131
9.3. Kto może skorzystać	131
9.4. Jak często możesz skorzystać	132
9.5. Jak zgłosić się do centrum informacyjno-doradczego	132
10. Prawo do dostępności	134
10.1. Czym jest dostępność	135
10.2. Kto powinien zapewnić dostępność	135
10.3. Czego możesz oczekiwać	136
10.4. Jak możesz zmienić dostępność	137
10.4.1. Informacja o braku dostępności	137
10.4.2. Wniosek o zapewnienie dostępności	137

10.5. Co zrobić, gdy podmiot publiczny nie zapewni dostępności.....	138
10.6. Przebieg postępowania skargowego	139
11. Dane adresowe PFRON	140
11.1. Dane kontaktowe Biura PFRON w Warszawie	141
11.2. Dane adresowe oddziałów wojewódzkich PFRON	143
11.3. Punkt obsługi klienta	145
11.4. Punkty i stanowiska informacyjne SOW	146

Wstęp

„Informator...” powstał z inicjatywy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) przy współpracy z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

Zebraliśmy w nim najważniejsze informacje, które mogą być przydatne dla osób z niepełnosprawnością. Opisaliśmy m.in. zasady przyznawania rent, przebieg orzecznictwa lekarskiego, warunki rehabilitacji leczniczej prowadzonej przez ZUS oraz uprawnienia pracownicze.

W „Informatorze...” wyjaśniliśmy także, na jaką pomoc z PFRON mogą liczyć osoby z niepełnosprawnością oraz pracodawcy zatrudniający takich pracowników. Omówiliśmy zasady ubiegania się o tego rodzaju wsparcie, warunki jego udzielenia i niezbędne dokumenty. Opisaliśmy, jak korzystać z prawa do dostępności. Przybliżyliśmy również możliwość składania wniosków o dofinansowanie przez internet. Służy temu System Obsługi Wsparcia finansowanego przez PFRON (SOW), dostępny na stronie <https://sow.pfron.org.pl>.

Na prośbę środowiska osób z niepełnosprawnością w „Informatorze...” zamiast ustawowego terminu „osoba niepełnosprawna” używamy sformułowania „osoba z niepełnosprawnością”.

Mamy nadzieję, że ta publikacja będzie dla Ciebie praktycznym przewodnikiem.

1. Renta z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczeń rentowych

1.1. Jakie warunki musisz spełnić, aby otrzymać rentę

Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przysługuje Ci, jeśli spełniasz łącznie następujące warunki:

- jesteś osobą niezdolną do pracy;
- nie masz ustalonego prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS) ani nie spełniasz warunków, aby ją uzyskać;
- masz wymagany – odpowiednio do wieku, w którym powstała niezdolność do pracy – staż (okresy składkowe i nieskładkowe); więcej informacji na ten temat znajdziesz na s. 11;
- Twoja niezdolność do pracy powstała w okresie składkowym lub nieskładkowym (są one wymienione w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz.U. z 2023 r. poz. 1251) albo w ciągu 18 miesięcy od zakończenia takiego okresu – więcej informacji na ten temat znajdziesz na s. 12.

Od obowiązku spełnienia dwóch ostatnich warunków są wyjątki – omówiliśmy je na s. 11 i 12.

1.2. Kiedy możemy uznać Cię za osobę niezdolną do pracy

Możemy uznać Cię za osobę niezdolną do pracy tylko wtedy, gdy utracisz zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i Twój stan zdrowia nie rokuje odzyskania tej zdolności po przekwalifikowaniu.

Twoja niezdolność do pracy może być częściowa albo całkowita.

Możemy uznać Cię za osobę częściowo niezdolną do pracy, gdy w znacznym stopniu utracisz zdolność do pracy zgodnej z Twoimi kwalifikacjami.

Możemy uznać Cię za osobę całkowicie niezdolną do pracy, gdy utracisz zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy.

Postępowanie w sprawie orzeczenia niezdolności do pracy jest dwuinstancyjne. W I instancji orzeka lekarz orzecznik ZUS, natomiast w II instancji – komisja lekarska ZUS. Jeśli nie zgadzasz się z orzeczeniem lekarza orzecznika, masz prawo wnieść sprzeciw od tego orzeczenia do komisji lekarskiej ZUS. Masz na to 14 dni, od kiedy otrzymasz orzeczenie.

Ponadto w ciągu 14 dni, od kiedy lekarz orzecznik wydał orzeczenie, prezes ZUS może zgłosić zarzut wadliwości orzeczenia i przekazać sprawę do rozpatrzenia przez komisję lekarską.

Zwykle lekarz lub komisja lekarska orzeka niezdolność do pracy na maksymalnie 5 lat. Jednak jeżeli według wiedzy medycznej nie ma rokowań, że odzyskasz zdolność do pracy przed upływem tego okresu, lekarz albo komisja może orzec niezdolność do pracy na dłuższy okres.

Jeśli lekarz orzecznik ZUS albo komisja lekarska ZUS stwierdzi, że w Twoim przypadku nastąpiło naruszenie sprawności organizmu w stopniu, który powoduje konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu Twoich podstawowych potrzeb życiowych, to wyda dodatkowo orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji.

1.3. Jakie są rodzaje renty z tytułu niezdolności do pracy

Renta z tytułu niezdolności do pracy może być przyznana na stałe lub na określony czas.

Renta stała przysługuje Ci, jeśli lekarz orzecznik ZUS albo komisja lekarska ZUS uzna Twoją niezdolność do pracy za trwałą.

Renta okresowa przysługuje Ci, jeśli lekarz albo komisja uzna, że Twoja niezdolność do pracy ma charakter czasowy.

Renta okresowa przysługuje przez okres wskazany w decyzji ZUS. Masz prawo zgłosić wniosek o przeprowadzenie kolejnego badania, jeśli uznasz, że Twój stan zdrowia się zmienił.

1.4. Czy możesz dostać rentę z tytułu niezdolności do pracy, jeśli masz prawo do emerytury

Jeśli masz prawo do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS) albo spełniasz warunki, aby ją uzyskać, nie możemy przyznać Ci prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Chodzi o emeryturę z FUS, czyli:

- emeryturę powszechną – przyznaną kobiecie, która skończyła 60 lat, albo mężczyźnie, który skończył 65 lat (nie ma znaczenia, czy przyznaliśmy ją na Twój wniosek, czy bez niego – z urzędu);

- emeryturę w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny (np. emeryturę częściową, emeryturę górniczą, emeryturę nauczycielską, wcześniejszą emeryturę dla matek opiekujących się dziećmi, które wymagają stałej opieki).

Emerytura pomostowa i nauczycielskie świadczenie kompensacyjne nie wykluczają prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

1.5. Jaki staż uprawnia do renty z tytułu niezdolności do pracy

Staż (na który składają się okresy składkowe i nieskładkowe) wymagany do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy zależy od wieku, w którym powstała Twoja niezdolność do pracy. Wynosi:

- rok – jeśli stajesz się osobą niezdolną do pracy przed ukończeniem 20 lat;
- 2 lata – jeśli masz ponad 20 lat, ale nie więcej niż 22 lata;
- 3 lata – jeśli masz ponad 22 lata, ale nie więcej niż 25 lat;
- 4 lata – jeśli masz ponad 25, ale nie więcej niż 30 lat;
- 5 lat – jeśli stajesz się osobą niezdolną do pracy, gdy masz ponad 30 lat.

Twoje okresy składkowe to m.in. okresy zatrudnienia (np. na podstawie umowy o pracę) albo gdy samodzielnie opłacasz składki na ubezpieczenia społeczne (np. od prowadzonej działalności gospodarczej).

Twoje okresy nieskładkowe to okresy, gdy nie pracujesz ani nie prowadzisz działalności i masz przerwy w opłacaniu składek na ubezpieczenia społeczne. Są to okresy, które uwzględniamy, gdy ustalamy prawo do renty (np. okres studiów, pobierania zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego).

Ważne

Jeśli Twoja niezdolność do pracy powstała wskutek wypadku w drodze do pracy lub z pracy, nie musisz mieć określonego stażu, aby nabyć prawo do renty.

Jeśli nie udowodnisz wystarczającego okresu składkowego i nieskładkowego, przyjmiemy, że spełniasz warunek stażowy, jeżeli zostałeś zgłoszony do ubezpieczenia w jednym z poniższych przypadków:

- przed ukończeniem 18 lat,
- w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej i do powstania niezdolności do pracy miałeś okresy składkowe i nieskładkowe bez przerwy lub z przerwami, które łącznie nie przekraczały 6 miesięcy.

1.6. Jakie inne warunki musisz spełnić, aby uzyskać rentę z tytułu niezdolności do pracy

Jeśli Twoja niezdolność do pracy powstała po ukończeniu przez Ciebie 30 lat, musisz spełniać dodatkowy warunek: Twój 5-letni staż (okres składkowy i nieskładkowy) musi przypadać w 10-leciu, które bezpośrednio poprzedza datę zgłoszenia wniosku o rentę lub datę powstania niezdolności do pracy.

Od tej zasady jest jednak wyjątek. Jeśli nie spełniasz tego warunku, przyznamy Ci prawo do renty, o ile masz orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i udowodnisz: jako kobieta co najmniej 25 lat okresów składkowych, a jako mężczyzna – co najmniej 30 lat okresów składkowych.

Abyśmy mogli przyznać Ci rentę, Twoja niezdolność do pracy musiała powstać w okresie składkowym lub nieskładkowym przewidzianym w przepisach albo w ciągu 18 miesięcy od zakończenia takiego okresu. Są to m.in. okresy ubezpieczenia albo pobierania:

- zasiłku macierzyńskiego, chorobowego lub opiekuńczego,
- wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy,
- świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna.

Warunek ten nie dotyczy Cię jednak, jeśli masz orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i udowodnisz staż (okres składkowy i nieskładkowy), który wynosi dla kobiety co najmniej 20 lat, a dla mężczyzny – co najmniej 25 lat.

Ważne

Jeśli Twoja niezdolność do pracy jest skutkiem wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, możesz otrzymać rentę z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego (tzw. rentę wypadkową). Aby otrzymać to świadczenie, musisz mieć orzeczenie o niezdolności do pracy z powodu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej od lekarza orzecznika ZUS albo komisji lekarskiej ZUS (jeśli złożyłeś do niej sprzeciw na orzeczenie, które wydał Ci lekarz orzecznik ZUS, lub prezes ZUS zgłosił zarzut wadliwości orzeczenia lekarza orzecznika).

To, czy otrzymasz tzw. rentę wypadkową, nie zależy od:

- daty, kiedy powstała niezdolność do pracy z powodu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej;
- okresu, przez który podlegasz ubezpieczeniu wypadkowemu.

1.7. Kiedy powstaje prawo do renty, a kiedy ustaje

Prawo do renty uzyskasz, gdy spełnisz wszystkie wymagane warunki – nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłosisz wniosek o to świadczenie.

Jeśli będziesz pobierać zasiłek chorobowy, wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy lub świadczenie rehabilitacyjne, prawo do renty uzyskasz, dopiero gdy przestaniesz pobierać to świadczenie.

Twoje prawo do renty ustanie:

- gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych, aby ją uzyskać, np. gdy ustąpi Twoja niezdolność do pracy;
- gdy upłynie okres, na jaki ją przyznaliśmy;
- z dniem, od którego przyznamy Ci (z urzędu lub na wniosek) emeryturę z FUS;
- w dniu Twojej śmierci.

Prawo do renty, które ustało z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, przywrócimy wyłącznie wtedy, gdy ponownie staniesz się niezdolny do pracy w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty.

Jeżeli masz prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, a ustalimy Ci prawo do emerytury z FUS, to prawo do renty ustanie w związku z przyznaniem emerytury. W takiej sytuacji nie możemy przywrócić prawa do renty.

1.8. Od czego zależy wysokość Twojej renty

Wysokość Twojej renty z tytułu niezdolności do pracy zależy od:

- stażu (udowodnionych okresów składkowych i nieskładkowych);
- wysokości zarobków, które wskażesz do obliczenia podstawy wymiaru renty;
- kwoty bazowej obowiązującej w dniu uzyskania prawa do renty;
- stopnia orzeczonej niezdolności do pracy.

Jeżeli nie możemy ustalić podstawy wymiaru renty (czyli przeciętnej podstawy wymiaru składek), przyznamy rentę z tytułu niezdolności do pracy w wysokości najniższego świadczenia.

Aktualną wysokość najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy możesz sprawdzić na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Baza wiedzy] → [Składki, wskaźniki, odsetki] → [Wskaźniki].

1.9. Kiedy zawiesimy albo zmniejszymy Twoją rentę

Zawiesimy Twoje prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy albo zmniejszymy wysokość Twojego świadczenia, jeśli osiągasz dodatkowy przychód z działalności, od której składki na ubezpieczenia społeczne są obowiązkowe. Chodzi m.in. o przychody:

- ze stosunku pracy,
- z umowy zlecenia, umowy o świadczenie usług albo współpracy przy wykonywaniu tych umów,
- z umowy o dzieło zawartej z własnym pracodawcą albo z innym podmiotem, ale wykonywanej na rzecz własnego pracodawcy,
- z działalności pozarolniczej lub współpracy przy jej wykonywaniu,
- z tytułu służby,
- z zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego i wyrównawczego, ze świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, dodatku wyrównawczego, a także wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy.

Jeśli prowadzisz działalność pozarolniczą, za Twój przychód przyjmujemy podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

Na zawieszenie prawa do renty albo zmniejszenie jej wysokości nie wpływa przychód osiągnięty przez Ciebie z umowy, która nie jest objęta obowiązkiem ubezpieczeń społecznych (np. z umowy o dzieło, która nie dotyczy pracy na rzecz Twojego pracodawcy i która nie została zawarta z Twoim pracodawcą).

Na zawieszenie prawa do renty albo jej zmniejszenie wpływają również przychody z działalności, którą wykonujesz za granicą.

Musisz zawiadomić nas, gdy podejmiesz jakąkolwiek działalność objętą obowiązkiem ubezpieczeń społecznych. Musisz nas także poinformować o wysokości przychodu, który osiągasz z tytułu tej działalności.

Jeżeli Twój przychód:

- nie przekroczy 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy – rentę wypłacamy Ci w pełnej wysokości;
- przekroczy 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, ale nie przekroczy 130% tego wynagrodzenia – odpowiednio zmniejszamy Twoją rentę;
- przekroczy 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia – zawieszamy wypłatę Twojej renty.

Ważne

Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłasza raz na kwartał prezes Głównego Urzędu Statystycznego (GUS). Dane te znajdziesz na stronie internetowej GUS <https://stat.gov.pl>.

Limity zarobkowe, których przekroczenie powoduje zawieszenie albo zmniejszenie renty, znajdziesz na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Baza wiedzy] → [Składki, wskaźniki, odsetki] → [Wskaźniki].

1.10. Co musisz zrobić, aby uzyskać rentę

Aby otrzymać rentę, musisz złożyć wniosek. Najwygodniej Ci będzie, jeśli skorzystasz z formularza ERN – znajdziesz go w każdej naszej placówce i na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Wzory formularzy] → [Emerytury, renty]. Wniosek może złożyć w Twoim imieniu przedstawiciel ustawy lub osoba, którą do tego upoważnisz. Wniosek możesz:

- zgłosić w naszej placówce, która jest właściwa ze względu na Twoje miejsce zamieszkania; możesz tam złożyć wniosek na piśmie lub podyktować go do protokołu, który spisze nasz pracownik; możesz także złożyć wniosek w innej naszej placówce – przekaże go ona do tej właściwej;
- wysłać pocztą albo kurierem lub złożyć za pośrednictwem płatnika składek (np. pracodawcy) albo w polskim urzędzie konsularnym;
- złożyć elektronicznie przez Platformę Usług Elektronicznych (PUE) ZUS na stronie <https://www.zus.pl>; aby to zrobić, musisz mieć profil PUE, profil zaufany, kwalifikowany podpis elektroniczny lub podpis osobisty (e-dowód).

Ważne

Profil PUE jest bezpłatny. Aby z niego skorzystać, wystarczy, że zalogujesz się na swoje konto na PUE ZUS.

Profil zaufany jest bezpłatny. Aby go uzyskać, złóż wniosek o profil na stronie internetowej <https://pz.gov.pl>. Następnie potwierdź swoją tożsamość w naszej placówce, w urzędzie miasta lub gminy albo za pośrednictwem bankowości elektronicznej.

Kwalifikowany podpis elektroniczny wydają centra certyfikacji. Jest to usługa płatna. Jej koszt zależy m.in. od okresu ważności, na jaki zostaje wydany certyfikat.

Podpis osobisty (e-dowód) możesz uzyskać bezpłatnie przy składaniu wniosku o nowy dowód osobisty.

Do wniosku o przyznanie renty dołącz:

- zaświadczenie o stanie zdrowia (formularz OL-9), które wypełnił lekarz prowadzący Twoje leczenie;
- dokumentację medyczną z przebiegu leczenia, którą już masz;
- wywiad zawodowy (formularz OL-10), który wypełnił Twój płatnik składek (np. pracodawca), jeżeli jesteś zatrudniony;
- informację o okresach składkowych i nieskładkowych (druk ERP-6) albo formularz unijny E 207 PL – jeśli masz ubezpieczenie zarówno w Polsce, jak i w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE) albo Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA);
- dokumenty, które potwierdzą okresy składkowe i nieskładkowe (np. świadectwa pracy, zaświadczenia o zatrudnieniu, legitymacja ubezpieczeniowa);
- zaświadczenie pracodawcy o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (pracodawca może skorzystać ze wzoru zaświadczenia ERP-7), legitymację ubezpieczeniową zawierającą odpowiednie wpisy lub inny dokument, na podstawie którego możemy ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia;
- kartę wypadku w drodze do pracy lub z pracy, jeśli zgłaszasz wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy.

Jeśli występujesz o rentę z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego, do wniosku dołącz również:

- kartę wypadku lub przygotowany przez pracodawcę protokół ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy,
- decyzję o stwierdzeniu choroby zawodowej wydaną przez państwowego inspektora sanitarnego.

Jeżeli wniosek o rentę składasz elektronicznie przez PUE ZUS i dołączasz dodatkowe dokumenty, to możesz je również złożyć w formie elektronicznej. Jednak muszą to być dokumenty w postaci elektronicznej, podpisane podpisem elektronicznym. Inne postacie takiego dokumentu to kopie, np. wydruk, skan. Jeśli do wniosku dołączasz np. skany, to oryginały tych dokumentów złóż w naszej placówce lub wyślij pocztą.

Wniosek o rentę możesz wycofać (zachęcamy, abyś skorzystał z formularza EWS, który znajdziesz w każdej naszej placówce i na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Wzory formularzy] → [Emerytury, renty]) do dnia, w którym uprawomocni się decyzja w sprawie renty – czyli w ciągu miesiąca od dnia doręczenia decyzji. Nie musisz tego uzasadniać. Twoja prośba o wycofanie wniosku będzie skuteczna tylko wówczas, gdy przekażesz ją nam w jeden z poniższych sposobów:

- złożysz ją w naszej dowolnej placówce,
- prześlesz ją do nas pocztą,
- podyktujesz ją do protokołu spisane go przez naszego pracownika.

Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przyzna w formie decyzji ten nasz oddział, który jest właściwy ze względu na Twoje miejsce zamieszkania. Decyzję w sprawie renty wyda w ciągu 30 dni od daty wyjaśnienia ostatniej okoliczności, która jest niezbędna do wydania decyzji.

Od naszej decyzji przysługuje Ci odwołanie. Odwołanie wnosisz do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych – właściwego ze względu na Twoje miejsce zamieszkania. Składasz je za naszym pośrednictwem w ciągu miesiąca od dnia doręczenia decyzji. Po tym terminie decyzja stanie się prawomocna i nie będziesz mógł jej zaskarżyć do sądu.

Odwołanie możesz złożyć na piśmie, zgłosić ustnie do protokołu w naszej placówce lub wysłać pocztą. Możesz także złożyć odwołanie elektronicznie przez PUE ZUS – wykorzystaj wtedy formularz POG. Za złożenie odwołania i postępowanie przed sądem nic nie zapłacisz.

1.11. Jak wypłacamy rentę

Rentę z tytułu niezdolności do pracy wypłacamy za poszczególne miesiące kalendarzowe w dniu, który podaliśmy w decyzji jako termin płatności świadczenia.

Rentę możemy przekazywać Ci pocztą albo na Twój rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej (SKOK). Jeśli chcesz otrzymywać świadczenie na konto, zgłoś to we wniosku. Przelew na konto to bardzo wygodna forma wypłaty renty.

Jeśli mieszkasz za granicą, możemy wypłacać Twoją rentę na polski rachunek bankowy Twój albo upoważnionej przez Ciebie osoby, która mieszka w Polsce.

1.12. O czym musisz powiadomić ZUS, jeśli pobierasz rentę

Jeśli pobierasz rentę z tytułu niezdolności do pracy, musisz powiadomić ten nasz oddział, który wypłaca Ci świadczenie, m.in. o tym, że:

- podejmujesz pracę zarobkową, która podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, i osiągasz przychód, który powoduje zmniejszenie albo zawieszenie renty;

Ważne

Niezależnie od tego obowiązku musisz dostarczyć nam do końca lutego zaświadczenie albo oświadczenie o wysokości przychodu za ubiegły rok, w rozbiciu miesięcznym. Jest ono niezbędne do rozliczenia Twojego świadczenia. Na podstawie tego zaświadczenia albo oświadczenia sprawdzamy, jakie rozliczenie jest dla Ciebie korzystniejsze – roczne czy miesięczne. Więcej o tym obowiązku przeczytasz na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Świadczenia] → [Renty].

- zgłaszasz wniosek o emeryturę lub rentę do innego organu rentowego (np. Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego [KRUS] albo Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji);
- zmieniasz miejsce zamieszkania;
- zmienił się Twój numer rachunku w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej;
- przebywasz w zakładzie opiekuńczo-leczniczym lub w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym dłużej niż 2 tygodnie w miesiącu – jeśli do renty przysługuje Ci dodatek pielęgnacyjny.

2. Renta socjalna

2.1. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać rentę socjalną

Rentę socjalną możesz otrzymać, gdy spełniasz oba poniższe warunki:

- jesteś osobą pełnoletnią,

Ważne

Jesteś osobą pełnoletnią i masz skończone 18 lat. Uznamy Cię za osobę pełnoletnią także wtedy, gdy jesteś kobietą, nie osiągnęłaś jeszcze 18 roku życia, ale wyszłaś za mąż po ukończeniu 16 lat.

- jesteś osobą całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:
  - przed ukończeniem 18 lat,
  - w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 lat,
  - w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Całkowitą niezdolność do pracy i przewidywany okres jej trwania ustala lekarz orzecznik ZUS lub komisja lekarska ZUS. Całkowita niezdolność do pracy oznacza utratę zdolności do wykonywania jakiejkolwiek pracy. Przy ocenie prawa do renty socjalnej bierzemy pod uwagę, czy całkowita niezdolność do pracy jest skutkiem naruszenia sprawności organizmu, które powstało, zanim osiągnęłaś pełnoletność lub w trakcie nauki (w wymienionych wyżej okresach).

Ważne

Rentę socjalną możemy przyznać:

- na stałe – jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała;
- na określony czas – jeśli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa.

Zwykle lekarz orzecznik ZUS lub komisja lekarska ZUS orzeka niezdolność do pracy na maksymalnie 5 lat. Jeżeli jednak według wiedzy medycznej nie ma rokowań, że odzyskasz zdolność do pracy przed upływem tego okresu, lekarz albo komisja może orzec niezdolność do pracy na dłuższy czas.

Możesz uzyskać prawo do renty socjalnej i pobierać ją także wtedy, gdy masz polskie obywatelstwo i czasowo przebywasz za granicą (np. uczysz się tam albo odwiedzasz rodzinę).

Rentę socjalną przyznaje i wypłaca ta nasza placówka, która jest właściwa ze względu na Twoje miejsce zamieszkania lub pobytu. Taką rentę mogą także wypłacać inne organy emerytalno-rentowe, np. Kasa Rolniczego

Ubezpieczenia Społecznego. Podstawą prawną do przyznania i wypłaty tego świadczenia jest ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. z 2022 r. poz. 240, z późn. zm.).

2.2. Kiedy nie przysługuje Ci renta socjalna

Renta socjalna nie przysługuje Ci, jeśli:

- masz ustalone prawo do emerytury, uposażenia w stanie spoczynku, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty inwalidzkiej, renty strukturalnej, świadczenia przedemerytalnego, zasiłku przedemerytalnego albo nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego;
- pobierasz świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej;
- jesteś osobą tymczasowo aresztowaną albo odbywasz karę pozbawienia wolności (chyba że odbywasz karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego);
- masz ustalone prawo do polskiej renty rodzinnej (lub części tej renty) w wysokości przekraczającej 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (aktualną kwotę możesz sprawdzić na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Baza wiedzy] → [Składki, wskaźniki, odsetki] → [Wskaźniki]);
- jesteś właścicielem lub posiadaczem (samoistnym albo zależnym) nieruchomości rolnej, w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 5 ha przeliczeniowych lub jako współwłaściciel masz udział w takiej nieruchomości.

Możemy wypłacać Ci 50% kwoty renty socjalnej, jeśli jesteś osobą tymczasowo aresztowaną albo odbywasz karę pozbawienia wolności, a oprócz tego jesteś osobą samotnie gospodarującą i nie masz innego przychodu ani prawa do renty rodzinnej, a także jesteś w jednej z następujących sytuacji:

- jesteś właścicielem lokalu mieszkalnego (domu jednorodzinnego);
- masz spółdzielcze prawo do lokalu;
- jesteś najemcą lokalu mieszkalnego, który wchodzi w skład mieszkaniowego zasobu gminy lub innych jednostek samorządu terytorialnego albo stanowi własność Skarbu Państwa lub państwowych osób prawnych.

W takiej sytuacji musisz jednak zobowiązać się na piśmie, że z 50% renty socjalnej będziesz opłacać czynsz lub inne należności za lokal mieszkalny (dom jednorodzinny), a także potwierdzić, że w lokalu (domu jednorodzinny) nie przebywają inne osoby.

2.3. Od czego zależy wysokość renty socjalnej

Renta socjalna wynosi 100% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Aktualną kwotę znajdziesz na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Baza wiedzy] → [Składki, wskaźniki, odsetki] → [Wskaźniki].

Jeśli ubiegasz się o rentę socjalną, a jesteś już uprawniony do renty rodzinnej, której wysokość nie przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, masz prawo do obydwu tych świadczeń.

Łączna wysokość renty rodzinnej i renty socjalnej nie może przekraczać 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (aktualną kwotę znajdziesz na stronie <https://www.zus.pl>).

Gdy łączna wysokość tych świadczeń przekracza 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, obniżamy rentę socjalną. Obniżona renta socjalna nie może być jednak niższa niż 10% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

2.4. Kiedy zawiesimy albo zmniejszymy Twoją rentę socjalną

Od 2022 r. obowiązują korzystne zmiany dla osób, które dorabiają do renty socjalnej. Stosuje się te same zasady, które dotyczą osób uprawnionych do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Dla wielu osób oznacza to możliwość osiągnięcia dodatkowych przychodów i pobierania renty socjalnej w pełnej lub zmniejszonej wysokości. Od 2022 r. renta socjalna może być zarówno zmniejszona, jak i zawieszona z powodu osiągnięcia dodatkowych przychodów. O zasadach zawieszania i zmniejszania renty przeczytaj na s. 14–15.

2.5. Co musisz zrobić, aby uzyskać rentę socjalną

Rentę socjalną przyznajemy na Twój wniosek. Wniosek może złożyć w Twoim imieniu przedstawiciel ustawowy. Wniosek może też złożyć inna osoba, np. kierownik ośrodka pomocy społecznej, jeśli się na to zgodzisz (albo zgodzi

się Twój przedstawiciel ustawowy). Zgoda musi mieć formę pisemną lub można podyktować ją do protokołu spisane go przez pracownika ZUS. Wniosek o rentę może zgłosić także opiekun faktyczny, np. pełnoletnie rodzeństwo, gdy złoży oświadczenie o sprawowaniu faktycznej opieki nad Tobą i potwierdzi je wójt, burmistrz lub prezydent miasta albo osoba przez nich upoważniona. Więcej informacji na ten temat znajdziesz na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Świadczenia] → [Renty] → [Renta socjalna].

Wniosek możesz zgłosić bezpośrednio w tej naszej placówce, która jest właściwa ze względu na Twoje miejsce zamieszkania. Możesz także złożyć wniosek w innej naszej placówce – przekaze go ona do tej właściwej. Wniosek możesz też wysłać pocztą lub kurierem albo złożyć w polskim urzędzie konsularnym.

Możesz pobrać wniosek ze strony <https://www.zus.pl> albo z naszej placówki. Wniosek możesz też złożyć ustnie – wystarczy, że odpowiesz pracownikowi ZUS na kilka pytań i podpiszesz protokół, który przygotuje.

Do wniosku dołącz:

- zaświadczenie o stanie zdrowia (OL-9) – wypełnia je lekarz, który Cię leczy (poproś lekarza, żeby wystawił takie zaświadczenie nie wcześniej niż miesiąc przed dniem, w którym chcesz złożyć wniosek);
- inną dokumentację medyczną, która może potwierdzić Twój stan zdrowia (np. wyniki badań albo karty z leczenia szpitalnego); możesz dołączyć informację na przygotowanym przez nas druku OL-9A.

Gdy złożysz wniosek, skierujemy sprawę do lekarza orzecznika ZUS, aby wydał orzeczenie.

Od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS przysługuje sprzeciw do komisji lekarskiej ZUS. Możesz go złożyć, jeśli nie zgadzasz się z orzeczeniem lekarza. Masz na to 14 dni od daty doręczenia orzeczenia.

Ponadto prezes ZUS może w ciągu 14 dni od daty wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika zgłosić zarzut wadliwości orzeczenia i przekazać sprawę do rozpatrzenia przez komisję lekarską.

Na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika ZUS (od którego nie wniesiesz sprzeciwu lub co do którego prezes ZUS nie wniesie zarzutu wadliwości) albo orzeczenia komisji lekarskiej wydajemy decyzję w sprawie renty socjalnej.

Ważne

Decyzję w sprawie renty socjalnej wydamy w ciągu 30 dni od daty wyjaśnienia ostatniej okoliczności, która jest niezbędna do wydania decyzji.

2.6. W jaki sposób wypłacimy Ci rentę socjalną

Rentę socjalną wypłacamy za miesiące kalendarzowe w dniu, który ustaliliśmy w decyzji jako termin płatności.

Rentę otrzymasz za pośrednictwem poczty albo na swój rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej (SKOK), jeśli złożysz wniosek o wypłatę na konto. Przelew na konto to bardzo wygodna forma wypłaty renty.

Jeśli rentę będzie dostawać Twój opiekun prawny lub faktyczny, będzie ją otrzymywać za pośrednictwem poczty. Opiekun prawny może złożyć wniosek, abyśmy przekazywali rentę na jego rachunek w banku lub w SKOK.

2.7. O czym musisz powiadomić ZUS, gdy pobierasz rentę socjalną

Gdy pobierasz rentę socjalną (lub jesteś przedstawicielem ustawowym osoby, która ma do niej prawo, sprawujesz nad tą osobą opiekę prawną albo faktyczną), musisz powiadomić naszą placówkę, która wypłaca rentę, o wszystkich okolicznościach, które mają wpływ na prawo do tej renty i na jej wysokość. Do takich okoliczności należą m.in. następujące sytuacje:

- osiągasz dodatkowy przychód w wysokości, która powoduje zawieszenie lub zmniejszenie renty socjalnej;

Ważne

Niezależnie od tego obowiązku musisz dostarczyć nam do końca lutego zaświadczenie albo oświadczenie o wysokości przychodu za ubiegły rok, w rozbiciu miesięcznym. Jest ono niezbędne do rozliczenia Twojego świadczenia. Na podstawie tego zaświadczenia albo oświadczenia sprawdzamy, jakie rozliczenie jest dla Ciebie korzystniejsze – roczne czy miesięczne. Więcej o tym obowiązku przeczytasz na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Świadczenia] → [Renty].

- przebywałeś w areszcie tymczasowym lub odbywałeś karę pozbawienia wolności;
- nabyłeś albo objąłeś w posiadanie samoistne lub zależne nieruchomości rolnej;
- masz prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy lub renty rodzinnej (także wypłacanej przez KRUS lub inny organ rentowy),

uposażenia w stanie spoczynku, świadczenia przedemerytalnego, zasiłku przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego;

- pobierasz świadczenie rentowe z instytucji zagranicznej;
- przebywasz za granicą (renta socjalna nie przysługuje Ci, jeśli mieszkasz i przebywasz poza Polską, chyba że Twój pobyt za granicą jest czasowy);
- zmienił się Twój adres zamieszkania albo numer Twojego rachunku w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.

3. Świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (tzw. 500+)

3.1. Jakie warunki musisz spełnić, aby otrzymać świadczenie

Świadczenie uzupełniające otrzymasz, jeśli:

- masz skończone 18 lat;
- jesteś osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji (Twoja niezdolność do samodzielnej egzystencji jest potwierdzona jednym z następujących orzeczeń:
  - o niezdolności do samodzielnej egzystencji,
  - o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji,
  - o całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym i niezdolności do samodzielnej egzystencji,
  - o całkowitej niezdolności do służby i niezdolności do samodzielnej egzystencji);
- nie masz prawa do emerytury ani renty, nie masz prawa do innego świadczenia pieniężnego finansowanego ze środków publicznych, np. zasiłku stałego albo zasiłku okresowego (warunek nie dotyczy jednorazowych świadczeń), ani nie masz prawa do świadczenia z zagranicznej instytucji właściwej do spraw emerytalno-rentowych albo masz prawo do tych świadczeń, ale ich łączna wysokość brutto nie przekracza 2157,80 zł.

Katalog świadczeń finansowanych ze środków publicznych znajdziesz na stronie <https://www.zus.pl>.

Ważne

Przy ustalaniu kwoty 2157,80 zł nie bierzemy pod uwagę kwoty renty rodzinnej przyznanej dziecku, które stało się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy przed ukończeniem 16 roku życia albo w czasie nauki w szkole przed ukończeniem 25 roku życia.

Aby otrzymać świadczenie, musisz ponadto mieszkać w Polsce i spełnić jeden z poniższych warunków:

- mieć polskie obywatelstwo;
- mieć prawo pobytu lub prawo stałego pobytu w Polsce, jeśli jesteś obywatelem jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej (UE) albo Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej;
- mieć zalegalizowany pobyt w Polsce, jeśli jesteś obywatelem państwa spoza UE albo EFTA.

Ważne

Świadczenie uzupełniające nie przysługuje Ci, jeśli jesteś osobą tymczasowo aresztowaną lub odbywasz karę pozbawienia wolności. Nie dotyczy Cię to, jeżeli odbywasz karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

3.2. Co musisz zrobić, aby uzyskać świadczenie

Aby otrzymać świadczenie uzupełniające, musisz złożyć wniosek ESUN. Może go złożyć w Twoim imieniu przedstawiciel ustawowy, pełnomocnik albo opiekun faktyczny. Wniosek możesz złożyć w każdej naszej placówce lub przesać pocztą albo kurierem. Wniosek możesz też przesać elektronicznie przez Platformę Usług Elektronicznych (PUE) ZUS na stronie <https://www.zus.pl>. Aby to zrobić, musisz mieć profil PUE, profil zaufany, kwalifikowany podpis elektroniczny lub podpis osobisty (e-dowód) – patrz Ważne, s. 15. Druk wniosku ESUN znajdziesz w naszych placówkach oraz na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Wzory formularzy].

Jeśli składasz wniosek w innej formie (np. ustnie do protokołu spisywanego przez pracownika ZUS), to musisz podać wszystkie informacje niezbędne, aby ZUS mógł Ci przyznać świadczenie oraz ustalić jego wysokość (wymienione w formularzu ESUN).

Do wniosku dołącz przynajmniej jedno z poniższych orzeczeń:

- orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji,
- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji,
- orzeczenie o zaliczeniu do I grupy inwalidów wydane (przed 1 września 1997 r.) przez komisję lekarską do spraw inwalidztwa i zatrudnienia – jeśli nie upłynął okres, na jaki orzeczono inwalidztwo.

Ważne

Jeśli mamy już takie orzeczenie, bo dostarczyłeś je nam, gdy starałeś się o inne świadczenie, nie musisz go dołączać ponownie.

Dokumentem, który potwierdza niezdolność do samodzielnej egzystencji i na podstawie którego możemy ustalić prawo do świadczenia uzupełniającego, jest również:

- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym i niezdolności do samodzielnej egzystencji,
- orzeczenie o całkowitej niezdolności do służby i niezdolności do samodzielnej egzystencji.

Do wniosku dołącz także:

- dokument, który potwierdza prawo do świadczeń i ich wysokość, wystawiony przez zagraniczną instytucję właściwą do spraw emerytalno-rentowych – jeśli masz prawo do emerytury lub renty zagranicznej albo innego świadczenia zagranicznego o podobnym charakterze;
- oświadczenie, że masz prawo albo nie masz prawa do świadczeń pieniężnych finansowanych ze środków publicznych – jeśli masz prawo do świadczenia, wskaż jego miesięczną wysokość i organ, który je wypłaca;
- orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności – jeśli je masz.

Ważne

Jeśli nie masz orzeczenia potwierdzającego niezdolność do samodzielnej egzystencji albo upłynął okres, na który zostało wydane, do wniosku dołącz:

- zaświadczenie o stanie zdrowia (druk OL-9) wystawione przez lekarza (w ciągu miesiąca przed złożeniem wniosku);
- dokumentację medyczną i inne Twoje dokumenty, które już masz i które mają znaczenie przy orzekaniu o niezdolności do samodzielnej egzystencji, np. kartę badania profilaktycznego, dokumentację rehabilitacji leczniczej.

3.3. Kiedy dostaniesz decyzję

Decyzję wydamy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do jej wydania. Okolicznością taką może być wydanie orzeczenia w sprawie niezdolności do samodzielnej egzystencji – przez lekarza orzecznika (jeśli nie wniesiesz od tego orzeczenia sprzeciwu lub przez ZUS nie zgłosisz co do niego zarzutu wadliwości) albo przez komisję lekarską.

3.4. Jaka jest wysokość świadczenia uzupełniającego

Świadczenie uzupełniające przysługuje Ci w wysokości 500 zł, jeśli:

- nie masz prawa do emerytury ani renty i nie masz prawa do innego świadczenia pieniężnego finansowanego ze środków publicznych;
- masz prawo do wymienionych świadczeń, ale ich łączna kwota brutto nie przekracza 1657,80 zł.

Jeśli pobierasz emeryturę, rentę lub inne świadczenie finansowane ze środków publicznych i łączna kwota brutto tych świadczeń wynosi więcej niż 1657,80 zł, ale nie przekracza 2157,80 zł, wysokość świadczenia

uzupełniającego będzie niższa niż 500 zł. Będzie to różnica między kwotą 2157,80 zł a łączną kwotą przysługujących Ci świadczeń.

3.5. O czym musisz powiadomić ZUS, jeśli pobierasz świadczenie uzupełniające

Musisz powiadomić nas o wszelkich zmianach, które mają wpływ na prawo do świadczenia uzupełniającego lub na jego wysokość. W szczególności musisz powiadomić nas, gdy:

- uzyskasz prawo do świadczenia pieniężnego finansowanego ze środków publicznych, w tym także do świadczenia o charakterze emerytalno-rentowym, które przyzna KRUS lub inny organ emerytalny, i będziesz pobierać takie świadczenie;
- zwiększy się kwota świadczenia finansowanego ze środków publicznych, które wypłaca podmiot inny niż ZUS (np. KRUS czy ośrodek pomocy społecznej);
- zostaniesz tymczasowo aresztowany albo będziesz odbywać karę pozbawienia wolności (nie dotyczy to sytuacji, gdy odbywasz karę w systemie dozoru elektronicznego).

Jeśli nie powiadomisz nas o tych okolicznościach i wypłacimy Ci świadczenie, do którego utraciłeś prawo, będziesz musiał je zwrócić. Jeśli wypłacimy Ci świadczenie w zawyżonej kwocie, będziesz musiał zwrócić jego zawyżoną część.

3.6. Co możesz zrobić, jeśli nie zgadzasz się z decyzją

Jeśli nie zgadzasz się z decyzją w sprawie świadczenia uzupełniającego, masz prawo odwołać się od tej decyzji.

Odwołanie wnosisz do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych – właściwego ze względu na Twoje miejsce zamieszkania.

Składasz je za naszym pośrednictwem w ciągu miesiąca od dnia doręczenia decyzji. Po tym terminie decyzja stanie się prawomocna i nie będzie można jej zaskarżyć do sądu.

Odwołanie możesz złożyć na piśmie, zgłosić ustnie do protokołu w naszej placówce lub wysłać pocztą. Możesz także złożyć odwołanie elektronicznie przez PUE ZUS – wykorzystaj wtedy formularz POG. Za złożenie odwołania i postępowanie przed sądem nic nie zapłacisz.

4. Orzecznictwo lekarskie w ZUS

4.1. Jakie zasady orzekania o niezdolności do pracy obowiązują w ZUS

Jednym z zadań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest orzekanie o niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, aby ustalić prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń, które wypłaca ZUS. Chodzi np. o rentę z tytułu niezdolności do pracy, rentę socjalną czy świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

Orzeczenia wydają:

- lekarz orzecznik ZUS – w I instancji,
- komisja lekarska ZUS – w II instancji.

Postępowanie orzecznicze rozpoczyna się, gdy zgłosisz wniosek o świadczenie, które możesz otrzymać, jeśli masz orzeczoną niezdolność do pracy lub do samodzielnej egzystencji. Do wniosku o takie świadczenie dołącz:

- dokumenty uzasadniające prawo do świadczenia i niezbędne do ustalenia jego wysokości;
- zaświadczenie o stanie zdrowia (formularz OL-9) wydane przez Twojego lekarza, wystawione w ciągu miesiąca przed datą złożenia wniosku;
- wywiad zawodowy (formularz OL-10) dotyczący charakteru i rodzaju pracy;
- dokumentację medyczną oraz inne dokumenty, które już masz i które mają znaczenie dla wydania orzeczenia, np. kartę badania profilaktycznego, dokumentację rehabilitacji leczniczej lub zawodowej.

Lekarz orzecznik lub komisja lekarska orzeka o niezdolności do pracy, jej stopniu, a także ustala:

- kiedy powstała niezdolność do pracy;
- czy niezdolność do pracy jest trwała albo przez jaki okres będzie się utrzymywać;
- związek przyczynowy niezdolności do pracy z określonymi okolicznościami (albo związek przyczynowy śmierci ubezpieczonego z określonymi okolicznościami – jeśli ubiegasz się o rentę rodzinną);
- czy niezdolność do samodzielnej egzystencji jest trwała albo przez jaki okres będzie się utrzymywać;
- czy celowe jest przekwalifikowanie zawodowe;
- czy można skierować Cię na rehabilitację leczniczą w ramach prewencji rentowej ZUS.

Gdy lekarz orzecznik lub komisja lekarska ocenia stopień Twojej niezdolności do pracy, przewidywany okres jej trwania, a także rokowania, czy odzyskasz zdolność do pracy, uwzględnia:

- stopień naruszenia sprawności organizmu i możliwość przywrócenia niezbędnej sprawności poprzez leczenie i rehabilitację;
- to, czy możesz wykonywać dotychczasową pracę lub podjąć inną oraz czy możesz się przekwalifikować (bierze przy tym pod uwagę charakter pracy, jaką wykonywałeś do tej pory, poziom Twojego wykształcenia, Twój wiek i Twoje predyspozycje psychofizyczne).

4.2. Jaką dokumentację medyczną musisz dostarczyć, aby otrzymać orzeczenie

Lekarz orzecznik lub komisja lekarska wydaje orzeczenie na podstawie:

- dokumentacji dołączonej do Twojego wniosku,
- bezpośredniego badania Twojego stanu zdrowia.

Jeżeli dokumentacja dołączona do wniosku jest wystarczająca, lekarz lub komisja może wydać orzeczenie bez badania bezpośredniego.

Lekarz orzecznik lub komisja lekarska może poprosić o uzupełnienie dokumentacji dołączonej do wniosku. W szczególności może poprosić o dokumentację medyczną z przebiegu leczenia, o opinie lekarza konsultanta lub psychologa albo o wyniki badań dodatkowych lub obserwacji szpitalnej. Lekarz konsultant i psycholog wydają opinie na podstawie bezpośredniego badania Twojego stanu zdrowia oraz analizy Twojej dokumentacji medycznej i zawodowej.

Na badanie przeprowadzane przez lekarza orzecznika, komisję lekarską, lekarza konsultanta lub psychologa oraz na badania dodatkowe lub na obserwację szpitalną skieruje Cię oddział ZUS. Jeśli nie stawisz się na badanie lub obserwację bez uzasadnionej przyczyny, powiadomimy Cię o nowym terminie badania listownie za zwrotnym poświadczeniem odbioru. W liście znajdziesz także informację o tym, jakie będą skutki, jeśli ponownie nie przyjdiesz na badanie lub obserwację (odstąpimy wtedy od postępowania lub wstrzymamy wypłatę świadczenia).

Ważne

Jeżeli Twój stan zdrowia, potwierdzony w zaświadczeniu lekarskim, uniemożliwia Ci osobiste zgłoszenie się na badanie, za Twoją zgodą może się ono odbyć w miejscu, w którym przebywasz.

4.2.1. Ile wynosi zwrot kosztów dojazdu na badanie

Jeśli masz się stawić na badanie, przysługuje Ci zwrot kosztów przejazdu.

Zwracamy koszty przejazdu z Twojego miejsca zamieszkania do miejsca wskazanego w wezwaniu i z powrotem – w kwocie, która odpowiada cenie biletu najtańszego środka komunikacji publicznej.

4.2.2. Czy możesz odwołać się od orzeczenia

Orzeczenie lekarza orzecznika nie jest ostateczne. Możesz wnieść sprzeciw do komisji lekarskiej ZUS za pośrednictwem tej naszej jednostki, która jest właściwa ze względu na Twoje miejsce zamieszkania. Masz na to 14 dni od otrzymania orzeczenia. Komisja lekarska nie rozpatrzy sprzeciwu wniesionego po tym terminie. Tylko w uzasadnionych przypadkach możemy przywrócić termin na wniesienie sprzeciwu, jeśli złożysz taki wniosek.

Ponadto w ciągu 14 dni od daty wydania orzeczenia przez lekarza prezes ZUS może zgłosić zarzut wadliwości orzeczenia. Sprawę przekazujemy wtedy do rozpatrzenia przez komisję lekarską. Jeśli prezes ZUS zgłosi zarzut wadliwości orzeczenia, powiadomimy Cię o tym najszybciej, jak to możliwe.

Orzeczenie lekarza orzecznika, od którego nie wniesiesz sprzeciwu lub co do którego prezes ZUS nie zgłosi zarzutu wadliwości, albo orzeczenie komisji lekarskiej stanowi dla nas podstawę do wydania decyzji. Dotyczy to świadczeń, których przyznanie zależy od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji.

Jeśli nie zgadzasz się z naszą decyzją, masz prawo odwołać się do sądu. Na przykład od decyzji w sprawie renty z tytułu niezdolności do pracy odwołanie wnosisz do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych – właściwego ze względu na Twoje miejsce zamieszkania. Składasz je za naszym pośrednictwem w ciągu miesiąca od dnia doręczenia decyzji. Po tym terminie decyzja stanie się prawomocna i nie będzie można jej zaskarżyć do sądu.

Odwołanie możesz złożyć na piśmie, zgłosić ustnie do protokołu w naszej placówce lub wysłać pocztą. Możesz także złożyć odwołanie elektronicznie przez PUE ZUS – wykorzystaj wtedy formularz POG. Za złożenie odwołania i postępowanie przed sądem nic nie zapłacisz.

5. Działania ZUS na rzecz osób z niepełnosprawnością

5.1. Co robimy dla osób z niepełnosprawnością

Z myślą o osobach z niepełnosprawnością:

- staramy się zapewnić najwyższą jakość obsługi dostosowaną do ich szczególnych potrzeb;
- usuwamy bariery budowlane w naszych budynkach, aby ułatwić dostęp do pomieszczeń, zwłaszcza do stanowisk obsługi klientów;
- upowszechniamy wiedzę dotyczącą ich praw, np. wydajemy poradniki i broszury we współpracy z PFRON i Stowarzyszeniem Przyjaciół Integracji;
- prowadzimy rehabilitację leczniczą w ramach prewencji rentowej ZUS;
- staramy się zwiększyć ich zatrudnienie w ZUS;
- zachęcamy je do staży zawodowych i praktyk studenckich w ZUS;
- dostosowujemy stanowiska pracy do potrzeb pracowników z niepełnosprawnością;
- zapewniamy dostępność i kontrolę przestrzeni elektronicznej ZUS.

5.2. Na czym polega rehabilitacja lecznicza w ramach prewencji rentowej ZUS

W ramach prewencji rentowej realizujemy program rehabilitacji leczniczej.

Jej celem jest przywrócenie zdolności do pracy tym osobom, które w następstwie choroby, urazu lub wypadku są:

- zagrożone długotrwałą niezdolnością do pracy,
- niezdolne do pracy, ale jednocześnie ich stan zdrowia rokuje, że odzyskają zdolność do pracy po rehabilitacji.

Z rehabilitacji w ramach prewencji rentowej możesz skorzystać, jeśli:

- jesteś osobą ubezpieczoną w ZUS (pracujesz zawodowo) i grozi Ci całkowita lub częściowa niezdolność do pracy,
- pobierasz zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne,
- pobierasz rentę okresową z tytułu niezdolności do pracy.

Możemy skierować Cię do ośrodka rehabilitacyjnego na podstawie orzeczenia o potrzebie rehabilitacji, które wyda dla Ciebie lekarz orzecznik ZUS lub – w określonych przypadkach – komisja lekarska ZUS.

Orzeczenie możesz otrzymać:

- na wniosek lekarza prowadzącego Twoje leczenie;
- gdy lekarz orzecznik ZUS skontroluje Twoje zwolnienie lekarskie;

- gdy lekarz orzecznik ZUS lub komisja lekarska ustali Ci prawo do świadczenia rehabilitacyjnego;
- gdy lekarz orzecznik ZUS lub komisja lekarska ustali Ci prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Rehabilitacja lecznicza w ramach prewencji rentowej odbywa się w systemie stacjonarnym (pobyt całodobowy w ośrodku rehabilitacyjnym) lub ambulatoryjnym (codziennie dojeżdżasz na rehabilitację w wyznaczonych godzinach).

Możesz otrzymać skierowanie na rehabilitację w systemie stacjonarnym w przypadku schorzeń:

- narządu ruchu,
- narządu ruchu po wypadku (wczesna rehabilitacja powypadkowa),
- układu krążenia,
- układu oddechowego,
- psychosomatycznych,
- onkologicznych – po leczeniu nowotworu gruczołu piersiowego,
- narządu głosu.

W systemie ambulatoryjnym kierujemy na rehabilitację:

- narządu ruchu,
- układu krążenia, w tym monitorowaną telemedycznie.

Rehabilitacja lecznicza odbywa się na podstawie indywidualnie ustalonego programu, który musi uwzględniać Twoje schorzenie podstawowe oraz choroby współistniejące. Na działania rehabilitacyjne składają się:

- kinezyterapia, czyli ćwiczenia usprawniające, oraz fizykoterapia, czyli zabiegi z zakresu ciepłolecznictwa, krioterapii, magnetoterapii, elektroterapii, leczenia ultradźwiękami, laseroterapii i różne formy masażu leczniczego;
- rehabilitacja psychologiczna, w tym m.in. psychoedukacja i treningi relaksacyjne;
- edukacja zdrowotna.

Rehabilitacja lecznicza w ośrodku rehabilitacyjnym trwa 24 dni.

W uzasadnionych przypadkach lekarz prowadzący leczenie w ośrodku rehabilitacyjnym może wystąpić z wnioskiem, aby skrócić lub wydłużyć ten okres.

Ważne

ZUS ponosi całkowity koszt rehabilitacji leczniczej. Dotyczy to także kosztów zakwaterowania i wyżywienia oraz przejazdu najtańszym

środkiem komunikacji publicznej z Twojego miejsca zamieszkania do ośrodka rehabilitacyjnego i z powrotem.

5.3. Jakie ułatwienia wprowadziliśmy dla naszych klientów z niepełnosprawnością

Nasi pracownicy są przygotowani do obsługi klientów z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

5.3.1. Ułatwienia dla osób z niepełnosprawnością słuchu

Jeśli jesteś osobą z niepełnosprawnością słuchu, kliknij ikonę ucha na stronie <https://www.zus.pl>. Znajdziesz tam informacje, które przygotowaliśmy dla osób z niepełnosprawnością słuchu, w tym filmy z udziałem tłumacza polskiego języka migowego (PJM). Z filmów dowiesz się o zadaniach ZUS i udogodnieniach dla osób z niepełnosprawnością, a w szczególności:

- jak skorzystać z tłumaczenia na język migowy, gdy załatwiasz swoje sprawy w ZUS;
- o e-wizycie w języku migowym;
- które jednostki ZUS wyposażone są w pętle indukcyjne.

Wśród informacji na stronie <https://www.zus.pl> dla osób z niepełnosprawnością słuchu znajdziesz listę jednostek ZUS, których pracownicy przeszli szkolenie z języka migowego i pomogą Ci podczas załatwiania spraw w sali obsługi klientów. Informacje te zamieściliśmy także na tablicach informacyjnych w naszych salach obsługi klientów. Jeśli pomoc pracownika ZUS w zakresie tłumaczenia na język migowy będzie niewystarczająca, mogą Ci pomóc konsultanci Centrum Obsługi Telefonicznej (w wybranych jednostkach) w ramach usługi wideo tłumaczenia w PJM. Na naszej stronie internetowej znajdziesz szczegółową informację o tej usłudze.

Ponadto w każdej naszej placówce możesz skorzystać (po wcześniejszym zgłoszeniu nam takiej potrzeby) z:

- usług tłumacza PJM,
- systemu językowo-migowego (SJM),
- sposobów komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN).

Możesz sam wybrać tłumacza albo my to zrobimy. Zapłacimy za tłumacza PJM, SJM i SKOGN, o ile jest on wpisany do rejestru tłumaczy, który prowadzi wojewoda.

Jeśli potrzebujesz tłumacza PJM, SJM lub SKOGN, poinformuj nas o tym przynajmniej 3 dni wcześniej – oczywiście oprócz sytuacji nagłych. Możesz to zrobić w wybrany przez Ciebie sposób:

- powiedz o tym pracownikowi sali obsługi klientów w naszej placówce,
- napisz na adres mailowy: cot@zus.pl,
- wypełnij formularz na stronie <https://www.zus.pl> „Zapytanie ogólne”,
- poproś kogoś, aby zadzwonił w Twoim imieniu do nas pod numer 22 560 16 00.

Możesz również skorzystać z pomocy osoby przybranej (zaufanej), którą sam wybierzesz, aby ułatwiała Ci porozumiewanie się i załatwianie spraw. Osoba ta musi mieć skończone 16 lat.

Jeżeli masz skierowanie na badanie lekarskie w ZUS, możesz zgłosić, że potrzebujesz tłumacza. Napisz do nas na adres, który jest na skierowaniu. Możesz też poprosić zaufaną osobę żeby powiedziała nam o tym przez telefon. Numer telefonu znajdziesz w liście ze skierowaniem.

5.3.2. Ułatwienia dla osób z niepełnosprawnością ruchu i wzroku

Jeżeli jesteś osobą z niepełnosprawnością ruchu lub wzroku i chcesz osobiście załatwić sprawę w ZUS lub masz skierowanie na badanie lekarskie w ZUS, przed wizytą sprawdź, jakie udogodnienia lub ewentualne utrudnienia są w wybranej przez Ciebie placówce.

Większość naszych placówek jest przystosowana do obsługi osób z niepełnosprawnością ruchu. Podczas modernizacji naszych budynków w miarę możliwości usuwamy bariery budowlane w postaci schodów przed wejściem, np. organizujemy wejście z poziomu chodnika albo budujemy pochylnię. Jeżeli nie możemy zbudować pochylni, przy wejściu do budynku zapewniamy windę albo podnośnik. Możemy również wyposażyć wejście w platformę schodową lub transporter schodowy. W znacznej części naszych placówek drzwi otwierają się automatycznie. Eliminujemy także bariery budowlane wewnątrz naszych budynków, takie jak progi, stopnie, wąskie przejścia, drzwi z klamkami. Przystosowujemy też toalety do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Staramy się, aby wszystkie miejsca, które mogą stanowić przeszkodę lub utrudnienie, były odpowiednio oznakowane, np. kontrastowym kolorem. Dbamy o to, aby oznaczenia wewnątrz budynków podane były również pismem Braille'a. Do naszych placówek możesz wejść z psem asystującym. Przy wejściu do naszego budynku znajdziesz kod QR. Przekieruje Cię on do informacji o udogodnieniach i barierach w tej placówce. Jeśli

idziesz na badanie do lekarza orzecznika, przy wejściu znajdziesz kod QR, który przekieruje Cię do informacji, jak dotrzeć do odpowiedniego pomieszczenia.

Informacje o tym, jakie są ułatwienia dla osób z niepełnosprawnością ruchu lub jakich utrudnień nie udało nam się jeszcze wyeliminować w naszych placówkach, są dostępne na stronie <https://www.zus.pl> w zakładce [Kontakt] → [Obsługa osób z niepełnosprawnościami] → [Dostępność placówek ZUS dla osób z niepełnosprawnościami]. Znajdziesz tam informacje:

- czy klienci są obsługiwani w jednym budynku, czy w więcej niż jednym (jeśli jest kilka budynków, dowiesz się, który wybrać ze względu na rodzaj Twojej sprawy);
- czy przed budynkiem są miejsca parkingowe dla klientów z niepełnosprawnością (jeśli nie ma takich miejsc przed budynkiem, podajemy, gdzie najbliżej są ogólnodostępne miejsca parkingowe);
- czy wejście do budynku jest z poziomu chodnika, czy też przy wejściu do budynku są schody, a jeśli tak, to jakie udogodnienia są zamontowane: pochylnia, winda, podnośnik, platforma schodowa, transporter schodowy itp., oraz jak uzyskać pomoc, jeżeli nie możesz sobie samodzielnie poradzić z wejściem do budynku; czy drzwi wejściowe do budynku otwierają się automatycznie, a jeżeli nie, jak możesz uzyskać pomoc w ich otwarciu;
- czy sala obsługi klientów jest na parterze, czy są dodatkowe drzwi do stanowisk obsługi klientów i czy są otwarte lub czy otwierają się automatycznie, a także co zrobić, aby uzyskać pomoc;
- czy w budynku są bariery budowlane, np. progi, stopnie, śliskie nawierzchnie, wąskie ciągi komunikacyjne albo inne utrudnienia komunikacyjne, i co zrobić, aby uzyskać pomoc;
- czy w budynku jest toaleta przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością i gdzie ona jest;
- czy w budynku znajdują się urządzenia ułatwiające przemieszczanie się osobom niewidomym i słabowidzącym.

Jeżeli budynek Twojej placówki ZUS nie jest przystosowany do obsługi osób z niepełnosprawnością ruchu, to na stronie <https://www.zus.pl> znajdziesz adres najbliższej placówki ZUS, w której bez trudności załatwisz swoją sprawę.

Osoby z niepełnosprawnością, podobnie jak wszyscy nasi klienci, mogą zarezerwować wizytę w placówkach ZUS w dogodnym dla siebie terminie – przez telefon lub elektronicznie przez Platformę Usług Elektronicznych (PUE) ZUS.

Jeżeli ZUS skierował Cię na badanie lekarskie, w zakładce [Kontakt] → [Obsługa osób z niepełnosprawnościami] znajdziesz informacje dotyczące dostępności poszczególnych naszych placówek dla osób z niepełnosprawnościami skierowanych na badanie. Na skierowaniu sprawdź, który nasz oddział skierował Cię na takie badanie.

5.3.3. Załatw sprawę z domu

Jeśli chcesz załatwić sprawę z ZUS bez wychodzenia z domu:

- zadzwoń pod numer 22 560 16 00 – od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 18.00 – i skorzystaj z pomocy konsultantów Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS,
- napisz na adres mailowy: cot@zus.pl,
- wejdź na Platformę Usług Elektronicznych (PUE) ZUS na stronie <https://www.zus.pl>,
- skorzystaj z e-wizyty w ZUS.

PUE ZUS jest bardzo przydatnym narzędziem w kontakcie z nami. Kiedy aktywujesz bezpłatne konto, będziesz mógł załatwić wiele spraw przez internet. Sprawdź, jakie możliwości daje PUE ZUS – konto możesz założyć na stronie <https://www.zus.pl>.

Możesz również skorzystać z e-wizyty, czyli konsultacji wideo z ekspertem ZUS. Aby zarezerwować e-wizytę, wystarczy wejść na stronę <https://www.zus.pl/e-wizyta>. Właśnie tam znajdziesz instrukcję, jak umówić się na e-wizytę i co Ci jest potrzebne, aby połączyć się z konsultantem ZUS. Możesz też obejrzeć film z tłumaczem PJM.

Z e-wizyty możesz skorzystać w dni robocze od 9.00 do 14.00. Podczas takiego spotkania załatwisz sprawę z zakresu:

- emerytur i rent (także międzynarodowych),
- zasiłków,
- ubezpieczeń i składek,
- ulg i umorzeń,
- świadczeń dla rodziny,

W trakcie e-wizyty możesz także potwierdzić profil na PUE ZUS.

Możesz również umówić się na e-wizytę w polskim języku migowym (PJM) w sprawie zasiłków oraz emerytur i rent krajowych.

Aby umówić się na e-wizytę, musisz mieć telefon, tablet albo komputer z kamerą i połączenie z internetem. Przygotuj też adres e-mail i dokument tożsamości.

Podczas e-wizyty może Ci towarzyszyć opiekun faktyczny lub prawny.

5.4. Jak wspieramy aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnością

Aby wspierać aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnością:

- uczestniczymy w targach i giełdach pracy dla osób z niepełnosprawnością, na których przedstawiamy nasze aktualne oferty pracy;
- w ogłoszeniach o naborze na wolne stanowiska pracy zachęcamy osoby z niepełnosprawnością do składania aplikacji;
- umożliwiamy osobom z niepełnosprawnością zdobywanie doświadczenia zawodowego dzięki odbywaniu u nas praktyk studenckich i staży zawodowych;
- stwarzamy pracownikom z niepełnosprawnością optymalne środowisko pracy, które uwzględnia ich potrzeby.

5.5. Jak upowszechniamy wiedzę na temat niepełnosprawności i praw osób z niepełnosprawnością

Aby upowszechniać wiedzę na temat niepełnosprawności i praw osób z niepełnosprawnością, prowadzimy szkolenia dla pracodawców oraz pracowników, które są poświęcone takim zagadnieniom, jak:

- przyczyny i konsekwencje wypadków przy pracy i chorób zawodowych;
- ochrona prawna pracowników po wypadku przy pracy lub w przypadku choroby zawodowej i związane z tą ochroną obowiązki pracodawcy;
- możliwości i ograniczenia zawodowe osób z niepełnosprawnością;
- prawo dotyczące osób z niepełnosprawnością;
- organizacja stanowiska pracy dla pracownika z niepełnosprawnością.

Ponadto przygotowujemy, drukujemy i dystrybuujemy różnego rodzaju materiały, broszury i ulotki z informacjami o naszej bieżącej działalności na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Nasze placówki współpracują z lokalnymi organizacjami i instytucjami, które działają na rzecz osób z niepełnosprawnością. Bierzymy udział w imprezach okolicznościowych, dniach otwartych i spotkaniach tematycznych.

Uczestniczymy też w wielu przedsięwzięciach, które upowszechniają wiedzę o prawach i problemach osób z niepełnosprawnością.

Od 2007 r. we wszystkich naszych oddziałach organizujemy co roku dni otwarte przeznaczone dla naszych klientów z niepełnosprawnością. Współorganizatorem Dnia Osób z Niepełnosprawnością jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) oraz inne organizacje i instytucje, które zajmują się sprawami osób z niepełnosprawnością. Chcemy w ten sposób umożliwić naszym klientom z niepełnosprawnością zdobycie kompleksowych i fachowych informacji, m.in. z zakresu ubezpieczeń społecznych, zatrudnienia i aktywizacji zawodowej, praw pracowniczych oraz rehabilitacji leczniczej, społecznej i zawodowej.

Wszystkie oddziały ZUS przygotowują na Dzień Osób z Niepełnosprawnością specjalny program. Można spotkać się wtedy z przedstawicielami PFRON, powiatowych centrów pomocy rodzinie, powiatowych urzędów pracy oraz innych instytucji i organizacji pozarządowych realizujących zadania na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Eksperci udzielają informacji i porad dotyczących świadczeń z ubezpieczeń społecznych, orzecznictwa lekarskiego i rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej. Doradzają również, jak poszukiwać pracy oraz jak otworzyć własną działalność gospodarczą.

Podczas dni otwartych w ZUS można także zobaczyć, czym zajmują się osoby z niepełnosprawnością, i kupić prace wykonane przez nie w ramach warsztatów terapii zajęciowej.

6. Uprawnienia pracownicze osób z niepełnosprawnością

6.1. Jakie dodatkowe uprawnienia pracownicze przysługują Ci jako osobie z niepełnosprawnością

Dodatkowe uprawnienia pracownicze osób z niepełnosprawnością wynikają z rozdziału 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.), a także z rozporządzeń wykonawczych do tej ustawy.

Uprawnienia pracownicze, które omawiamy w tym rozdziale, przysługują Ci od dnia, od którego zostałeś wliczony do stanu zatrudnienia osób niepełnosprawnych u danego pracodawcy, czyli przedstawiłeś pracodawcy pierwsze orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność.

Kiedy pracodawca otrzymuje od Ciebie kolejne orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność, wlicza Cię do stanu zatrudnienia osób niepełnosprawnych od dnia złożenia wniosku o wydanie orzeczenia (jeśli z orzeczenia wynika, że w tym okresie byłeś niepełnosprawny, a wniosek złożyłeś najpóźniej dzień po tym, gdy upłynął termin ważności poprzedniego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność).

Jeśli masz złożony wniosek o wydanie kolejnego orzeczenia po upływie terminu ważności poprzedniego orzeczenia, pracodawca wlicza Cię do stanu zatrudnienia przez maksymalnie 3 miesiące przed dniem przedstawienia mu kolejnego orzeczenia, jeżeli wynika z niego, że na ten okres masz orzeczoną niepełnosprawność.

6.2. Jakie normy czasu pracy Cię obowiązują

Jeśli masz orzeczenie o niepełnosprawności, Twój czas pracy nie może przekraczać 8 godzin na dobę i 40 godzin tygodniowo.

Jeśli jednak przedstawiś orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, możesz pracować maksymalnie 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo.

Krótszy wymiar czasu pracy w przypadku znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie powoduje obniżenia przysługującego Ci wynagrodzenia.

Jeśli otrzymujesz wynagrodzenie w stałej miesięcznej stawce i przedstawiś pracodawcy orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym

stopniu niepełnosprawności, to przysługuje Ci wynagrodzenie w dotychczasowej wysokości.

Jeśli wysokość Twojego wynagrodzenia była określona w stawce godzinowej (odpowiadającej osobistemu zaszeregowaniu lub zaszeregowaniu wykonywanej pracy), pracodawca musi odpowiednio podwyższyć stawkę Twojego wynagrodzenia zasadniczego (w stosunku, w jakim dotychczasowy wymiar Twojego czasu pracy pozostaje do czasu skróconego).

Nie możesz pracować w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych.

Ważne

Ograniczenia w zakresie czasu pracy nie dotyczą Cię w następujących sytuacjach:

- jeśli jesteś osobą zatrudnioną przy pilnowaniu,
- gdy na Twój wniosek zgodę na to wyda lekarz przeprowadzający badania profilaktyczne pracowników lub (gdy nie ma takiego lekarza) lekarz, który sprawuje nad Tobą opiekę.

6.3. Jakie przerwy Ci przysługują

Na podstawie art. 134 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2022 r. poz. 1510, z późn. zm.) wszystkim pracownikom, których dobowy wymiar czasu pracy wynosi co najmniej 6 godzin, przysługuje prawo do przerwy w pracy trwającej co najmniej 15 minut.

Jako osobie z niepełnosprawnością przysługuje Ci ponadto prawo do dodatkowej 15-minutowej przerwy w pracy na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek – bez względu na Twój dobowy wymiar czasu pracy (na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych).

Czas obu tych przerw wlicza się do Twojego czasu pracy.

6.4. Jaki dodatkowy urlop Ci przysługuje

Jeśli masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, przysługuje Ci dodatkowy urlop wypoczynkowy, który wynosi 10 dni roboczych w roku kalendarzowym. Prawo

do pierwszego dodatkowego urlopu uzyskasz, gdy przepracujesz 1 rok po zaliczeniu do jednego z tych stopni niepełnosprawności.

Urlop dodatkowy nie przysługuje Ci, jeśli masz prawo do urlopu wypoczynkowego przekraczającego 26 dni roboczych lub do 10-dniowego urlopu dodatkowego na podstawie odrębnych przepisów.

Jeżeli na podstawie odrębnych przepisów masz prawo do urlopu dodatkowego krótszego niż 10 dni roboczych, zamiast tego urlopu przysługuje Ci 10-dniowy urlop dodatkowy z tytułu niepełnosprawności.

Ważne

Łączny wymiar urlopu dodatkowego i zwolnienia od pracy m.in. w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym (opisujemy je w kolejnym podrozdziale) nie może przekroczyć 21 dni roboczych w roku kalendarzowym.

6.5. Czy możesz skorzystać ze zwolnienia z pracy, aby uczestniczyć w turnusie rehabilitacyjnym

Jeśli masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, masz także prawo do zwolnienia od pracy, aby uczestniczyć w turnusie rehabilitacyjnym. Zwolnienie przysługuje Ci maksymalnie przez 21 dni i nie częściej niż raz w roku.

Gdy chcesz wziąć udział w turnusie rehabilitacyjnym, powinieneś uzyskać od swojego lekarza wniosek o skierowanie na taki turnus. W tym wniosku Twój lekarz określa rodzaj turnusu i czas jego trwania.

Skierowanie na turnus rehabilitacyjny przedstaw swojemu pracodawcy w takim terminie, aby mógł zapewnić normalny tok pracy w zakładzie.

Podstawą do wypłaty wynagrodzenia za czas zwolnienia od pracy w związku z pobytem na turnusie rehabilitacyjnym jest dokument, który potwierdza uczestnictwo w turnusie, wystawiony przez jego organizatora (najczęściej jest to faktura). Musisz przedstawić ten dokument swojemu pracodawcy. Za czas takiego zwolnienia od pracy masz prawo do wynagrodzenia obliczonego tak jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy.

Ważne

Łączny wymiar urlopu dodatkowego i zwolnienia od pracy w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym nie może przekroczyć 21 dni roboczych w roku kalendarzowym.

6.6. Czy możesz skorzystać ze zwolnienia z pracy na badania

Jeśli masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a wymienionych niżej czynności nie możesz wykonać poza godzinami pracy, masz prawo skorzystać ze zwolnienia od pracy, aby:

- wykonać badania specjalistyczne,
- poddać się zabiegom leczniczym lub usprawniającym,
- uzyskać zaopatrzenie ortopedyczne lub je naprawić.

Za ten czas zwolnienia od pracy zachowujesz prawo do wynagrodzenia obliczonego tak jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy.

6.7. Na jakich zasadach pracodawca powinien wydzielić Ci stanowisko pracy lub je zorganizować

Jeśli w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej utracisz zdolność do pracy na dotychczasowym stanowisku, Twój pracodawca musi wydzielić Ci inne odpowiednie stanowisko pracy z podstawowym zapleczem socjalnym lub je zorganizować. Ma obowiązek to zrobić w ciągu 3 miesięcy, od kiedy zgłosisz gotowość, aby przystąpić do pracy. Zgłoszenie gotowości przystąpienia do pracy przekaż pracodawcy w ciągu miesiąca od uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności.

Jeśli wyłączną przyczyną wypadku przy pracy było naruszenie przez Ciebie przepisów z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy z Twojej winy lub w wyniku Twojej nietrzeźwości udowodnione przez pracodawcę, to jest on zwolniony z obowiązku wydzielenia lub zorganizowania dla Ciebie stanowiska pracy.

6.8. Czy możesz pracować na otwartym rynku pracy (u pracodawcy, który nie zapewnia warunków pracy chronionej)

Gdy masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, możesz zatrudnić się u pracodawcy, który nie zapewnia warunków pracy chronionej. Taki pracodawca musi

przystosować stanowisko pracy do Twoich potrzeb albo zatrudnić Cię w formie telepracy.

Kontrolę tego, czy pracodawca przystosował stanowisko pracy do Twoich potrzeb, przeprowadza Państwowa Inspekcja Pracy.

6.9. Jakie usprawnienia musi zapewnić Ci pracodawca

Jeśli jesteś osobą z niepełnosprawnością, pracodawca musi zapewnić Ci niezbędne racjonalne usprawnienia, gdy:

- pozostajesz z nim w stosunku pracy,
- uczestniczysz w rekrutacji lub szkoleniu, stażu, przygotowaniu zawodowym albo praktykach zawodowych lub absolwenckich.

Niezbędne racjonalne usprawnienia polegają na tym, że pracodawca musi przeprowadzić zmiany konieczne w Twojej sytuacji lub dostosowania do Twoich szczególnych potrzeb, które mu zgłosisz i które wynikają z Twojej niepełnosprawności. Zmiany lub dostosowania nie mogą skutkować nałożeniem na pracodawcę nieproporcjonalnie wysokich obciążeń.

Obciążenia takie nie są traktowane jako nieproporcjonalne, jeżeli są w wystarczającym stopniu rekompensowane ze środków publicznych. Jeśli pracodawca nie wprowadzi niezbędnych racjonalnych usprawnień, narusza zasadę równego traktowania w zatrudnieniu (w rozumieniu art. 18^{3a} § 2–5 Kodeksu pracy).

7. Dane adresowe oddziałów ZUS

7.1. Nasza infolinia

Wszelkich informacji udzielają konsultanci Centrum Obsługi Telefonicznej (COT) ZUS od poniedziałku do piątku w godz. 7.00–18.00:

- tel.: 22 560 16 00 (koszt połączenia według Twojej umowy z operatorem telekomunikacyjnym),
- e-mail: cot@zus.pl

7.2. Nasze oddziały

Oddział ZUS w Białymstoku

ul. Młynowa 29
15-404 Białystok

Oddział ZUS w Bielsku-Białej

ul. Krasińskiego 34, 36
43-300 Bielsko-Biała
ul. Traugutta 2A
43-300 Bielsko-Biała

Oddział ZUS w Biłgoraju

ul. Kościuszki 103
23-400 Biłgoraj

Oddział ZUS w Bydgoszczy

ul. Świętej Trójcy 33
85-224 Bydgoszcz (adres do korespondencji)
ul. Konopnickiej 18A
85-124 Bydgoszcz

Oddział ZUS w Chorzowie

ul. Dąbrowskiego 45
41-500 Chorzów

Oddział ZUS w Chrzanowie

ul. Oświęcimska 14
32-500 Chrzanów

Oddział ZUS w Częstochowie

ul. Dąbrowskiego 43/45
42-218 Częstochowa

Oddział ZUS w Elblągu

ul. Teatralna 4
82-300 Elbląg

Oddział ZUS w Gdańsku

ul. Chmielna 27/33
80-748 Gdańsk

Oddział ZUS w Gorzowie Wielkopolskim

ul. Sikorskiego 42
66-400 Gorzów Wielkopolski

Oddział ZUS w Jaśle

ul. Rynek 18B
38-200 Jasło

Oddział ZUS w Kielcach

ul. Piotrkowska 27
25-510 Kielce
ul. Kolberga 2A
25-620 Kielce

Oddział ZUS w Koszalinie

ul. Fałata 30
75-434 Koszalin

Oddział ZUS w Krakowie

ul. Pędzichów 27
31-080 Kraków

Oddział ZUS w Legnicy

ul. Grabskiego 26
59-220 Legnica

Oddział ZUS w Lublinie

ul. Zana 36, 38C
20-601 Lublin

I Oddział ZUS w Łodzi

ul. Zamenhofa 2
90-431 Łódź

II Oddział ZUS w Łodzi

ul. Kilińskiego 7/11
98-220 Zduńska Wola

Oddział ZUS w Nowym Sączu

ul. Sienkiewicza 77

33-300 Nowy Sącz

Oddział ZUS w Olsztynie

pl. Konsulatu Polskiego 4

10-959 Olsztyn

Oddział ZUS w Opolu

ul. Wrocławska 24

45-701 Opole

Oddział ZUS w Ostrowie Wielkopolskim

ul. Wysocka 1B

63-400 Ostrów Wielkopolski

Oddział ZUS w Pile

ul. Drygasa 7

64-920 Piła

Oddział ZUS w Płocku

al. Jachowicza 1

09-402 Płock

I Oddział ZUS w Poznaniu

ul. Dąbrowskiego 12

60-908 Poznań

II Oddział ZUS w Poznaniu

ul. Starołęcka 31

61-361 Poznań

Oddział ZUS w Radomiu

ul. Czachowskiego 21A

26-600 Radom

Oddział ZUS w Rybniku

ul. Reymonta 2

44-200 Rybnik

Oddział ZUS w Rzeszowie

al. Piłsudskiego 12

35-075 Rzeszów

Oddział ZUS w Siedlcach

ul. Browarna 12

08-110 Siedlce

Oddział ZUS w Słupsku

pl. Zwycięstwa 8
76-200 Słupsk

Oddział ZUS w Sosnowcu

ul. Partyzantów 1
41-200 Sosnowiec

Oddział ZUS w Szczecinie

ul. Matejki 22
70-530 Szczecin (adres do korespondencji)
ul. Citroëna 2
70-769 Szczecin

Oddział ZUS w Tarnowie

ul. Kościuszki 32
33-100 Tarnów

Oddział ZUS w Tomaszowie Mazowieckim

ul. Mościckiego 40/42
97-200 Tomaszów Mazowiecki

Oddział ZUS w Toruniu

ul. Mickiewicza 10/16
87-100 Toruń
ul. Mickiewicza 33/39
87-100 Toruń

Oddział ZUS w Wałbrzychu

ul. Kasztanowa 1
58-390 Wałbrzych

I Oddział ZUS w Warszawie

ul. Senatorska 6/8
00-917 Warszawa

II Oddział ZUS w Warszawie

ul. Podskarbińska 25
03-829 Warszawa

III Oddział ZUS w Warszawie

ul. Czerniakowska 16
00-701 Warszawa

Centrala ZUS w Warszawie

ul. Szamocka 3, 5
01-748 Warszawa

Oddział ZUS we Wrocławiu

ul. Pretficza 11

50-930 Wrocław

Oddział ZUS w Zabrze

ul. Szczęść Boże 18

41-800 Zabrze

Oddział ZUS w Zielonej Górze

ul. Kupiecka 65

65-426 Zielona Góra

8. Wsparcie osób z niepełnosprawnością ze środków PFRON

Skróty i terminy użyte w rozdziale 8

BON – Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych

CIDON – centrum informacyjno-doradcze dla osób z niepełnosprawnością

MOPR/ MOPS – miejski ośrodek pomocy rodzinie/ miejski ośrodek pomocy społecznej

NGO – organizacje pozarządowe (z ang. *non-governmental organisations*)

ORW – ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy

OREW – ośrodek rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczy

osoba z niepełnosprawnością – polskie przepisy posługują się pojęciem „osoby niepełnosprawnej” (czyli tej, która ma orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności); na prośbę środowiska osób z niepełnosprawnością używamy jednak sformułowania „osoba z niepełnosprawnością”

OWiT – ośrodek wsparcia i testów

PCPR – powiatowe centrum pomocy rodzinie

przeciętne wynagrodzenie – przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale, ogłoszone przez prezesa GUS w formie komunikatu w „Monitorze Polskim”; aktualną wysokość przeciętnego wynagrodzenia znajdziesz m.in. na stronie <https://www.zus.pl>, w zakładce [Baza wiedzy] → [Składki, wskaźniki, odsetki] → [Wskaźniki] → [Minimalne i przeciętne wynagrodzenie]

przeciętny miesięczny dochód – średni dochód w miesiącu podzielony przez liczbę osób żyjących z Tobą we wspólnym gospodarstwie domowym; obliczany (na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych) za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku

PUP – powiatowy urząd pracy

SOW – System Obsługi Wsparcia, dostępny na stronie <https://sow.pfron.org.pl>. Ogólnopolski, bezpłatny system informatyczny, za pomocą którego osoby z niepełnosprawnością i jednostki działające na ich rzecz mogą przez internet składać wnioski o wsparcie finansowane przez PFRON, a dystrybuowane przez jednostki samorządu terytorialnego; na terenie całej Polski można wnioskować m.in. o dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych oraz zakupu przedmiotów ortopedycznych

i środków pomocniczych; dzięki SOW można przez internet złożyć elektroniczny wniosek również w dzień wolny od pracy, 24 godziny na dobę, 365 dni w roku

SPdP – szkoła specjalna przysposabiająca do pracy

UE – Unia Europejska

WTZ – warsztaty terapii zajęciowej

ZAZ – zakład aktywności zawodowej

8.1. Jaką pomoc możesz uzyskać ze środków PFRON

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) finansuje działania służące aktywizacji zawodowej oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnością (rehabilitację zawodową i społeczną). Zobowiązuje go do tego ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).

Pomoc ze środków PFRON otrzymują:

- pracodawcy (w tym zakłady pracy chronionej i zakłady aktywności zawodowej),
- warsztaty terapii zajęciowej,
- organizacje pozarządowe,
- beneficjenci – za pośrednictwem samorządów (wojewódzkich i powiatowych),
- instytucje,
- osoby z niepełnosprawnością.

W „Informatörze...” przedstawiamy przede wszystkim zakres wsparcia, które PFRON kieruje do indywidualnych osób z niepełnosprawnością oraz do pracodawców, którzy zatrudniają pracowników z niepełnosprawnością.

PFRON może przeznaczyć swoje środki jedynie na wsparcie osób z niepełnosprawnością i osób z ich bezpośredniego otoczenia.

Polskie przepisy definiują osoby niepełnosprawne jako osoby, które mają orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności.

Orzeczenie o niepełnosprawności wydaje się dzieciom i młodzieży do 16 roku życia.

Osoby, które mają więcej niż 16 lat, otrzymują orzeczenie o stopniu niepełnosprawności – znacznym, umiarkowanym lub lekkim – w zależności od tego, jakie są ich możliwości funkcjonalne.

Orzeczenia o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydają obecnie:

- powiatowe albo miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako I instancja,
- wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako II instancja.

Trwają międzyresortowe prace, aby stworzyć jeden, jednolity system orzekania o niepełnosprawności oraz o niezdolności do pracy. Na razie systemy te są odrębne.

Orzeczenia o niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji wydawane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) traktowane są jak orzeczenia o stopniu niepełnosprawności według następującego klucza:

- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji oraz orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji są traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy jest traktowane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy oraz o celowości przekwalifikowania jest traktowane na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Ważne

Orzeczenia o niepełnosprawności i o stopniu niepełnosprawności nie zastępują orzeczenia o niezdolności do pracy ani niezdolności do samodzielnej egzystencji w postępowaniu rentowym prowadzonym przez ZUS. Rentę z tytułu niezdolności do pracy oraz rentę socjalną możesz uzyskać **wyłącznie na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika ZUS albo komisji lekarskiej ZUS.**

Więcej informacji o wszystkich rodzajach pomocy, które opisaliśmy w tym rozdziale, znajdziesz na stronie <https://www.pfron.org.pl> i na stronie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych <https://niepelnosprawni.gov.pl> w zakładce [Prawo].

8.2. Jakie zadania realizuje PFRON

8.2.1. Jak PFRON wspiera osoby z niepełnosprawnością w samodzielnym funkcjonowaniu (rehabilitacja społeczna)

8.2.1.1. Jaką pomoc możesz otrzymać jako osoba z niepełnosprawnością

- Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych dla Ciebie i Twojego ewentualnego opiekuna (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.3).
- Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.4).
- Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.5).
- Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.6).
- Dofinansowanie w ramach programu „Aktywny samorząd”, m.in. wsparcie w zakupie lub utrzymaniu sprawności technicznej wózka o napędzie elektrycznym, w zakupie protez, pomoc w uzyskaniu wyższego wykształcenia, w dostosowaniu samochodu (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.7).
- Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.8).
- Dofinansowanie szkoleń z języka migowego (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.9).
- Dofinansowanie w ramach programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” (więcej informacji znajdziesz w podrozdziałach 8.30 i 8.31).

8.2.1.2. Jaką pomoc mogą uzyskać NGO i inne podmioty

- Dofinansowanie różnego typu projektów na rzecz osób z niepełnosprawnością i ich otoczenia – zlecenie zadań organizacjom pozarządowym i fundacjom w trybie art. 36 ustawy o rehabilitacji (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.10).
- Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.11).
- Refundacja kosztów wydawania certyfikatów przez podmioty uprawnione do szkolenia psów asystujących (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.14).

8.2.1.3. Jaką pomoc mogą uzyskać powiaty, gminy, NGO

Dofinansowanie w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III”, który obejmuje m.in. likwidację barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy i tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.15).

8.2.2. Jak PFRON wspiera zatrudnienie osób z niepełnosprawnością (rehabilitacja zawodowa)

8.2.2.1. Jaką pomoc możesz uzyskać jako osoba z niepełnosprawnością, która prowadzi działalność gospodarczą albo chce ją podjąć

- Refundacja składek na ubezpieczenia społeczne, gdy prowadzisz działalność gospodarczą (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.16).
- Dotacja na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.17).
- Dofinansowanie oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej albo prowadzenie własnego lub dzierżawionego gospodarstwa rolnego (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.18).

8.2.2.2. Jaką pomoc może uzyskać Twój pracodawca

- Dofinansowanie Twojego wynagrodzenia – w ramach zarówno chronionego, jak i otwartego rynku pracy (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.19).
- Zwrot kosztów przystosowania tworzonoego lub istniejącego stanowiska pracy do Twoich potrzeb (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.20).
- Zwrot kosztów wyposażenia Twojego stanowiska pracy (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.21).
- Zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracownika, który będzie pomagać Ci w pracy, oraz szkolenia tego pracownika (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.22).
- Wsparcie dla spółdzielni socjalnej, do której należysz (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.23).

- Refundacja kosztów Twojego szkolenia (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.24).
- Dodatkowa pomoc dla zakładu pracy chronionej, w którym jesteś zatrudniony – m.in. zwrot kosztów budowy lub przebudowy związanej z modernizacją obiektów i pomieszczeń zakładu, kosztów transportowych i administracyjnych (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.25).
- Korzyści dla pracodawcy, który Cię zatrudnia i spełnia poniższe warunki:
  - zatrudnia co najmniej 25 pracowników na pełen etat,
  - nie osiąga wymaganego wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.27).

8.2.2.3. Jaką pomoc możesz uzyskać przed podjęciem zatrudnienia

---

- Finansowanie staży (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.28).
- Dofinansowanie szkoleń (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.28).

8.2.2.4. Jaką pomoc mogą otrzymać NGO i inne podmioty

- Zlecenie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością.
- Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.26).

8.3. Turnusy rehabilitacyjne dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów

---

8.3.1. Na czym polega pomoc

Turnus rehabilitacyjny jest zorganizowaną formą aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, dofinansowywaną przez PFRON. Jej celem jest ogólna poprawa Twojej sprawności psychofizycznej oraz rozwijanie Twoich umiejętności społecznych. Podczas turnusu możesz m.in. nawiązywać i poszerzać kontakty społeczne, rozwijać zainteresowania i uczestniczyć w zajęciach przewidzianych w programie turnusu. Z tego powodu turnusy są rodzajem rehabilitacji społecznej.

Trzeba odróżnić turnus rehabilitacyjny od sanatorium, czyli rehabilitacji w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego lub szpitalu. Główna różnica

dotyczy podstaw prawnych i instytucji odpowiadających za realizację zadania. Rehabilitacja w warunkach sanatoryjnych odbywa się na zlecenie lekarza prowadzącego, który wypełnia odpowiedni wniosek. Rehabilitacja lecznicza jest świadczeniem medycznym finansowanym przez NFZ, realizowanym w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego. Rehabilitacja w sanatorium nie jest dofinansowana ze środków PFRON. Do sanatorium mają prawo wyjechać wszystkie osoby, które mają ubezpieczenie zdrowotne.

Aby podmiot mógł zorganizować turnus rehabilitacyjny, musi znajdować się w rejestrze organizatorów turnusów rehabilitacyjnych, który prowadzi wojewoda. Dotyczy to także ośrodka, w którym turnus jest realizowany.

Ważne

Aktualne informacje o ośrodkach i organizatorach turnusów rehabilitacyjnych, które są wpisane do rejestrów wojewodów, znajdziesz na stronie <https://empatia.mpips.gov.pl>. Znajduje się tam również centralna baza danych, na którą składa się 16 wojewódzkich rejestrów ośrodków i 16 wojewódzkich rejestrów organizatorów.

8.3.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie

Dofinansowanie przysługuje Ci jako osobie z niepełnosprawnością, jeśli:

- masz skierowanie na turnus od lekarza prowadzącego,
- spełniasz kryterium dochodowe, to znaczy osiągasz przeciętny miesięczny dochód, który nie przekracza kwoty:
  - 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę, gdy żyjesz z kimś we wspólnym gospodarstwie domowym,
  - 65% przeciętnego wynagrodzenia, jeśli mieszkasz sam.

Dofinansowanie:

- może być przyznane maksymalnie raz w roku,
- przekazywane jest bezpośrednio na rachunek bankowy organizatora turnusu,
- nie może być wyższe od faktycznego kosztu Twojego uczestnictwa w turnusie (lub pobytu Twojego opiekuna),
- przysługuje tylko wtedy, gdy jedziesz do ośrodka wpisanego do rejestru, który prowadzi wojewoda (jeżeli korzystasz z usług organizatora turnusów, musi być on wpisany do wojewódzkiego rejestru organizatorów).

Ważne

Dofinansowanie pobytu opiekuna przysługuje Ci, jeśli masz umiarkowany lub znaczny stopień niepełnosprawności albo jesteś osobą z niepełnosprawnością poniżej 16 roku życia.

Aby można Ci było przyznać dofinansowanie na udział opiekuna w turnusie, lekarz musi we wniosku uzasadnić, dlaczego potrzebujesz obecności opiekuna. Opiekun musi mieć skończone 18 lat (chyba że jest członkiem Twojej najbliższej rodziny i mieszka razem z Tobą – wtedy wystarczy, że będzie miał skończone 16 lat). Twój opiekun nie może być osobą z niepełnosprawnością, która wymaga opieki innej osoby.

8.3.3. Jaka jest wysokość dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych

---

Dofinansowanie przysługuje Ci w wysokości:

- 30% przeciętnego wynagrodzenia, jeśli jesteś w jednej z następujących sytuacji:
  - masz orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności,
  - bez względu na stopień Twojej niepełnosprawności, jeżeli:
    - nie skończyłeś 16 lat,
    - uczysz się, nie pracujesz i masz od 16 do 24 lat;
- 27% przeciętnego wynagrodzenia, jeśli masz orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- 25% przeciętnego wynagrodzenia, jeśli masz orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności;
- 20% przeciętnego wynagrodzenia dla Twojego opiekuna;
- 20% przeciętnego wynagrodzenia, jeśli jesteś zatrudniony w zakładzie pracy chronionej, niezależnie od tego, jaki masz orzeczony stopień niepełnosprawności.

PCPR (albo MOPR lub MOPS) musi zmniejszyć dofinansowanie o kwotę, która przekracza kryterium dochodowe.

Ważne

Jeśli jesteś w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, PCPR (albo MOPR lub MOPS) może podwyższyć dofinansowanie dla Ciebie lub dofinansowanie pobytu Twojego opiekuna na turnusie rehabilitacyjnym do wysokości 40% przeciętnego wynagrodzenia. PCPR (albo MOPR lub MOPS) może podwyższyć dofinansowanie pobytu opiekuna, jeżeli opiekun pozostaje z Tobą we wspólnym gospodarstwie domowym lub to Ty ponosisz koszty uczestnictwa opiekuna w turnusie.

8.3.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie pobytu na turnusie złóż do PCPR lub – jeśli mieszkasz w mieście na prawach powiatu – do MOPR albo MOPS. Możesz też złożyć wniosek przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl>.

Od 1 stycznia 2021 r. ta usługa jest dostępna w całej Polsce. Do wniosku dołącz:

- kopię aktualnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
- wniosek lekarza o skierowanie na turnus rehabilitacyjny,
- oświadczenie o wysokości dochodu wraz z informacją o liczbie osób żyjących z Tobą we wspólnym gospodarstwie domowym.

PCPR (albo MOPR lub MOPS) rozpatrzy Twój wniosek w ciągu 30 dni, od kiedy złożysz komplet dokumentów. Gdy otrzymasz powiadomienie, że dostałeś dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym, masz 30 dni, aby poinformować PCPR (albo MOPR lub MOPS), którego organizatora i który ośrodek wybrałeś. Informację tę musisz przekazać najpóźniej 21 dni przed rozpoczęciem turnusu.

Gdyby okazało się, że wybrany turnus nie spełnia warunków wymaganych do otrzymania dofinansowania, PCPR (albo MOPR lub MOPS) w ciągu 7 dni zawiadomi Cię, że musisz wybrać inny ośrodek lub organizatora. Jeśli tego nie zrobisz, nie dostaniesz dofinansowania.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 390, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz.U. nr 230, poz. 1694, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 926, z późn. zm.).

8.4. Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

8.4.1. Na czym polega pomoc

Dofinansowanie ma pomóc Ci przy zakupie przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, na które zlecenie wystawił odpowiedni lekarz, a których cena jest wyższa od limitu dofinansowania określonego przez ministra zdrowia.

Przedmioty ortopedyczne to przyrządy niezbędne do samodzielnego funkcjonowania, na które zlecenie wystawia lekarz, np. protezy, kule, wózek inwalidzki.

Środki pomocnicze to przedmioty, które w znacznym stopniu ułatwiają funkcjonowanie w środowisku społecznym lub wręcz je umożliwiają. Zlecenie na nie wystawia lekarz. Są to np. pomoce optyczne dla niedowidzących, aparaty słuchowe, cewniki.

Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze są skatalogowane w załączniku do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie (Dz.U. z 2023 r. poz. 823). Załącznik ten określa też limity finansowania przez NFZ każdego wyrobu. Procentowe wskaźniki dofinansowań ze środków PFRON odnoszą się wprost do tych limitów.

8.4.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie

Dofinansowanie ze środków PFRON do przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych przysługuje Ci, jeśli:

- masz zlecenie od lekarza prowadzącego;
- spełniasz kryterium dochodowe, to znaczy osiągasz przeciętny miesięczny dochód (obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku), który nie przekracza kwoty:
  - 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę, jeśli żyjesz z kimś we wspólnym gospodarstwie domowym;
  - 65% przeciętnego wynagrodzenia, jeśli mieszkasz sam.

8.4.3. Jaka jest wysokość dofinansowania

Dofinansowanie zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych ze środków PFRON wynosi:

- do 100% udziału własnego w wyznaczonym przez NFZ limicie ceny, jeśli taki udział jest wymagany;
- do 150% sumy kwoty limitu wyznaczonego przez NFZ oraz wymaganego udziału własnego w zakupie tych przedmiotów, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit.

8.4.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze złóż do PCPR (albo MOPR lub MOPS) w miejscu zamieszkania. Możesz też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl>. Od 1 stycznia 2021 r. ta usługa jest dostępna w całej Polsce.

Do wniosku o dofinansowanie zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych dołącz następujące dokumenty:

- kopię aktualnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności;
- kopię zlecenia lekarskiego na sprzęt, którą otrzymałeś od realizatora (sklepu medycznego, apteki, punktu protetyki słuchu czy zakładu optycznego), który ma umowę z NFZ i u którego kupiłeś sprzęt (nie musisz udawać się do NFZ, aby potwierdzić zlecenie do refundacji);
- zaświadczenie o wysokości dochodów;
- fakturę lub inny dokument poświadczający zakup, na którym będzie wyodrębniony udział własny i udział NFZ – jeśli wymaga tego PCPR (albo MOPR lub MOPS).

8.5. Sprzęt rehabilitacyjny

8.5.1. Na czym polega pomoc

Dofinansowanie ma pomóc Ci przy zakupie sprzętu rehabilitacyjnego służącego do rehabilitacji w Twoim miejscu zamieszkania.

Sprzęt rehabilitacyjny to urządzenia i sprzęty niezbędne do rehabilitacji w warunkach domowych, które nie są objęte dofinansowaniem z ubezpieczenia zdrowotnego i nie są skatalogowane na żadnej liście.

8.5.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie

---

Dofinansowanie ze środków PFRON do sprzętu rehabilitacyjnego przysługuje Ci, jeśli spełniasz kryterium dochodowe, czyli osiągasz przeciętny miesięczny dochód (obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku), który nie przekracza kwoty:

- 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę, jeśli żyjesz z kimś we wspólnym gospodarstwie domowym;
- 65% przeciętnego wynagrodzenia, jeśli mieszkasz sam.

8.5.3. Jaka jest wysokość dofinansowania

Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego wynosi do 80% jego kosztu, nie więcej jednak niż 5-krotność przeciętnego wynagrodzenia.

8.5.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny złóż do PCPR (albo MOPR lub MOPS) w miejscu zamieszkania. Możesz też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (sprawdź, czy Twój powiat już udostępnia tę usługę).

Do wniosku o dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego dołącz następujące dokumenty:

- kopię aktualnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
- zaświadczenie o wysokości dochodów,
- dokument potwierdzający przewidywany koszt zakupu sprzętu (np. specyfikację cenową) – jeśli wymaga tego PCPR (albo MOPR lub MOPS),
- zaświadczenie od lekarza, które wskazuje zasadność korzystania z określonego sprzętu do rehabilitacji w warunkach domowych – jeśli wymaga tego PCPR (albo MOPR lub MOPS).

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 926, z późn. zm.).

8.6. Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych

---

8.6.1. Na czym polega pomoc

Wsparcie polega na dofinansowaniu likwidacji następujących barier, które uniemożliwiają Ci samodzielne funkcjonowanie:

- architektonicznych, czyli wszelkich utrudnień występujących w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają Ci swobodę ruchu lub utrudniają ją;
- w komunikowaniu się, czyli ograniczeń, które uniemożliwiają Ci swobodne porozumiewanie się lub przekazywanie informacji albo je utrudniają;
- technicznych, czyli przeszkód wynikających z tego, że nie zastosowano przedmiotów lub urządzeń odpowiednich dla rodzaju Twojej niepełnosprawności albo ich do tego rodzaju nie dostosowano.

8.6.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie

---

Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych przysługuje Ci, jeśli masz trudności w poruszaniu się.

Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych przysługuje Ci, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z Twojej niepełnosprawności.

8.6.3. Jaka jest wysokość dofinansowania

Maksymalna wysokość dofinansowania wynosi 95% kosztów przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż 15-krotność przeciętnego wynagrodzenia. Przynajmniej 5% musisz pokryć sam (minimalny udział własny).

Ważne

Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych możesz uzyskać raz na 3 lata.

Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych przysługuje Ci oddzielnie na każdy rodzaj zadania.

8.6.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie likwidacji barier złóż do PCPR (albo MOPR lub MOPS) w miejscu zamieszkania. Możesz też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (sprawdź, czy Twój powiat już udostępnia tę usługę).

Do wniosku dołącz kopię Twojego orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności.

Ważne

Jeśli nie jesteś właścicielem nieruchomości, w przypadku likwidacji barier architektonicznych musisz uzyskać zgodę właściciela na wykonanie prac budowlanych lub remontowych, które mają usunąć te bariery.

Jeżeli przedmiotem dofinansowania jest np. budowa podjazdu do budynku mieszkalnego lub dobudowa windy, to – w zależności od kwestii własności budynku lub gruntu – musisz:

- wystąpić do wydziału architektury urzędu gminy lub dzielnicy o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- przedstawić zgodę właściciela gruntu na budowę podjazdu (gdy właścicielem jest gmina, musisz uzyskać dzierżawę tego terenu),
- po uzyskaniu pozytywnej decyzji złożyć w tym samym urzędzie projekt architektoniczno-budowlany podjazdu,
- uzyskać pozwolenie na budowę.

Ważne

PCPR (albo MOPR lub MOPS) nie zwróci Ci kosztów, które poniesiesz przed złożeniem wniosku i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 926, z późn. zm.).

8.7. „Aktywny samorząd”

8.7.1. Na czym polega pomoc

Program „Aktywny samorząd” jest skierowany przede wszystkim do osób z niepełnosprawnością (moduł III programu dotyczy samorządów terytorialnych i organizacji pozarządowych). Jego głównym celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier, które ograniczają uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym i zawodowym oraz w dostępie do edukacji.

8.7.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uczestniczyć w programie „Aktywny samorząd”

Ważne

Wiek aktywności zawodowej to:

- 18–60 lat dla kobiet,
- 18–65 lat dla mężczyzn.

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową

Obszar A – likwidacja bariery transportowej

Zadanie 1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu (dla osób z dysfunkcją narządu ruchu)

Możesz uzyskać pomoc, jeśli masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (albo – jeśli nie masz skończonych 16 lat – orzeczenie o niepełnosprawności) oraz dysfunkcję narządu ruchu. Jeśli jesteś w wieku emerytalnym, musisz być zatrudniony.

Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy (dla osób z dysfunkcją narządu ruchu)

Możesz uzyskać pomoc, jeśli jesteś w wieku aktywności zawodowej, masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dysfunkcję narządu ruchu.

Zadanie 3 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy (dla osoby z dysfunkcją słuchu, która potrzebuje usług tłumacza języka migowego)

Możesz uzyskać pomoc, jeśli jesteś w wieku aktywności zawodowej, masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dysfunkcję słuchu w stopniu wymagającym korzystania z usług tłumacza języka migowego.

Zadanie 4 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu (dla osób z dysfunkcją narządu słuchu)

Możesz uzyskać pomoc, jeśli masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dysfunkcję słuchu. Jeśli jesteś w wieku emerytalnym, musisz być zatrudniony.

Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym

Zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania (dla osób z dysfunkcją obu kończyn górnych lub dysfunkcją narządu wzroku)

Możesz uzyskać pomoc, jeśli masz orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (albo – jeśli nie masz skończonych 16 lat – orzeczenie o niepełnosprawności) oraz dysfunkcję obu kończyn górnych lub narządu wzroku. Jeśli jesteś w wieku emerytalnym, musisz być zatrudniony.

Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania

Możesz uzyskać pomoc, jeśli uzyskałeś pomoc z innego zadania w obszarze B.

Zadanie 3 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania (dla osób z dysfunkcją narządu wzroku)

Możesz uzyskać pomoc, jeśli masz orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dysfunkcję narządu wzroku. Jeśli jesteś w wieku emerytalnym, musisz być zatrudniony.

Zadanie 4 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania (dla osób z dysfunkcją narządu słuchu i trudnością w komunikowaniu się za pomocą mowy)

Możesz uzyskać pomoc, jeśli masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (albo – jeśli nie masz skończonych 16 lat – orzeczenie o niepełnosprawności) oraz dysfunkcję narządu słuchu i trudności w komunikowaniu się za pomocą mowy. Jeśli jesteś w wieku emerytalnym, musisz być zatrudniony.

Zadanie 5 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego

Możesz uzyskać pomoc, jeśli PFRON udzielił Ci pomocy w zadaniu 1, 3 lub 4 oraz masz orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (albo – jeśli nie masz skończonych 16 lat – orzeczenie o niepełnosprawności).

Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się

Zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym

Możesz uzyskać pomoc, jeśli masz orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (albo – jeśli nie masz skończonych 16 lat – orzeczenie o niepełnosprawności) oraz dysfunkcję uniemożliwiającą samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym. Jeśli nie pracujesz ani się nie uczysz – ekspert PFRON musi stwierdzić, czy jest szansa, że dzięki wózkowi elektrycznemu będziesz mógł podjąć pracę lub się uczyć. Ocenę eksperta może zastąpić zlecenie NFZ na wózek specjalny. Jeśli jesteś w wieku emerytalnym, musisz być zatrudniony.

Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym

Możesz uzyskać pomoc, jeśli masz orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (albo – jeśli nie masz skończonych 16 lat – orzeczenie o niepełnosprawności) i używasz skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym.

Zadanie 3 – pomoc w zakupie takiej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne

Możesz uzyskać pomoc, jeśli jesteś w wieku aktywności zawodowej, jesteś po amputacji kończyny i masz orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.

Ekspert PFRON musi potwierdzić stabilność procesu chorobowego oraz szanse, że w wyniku wsparcia udzielonego w programie możesz uzyskać zdolność do pracy. Jeśli jesteś w wieku emerytalnym, musisz być zatrudniony.

Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne

Możesz uzyskać pomoc, jeśli jesteś w wieku aktywności zawodowej, jesteś po amputacji kończyny i posiadasz protezę, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, a także masz orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, a ekspert PFRON potwierdził stabilność procesu chorobowego oraz szanse, że w wyniku wsparcia udzielonego w programie możesz uzyskać zdolność do pracy. Jeśli jesteś w wieku emerytalnym, musisz być zatrudniony.

Zadanie 5 – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego

Możesz uzyskać pomoc, jeśli masz orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (albo – jeśli nie masz skończonych 16 lat – orzeczenie o niepełnosprawności) oraz dysfunkcję narządu ruchu, która powoduje problemy w samodzielnym przemieszczaniu się. Musisz też mieć zgodę lekarza specjalisty na to, aby używać skutera o napędzie elektrycznym lub wózka ręcznego z oprzyrządowaniem elektrycznym, który dofinansuje PFRON. Jeśli jesteś w wieku emerytalnym, musisz być zatrudniony.

Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej przez zapewnienie opieki dla osoby zależnej

Możesz uzyskać pomoc w pokryciu kosztów opieki, jeśli Twoje dziecko uczęszcza do żłobka lub przedszkola albo przebywa pod inną tego typu opieką (dziennego opiekuna, niani lub w klubie dziecięcym, punkcie przedszkolnym, zespole wychowania przedszkolnego, oddziale przedszkolnym w szkole).

Możesz uzyskać pomoc, jeśli spełniasz wszystkie poniższe warunki:

- masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- jesteś osobą aktywną zawodowo,
- pełnisz funkcję przedstawiciela ustawowego lub opiekuna prawnego dziecka.

Aktywnością zawodową jest zatrudnienie lub rejestracja w urzędzie pracy jako osoba bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym

Możesz uzyskać pomoc, jeśli spełniasz poniższe warunki:

- masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- uczysz się w szkole wyższej (studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia, jednolite studia magisterskie, studia podyplomowe lub doktoranckie prowadzone przez szkoły wyższe w systemie stacjonarnym, niestacjonarnym lub eksternistycznym, w tym również za pośrednictwem internetu), szkole policealnej lub kolegium albo masz otwarty przewód doktorski poza studiami doktoranckimi lub szkołą doktorską.

8.7.3. Jaka jest wysokość dofinansowania

W module I:

Wysokość maksymalnego dofinansowania ze środków PFRON w 2023 r. (w zł)	
<p>Obszar A, zadania 1 i 4 oprzyrządowanie samochodu</p>	<p>Obszar A, zadania 2 i 3 prawo jazdy</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ osoba z dysfunkcją narządu ruchu – 70 000, z czego na zakup siedziska/fotelika do przewozu osoby niepełnosprawnej – 8000 ■ osoba z dysfunkcją narządu słuchu – 4400	<ul style="list-style-type: none"> ■ koszty kursu i egzaminów kategorii B – 2310 ■ koszty kursu i egzaminów pozostałych kategorii – 3850 ■ pozostałe koszty uzyskania prawa jazdy (w przypadku kursu poza miejscowością zamieszkania wnioskodawcy koszty związane z zakwaterowaniem, wyżywieniem i dojazdem w okresie trwania kursu) – 880 ■ koszty usług tłumacza języka migowego – 550
<p>Obszar B, zadanie 1 sprzęt elektroniczny, oprogramowanie (osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności)</p>	<p>Obszar B, zadanie 2 szkolenie w zakresie obsługi zakupionego sprzętu</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ osoby niewidome – 26 500, w tym na urządzenia brajlowskie – 16 500 ■ dla pozostałych osób z dysfunkcją narządu wzroku – 10 000 ■ osoby z dysfunkcją obu kończyn górnych – 10 000	<ul style="list-style-type: none"> ■ osoby głuchoniewidome – 4400 ■ osoby z dysfunkcją słuchu – 3300 ■ pozostałe osoby – 2200 ■ z możliwością zwiększenia kwoty dofinansowania o 100%, gdy poziom dysfunkcji narządu wzroku wymaga zwiększenia liczby godzin szkolenia

Wysokość maksymalnego dofinansowania ze środków PFRON w 2023 r. (w zł)		
Obszar B, zadanie 3 sprzęt elektroniczny, oprogramowanie (osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją narządu wzroku)	Obszar B, zadanie 4 sprzęt elektroniczny, oprogramowanie (osoby z dysfunkcją narządu słuchu)	Obszar B, zadanie 5 sprawność techniczna posiadanego sprzętu elektronicznego
10 000	6000	1650
Obszar C, zadanie 1 wózek o napędzie elektrycznym	Obszar C, zadanie 3 proteza	Obszar C, zadanie 4 sprawność techniczna protezy na III lub IV poziomie jakości
17 600 z możliwością zwiększenia kwoty dofinansowania do kwoty rekomendowanej przez eksperta PFRON, jednak nie więcej niż 27 500	przy amputacji: w zakresie ręki – 13 200 ■ przedramienia – 28 600 ■ ramienia i wyłuszczeniu w stawie barkowym – 33 000 ■ na poziomie stopy/ podudzia – 19 800 ■ na wysokości uda – 27 500 ■ uda i wyłuszczeniu w stawie biodrowym – 33 000	przy amputacji (do 30% C3, tj.): w zakresie ręki – 3960 ■ przedramienia – 8580 ■ ramienia i wyłuszczeniu w stawie barkowym – 9900 ■ na poziomie podudzia – 5940 ■ na wysokości uda – 8250 ■ uda i wyłuszczeniu w stawie biodrowym – 9900
Obszar C, zadanie 2 sprawność techniczna skutera/ wózka o napędzie elektrycznym	<ul style="list-style-type: none"> z możliwością zwiększenia kwoty dofinansowania dla IV poziomu jakości protezy – do kwoty rekomendowanej przez eksperta PFRON, jednak nie więcej niż do 3-krotności kwot przewidzianych w zadaniu 3 refundacja kosztów dojazdu na spotkanie z ekspertem PFRON – nie więcej niż 220 	
3850 z czego na zakup jednego akumulatora – nie więcej niż 1100		
Obszar C, zadanie 5 skuter inwalidzki o napędzie elektrycznym/ oprzyrządowanie elektryczne do wózka ręcznego	Obszar D opieka nad osobą zależną	
8250	330 miesięcznie tytułem kosztów opieki nad jedną (każdą) osobą zależną	

Wysokość minimalnego udziału własnego osoby niepełnosprawnej (2023 r.)	
Obszar A, zadania 1 i 4 oprzyrządowanie samochodu	Obszar A, zadanie 2 i 3 prawo jazdy
15%	25%
Obszar B, zadanie 1 sprzęt elektroniczny, oprogramowanie (osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności)	Obszar B, zadanie 2 szkolenie w zakresie obsługi zakupionego sprzętu
10%	niewymagany

Wysokość minimalnego udziału własnego osoby niepełnosprawnej (2023 r.)		
Obszar B, zadanie 3 sprzęt elektroniczny, oprogramowanie (osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją narządu wzroku)	Obszar B, zadanie 4 sprzęt elektroniczny, oprogramowanie (osoby z dysfunkcją narządu słuchu)	Obszar B, zadanie 5 sprawność techniczna posiadanego sprzętu elektronicznego
10%	10%	10%
Obszar C, zadanie 1 wózek o napędzie elektrycznym	Obszar C, zadanie 2 sprawność techniczna skutera/ wózka o napędzie elektrycznym	Obszar C, zadanie 3 proteza na III lub IV poziomie jakości
10%	nie wymagany	10%
Obszar C, zadanie 4 sprawność techniczna protezy na III lub IV poziomie jakości	Obszar C, zadanie 5 skuter inwalidzki o napędzie elektrycznym/ oprzyrządowanie elektryczne do wózka ręcznego	Obszar D opieka nad osobą zależną
10%	25%	15%

W module II:

Kwota dofinansowania kosztów nauki w semestrze lub półroczu objętym dofinansowaniem wynosi w przypadku:

- dodatku na pokrycie kosztów kształcenia:
  - do 1100 zł dla wnioskodawców pobierających naukę w szkole policealnej lub kolegium,
  - do 1650 zł dla pozostałych wnioskodawców;
- dodatku na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego – do 4400 zł;
- opłaty za naukę (czesnego) – równowartość kosztów czesnego w ramach jednej, aktualnie realizowanej formy kształcenia na poziomie wyższym (na jednym kierunku) – niezależnie od tego, kiedy poniosłeś koszty; dofinansowanie powyżej 4400 zł możesz uzyskać wyłącznie wtedy, gdy wysokość przeciętnego miesięcznego dochodu w Twoim gospodarstwie domowym nie przekracza 764 zł netto na osobę; jeśli pobierasz naukę w ramach co najmniej 2 kierunków studiów, możesz uzyskać dofinansowanie opłaty za naukę (czesnego) zwiększone o równowartość połowy kosztów czesnego na kolejnym kierunku nauki; dofinansowanie powyżej 2200 zł możesz wówczas uzyskać wyłącznie wtedy, gdy wysokość przeciętnego miesięcznego dochodu w Twoim gospodarstwie domowym nie przekracza 764 zł netto na osobę.

Dodatek na pokrycie kosztów kształcenia może być zwiększony – nie więcej niż o:

- 770 zł – w sytuacjach, które określi samorząd powiatowy,
- 550 zł – gdy ponosisz koszty z tytułu pobierania nauki poza miejscem zamieszkania,
- 330 zł – gdy masz ważną Kartę Dużej Rodziny,
- 330 zł – gdy uczysz się jednocześnie na co najmniej 2 kierunkach studiów,
- 220 zł – gdy studiujesz lub uczysz się w przyspieszonym trybie,
- 330 zł – gdy w 2022 lub w 2023 r. byłeś poszkodowany w wyniku działania żywiołu lub innych zdarzeń losowych,
- 330 zł – gdy korzystasz z usług tłumacza języka migowego,
- 880 zł – gdy posiadasz kwalifikowany podpis elektroniczny lub profil zaufany (<https://pz.gov.pl/pz/index>) i wniosek o dofinansowanie złożysz przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (masz taką możliwość, jeśli korzystasz z tego zwiększenia po raz pierwszy),
- 550 zł – gdy w poprzednim semestrze pobierałeś lub aktualnie pobierasz naukę w formie zdalnej (w tym w formie hybrydowej).

Zgodnie z zasadami programu dodatek na pokrycie innych kosztów kształcenia jest przyznawany na semestr objęty dofinansowaniem i wypłacany jednorazowo, gdy:

- przekażesz realizatorowi programu informację o zaliczeniu semestru lub półrocza objętego dofinansowaniem,
- złożysz zaświadczenie ze szkoły lub uczelni, że uczęszczałeś na zajęcia objęte planem albo programem studiów lub nauki.

Natomiast dofinansowanie opłaty za naukę (czesnego) lub za przeprowadzenie przewodu doktorskiego jest wypłacane, gdy zawrzesz z realizatorem programu umowę dofinansowania.

Wysokość udziału własnego wnioskodawcy (w kosztach czesnego)		
Liczba form kształcenia na poziomie wyższym jednocześnie objętych dofinansowaniem w ramach programu	Wnioskodawcy zatrudnieni	Wnioskodawcy niezatrudnieni
Jedna forma kształcenia na poziomie wyższym (na jednym kierunku)	15%	x
Więcej niż jedna forma kształcenia na poziomie wyższym (więcej niż jeden kierunek)	15% na pierwszym kierunku oraz 65% na drugim i kolejnym kierunku	50% na drugim i kolejnym kierunku

Ważne

Pomoc w module II w formie dodatku na pokrycie kosztów kształcenia ma charakter progresywny i motywacyjny. Jego wysokość zależy od poziomu edukacji (studenci wyższych lat studiów otrzymują wyższe dofinansowanie).

8.7.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie ze środków PFRON złóż przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl>. Znajdziesz tam więcej informacji, a także będziesz mógł skorzystać z kreatora, infolinii SOW i pomocy mobilnego asystenta osoby z niepełnosprawnością.

Termin przyjmowania wniosków upływa:

- dla modułu I – 31 sierpnia 2023 r.;
- dla modułu II:
  - 31 marca 2023 r. dla wniosków o dofinansowanie w ramach roku szkolnego lub akademickiego 2022/2023,
  - 10 października 2023 r. dla wniosków o dofinansowanie w ramach roku szkolnego lub akademickiego 2023/2024.

Samorząd powiatowy na Twój wniosek ma prawo podjąć decyzję o przywróceniu Ci terminu na złożenie wniosku lub dokumentów rozliczeniowych.

8.8. Usługi tłumacza języka migowego i tłumacza-przewodnika

8.8.1. Na czym polega pomoc

Jeśli Twoja niepełnosprawność wymaga pomocy w porozumiewaniu się z otoczeniem, ze środków PFRON możesz uzyskać dofinansowanie do zakupu usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika.

8.8.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby otrzymać dofinansowanie

Dofinansowanie przysługuje Ci, jeśli stale lub okresowo doświadczasz trudności w komunikowaniu się, które wynikają z Twojego rodzaju niepełnosprawności.

Tłumacz języka migowego pomaga osobom głuchym, które posługują się polskim językiem migowym (PJM) lub systemem językowo-migowym (SJM). Tłumacz-przewodnik jest z kolei osobą wyszkoloną w zakresie specyficznych form porozumiewania się z osobami głuchoniewidomymi (np. alfabet Lorma) i poruszania się z nimi.

8.8.3. Jaka jest wysokość dofinansowania

Dofinansowanie może wynosić maksymalnie 2% przeciętnego wynagrodzenia za godzinę pracy tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika.

8.8.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie złóż do PCPR (albo MOPR lub MOPS) w miejscu zamieszkania. Możesz też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (sprawdź, czy Twój powiat już udostępnia tę usługę).

Wykaz wymaganych załączników znajdziesz w siedzibie PCPR (albo MOPR lub MOPS) i na stronie internetowej PCPR (albo MOPR lub MOPS). Wniosek będzie rozpatrzony najszybciej, jak to możliwe, nie później niż w ciągu 7 dni od złożenia kompletu dokumentów.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 26 lutego 2023 r. w sprawie dofinansowania kosztów szkolenia języka polskiego, polskiego języka migowego, systemu językowo-migowego, sposobu komunikowania się osób głuchoniewidomych oraz tłumacza-przewodnika (Dz.U. poz. 532).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 926, z późn. zm.).

8.9. Szkolenia z języka migowego

8.9.1. Na czym polega pomoc

Jeśli Twoja niepełnosprawność sprawia, że stale lub okresowo doświadczasz trudności w porozumiewaniu się, ze środków PFRON możesz uzyskać dofinansowanie szkolenia z języka migowego dla Ciebie lub osób z Twojego bezpośredniego otoczenia (np. członków Twojej rodziny).

8.9.2. Jaka jest wysokość dofinansowania

Dofinansowanie wynosi:

- dla Ciebie – nie więcej niż 95% kosztów szkolenia,
- dla członka Twojej rodziny lub osoby, która ma z Tobą stały lub bezpośredni kontakt – nie więcej niż 90% kosztów szkolenia.

Kwota przekazanego dofinansowania nie może być wyższa od faktycznego kosztu Twojego uczestnictwa (lub uczestnictwa bliskiej Ci osoby) w szkoleniu.

8.9.3. Jakie warunki musisz spełnić, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie złóż do oddziału PFRON właściwego ze względu na Twoje miejsce zamieszkania. Wniosek może złożyć także członek Twojej rodziny albo osoba, która ma z Tobą stały bezpośredni kontakt.

Wniosek możesz złożyć w każdym czasie, w formie papierowej lub elektronicznej (elektroniczna musi być opatrzona bezpiecznym podpisem elektronicznym).

Jeśli wniosek złożysz między 1 listopada a 31 grudnia danego roku, PFRON rozpatrzy go w styczniu następnego roku.

Gdy PFRON rozpatrzy wniosek pozytywnie, zawrze z Tobą lub Twoim bliskim umowę.

PFRON rozliczy dofinansowanie na podstawie faktury lub rachunku wystawionych na Ciebie (lub bliską Ci osobę, która złożyła wniosek) i potwierdzających, że masz ukończone szkolenie (lub że bliska Ci osoba

ukończyła szkolenie). Dokumenty rozliczeniowe dostarcz w ciągu 14 dni od zakończenia szkolenia. PFRON prześle dofinansowanie na rachunek bankowy organizatora szkolenia w ciągu 14 dni roboczych, od kiedy otrzyma dokumenty rozliczeniowe.

Więcej informacji znajdziesz na stronie www.pfron.org.pl w zakładce [O Funduszu] → [Programy i zadania PFRON] → [Zadania ustawowe] → [Dofinansowanie kosztów szkolenia...].

8.10. Projekty NGO na rzecz osób z niepełnosprawnością i ich otoczenia

8.10.1. Na czym polega pomoc

Ze środków PFRON mogą być dofinansowane koszty:

- prowadzenia rehabilitacji osób z niepełnosprawnością w różnych typach placówek;
- organizacji i prowadzenia szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej dla osób z niepełnosprawnością – aktywizujących te osoby zawodowo i społecznie;
- organizacji i prowadzenia szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób z niepełnosprawnością, opiekunów, kadry i wolontariuszy bezpośrednio zaangażowanych w proces rehabilitacji zawodowej lub społecznej osób z niepełnosprawnością, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień, które dotyczą:
  - procesu integracji osób z niepełnosprawnością w najbliższym środowisku i społeczności lokalnej,
  - zwiększania ich aktywności życiowej i zaradności osobistej oraz niezależności ekonomicznej, podnoszenia umiejętności pracy z osobami z niepełnosprawnością, w tym sprawowania nad nimi opieki i udzielania pomocy w procesie ich rehabilitacji;
- prowadzenia poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielania informacji na temat przysługujących uprawnień, dostępnych usług, sprzętu rehabilitacyjnego i pomocy technicznej dla osób z niepełnosprawnością;
- prowadzenia grupowych i indywidualnych zajęć, które:

- uczyć umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania osób z niepełnosprawnością oraz rozwijają i podtrzymują te umiejętności,
- rozwijają umiejętności sprawnego komunikowania się z otoczeniem osób z uszkodzeniami słuchu lub mowy, z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną,
- usprawniają i wspierają funkcjonowanie osób z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną w różnych rolach społecznych i w różnych środowiskach;
- organizacji i prowadzenia zintegrowanych działań na rzecz włączania osób z niepełnosprawnością na rynek pracy, w szczególności przez:
  - doradztwo zawodowe,
  - przygotowanie i wdrożenie indywidualnego planu drogi życiowej i zawodowej,
  - specjalistyczne poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy, przygotowujące osoby z niepełnosprawnością do aktywnego poszukiwania pracy i utrzymania zatrudnienia;
- zakupu, szkolenia i utrzymania psów asystujących w trakcie szkolenia;
- utrzymania psów asystujących;
- organizacji i prowadzenia szkoleń dla tłumaczy języka migowego oraz tłumaczy-przewodników;
- organizacji lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych, które wspierają aktywność osób z niepełnosprawnością w tych dziedzinach;
- promowania aktywności osób z niepełnosprawnością w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego;
- prowadzenia kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób z niepełnosprawnością i przeciwdziałania ich dyskryminacji;
- opracowywania lub wydawania publikacji, wydawnictw ciągłych oraz wydawnictw zwartych, stanowiących zamkniętą całość, w tym na nośnikach magnetycznych i elektronicznych:
  - dotyczących problematyki związanej z niepełnosprawnością,
  - kierowanych do osób z niepełnosprawnością – w tym publikowanych drukiem powiększonym, pismem Braille'a lub jako tekst łatwy do czytania (ETR – z ang. *easy to read*);
- świadczenia usług wspierających, które mają umożliwić lub wspomagać niezależne życie osób z niepełnosprawnością, w szczególności usług asystenta osobistego.

8.10.2. Jakie warunki musi spełnić organizacja, aby otrzymać dofinansowanie

---

O dofinansowanie projektów mogą ubiegać się organizacje pozarządowe, zwłaszcza fundacje i stowarzyszenia, które prowadzą działalność na rzecz osób z niepełnosprawnością. Profil organizacji musi być potwierdzony w dokumentach składanych do Krajowego Rejestru Sądowego i wynikać ze statutu organizacji.

8.10.3. Co powinna zrobić organizacja, aby otrzymać dofinansowanie

---

Procedura konkursowa rozpoczyna się, gdy PFRON poda do publicznej wiadomości ogłoszenie zawierające szczegółowe zasady ubiegania się o środki, w tym:

- kryteria udziału w konkursie,
- datę rozpoczęcia i zakończenia naboru wniosków,
- rodzaje działań, które mogą być zgłaszane w projektach, warunki realizacji projektów, limity kosztów itd.

Ogłoszenie ukazuje się m.in. na stronie www.pfron.org.pl.

Następnie organizacje mogą uzyskać dostęp do generatora wniosków, w którym muszą wprowadzić informacje na temat projektu oraz dane organizacji.

Projekty ocenia komisja konkursowa. Decyzję o udzieleniu dofinansowania i jego wysokości podejmuje Zarząd PFRON, z uwzględnieniem oceny komisji konkursowej.

Ważne

Konkursy na realizację zadań zleczanych mogą ogłaszać również samorządy powiatowe i wojewódzkie. Listę rodzajów zadań określa dany konkurs. Wtedy możesz złożyć wniosek przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (sprawdź, czy Twój powiat lub Twoje województwo już udostępniają tę usługę).

Listę organizacji pozarządowych, które korzystają z dofinansowania w ramach zadań zleczanych, PFRON udostępnia na stronie <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [Organizacje pozarządowe] → [Zadania zlecane – aktualnie realizowane konkursy]. Szczegółowe pytania można kierować na adres e-mail: zadania_zlecane@pfron.org.pl.

Dofinansowanie ze środków PFRON mogą uzyskać podmioty, które nie mają zaległości finansowych wobec:

- PFRON (w tym zaległości w obowiązkowych wpłatach na PFRON),
- Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- urzędu skarbowego,
- innych organów i instytucji wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej, w tym wobec jednostek samorządu terytorialnego.

8.11. Warsztaty terapii zajęciowej

8.11.1. Na czym polega pomoc

Organizacje mogą otrzymać dofinansowanie kosztów utworzenia i działania WTZ.

Warsztaty terapii zajęciowej mają stwarzać osobom z niepełnosprawnością, które nie są zdolne do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej (pozyskanie lub przywracanie umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia).

Ważne

Aktualną bazę działających w Polsce WTZ znajdziesz na stronie www.pfron.org.pl w zakładce [Instytucje] → [Placówki] → [WTZ] → [WTZ - dok. do pobrania (opis, lista)].

8.11.2. Jakie warunki musi spełnić organizacja, żeby uzyskać dofinansowanie

Szczegółowe wymagania, jakie powinny spełniać podmioty ubiegające się o dofinansowanie kosztów tworzenia i działania WTZ, znajdziesz na stronie <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [Instytucje] → [Placówki] → [WTZ] oraz na stronie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych <https://niepelnosprawni.gov.pl> w zakładce [Rehabilitacja społeczna] → [Warsztaty Terapii Zajęciowej].

8.11.3. Jaką pomoc mogą zapewnić Ci WTZ

Jako uczestnik WTZ na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji możesz brać udział w nieodpłatnych praktykach zawodowych u pracodawcy, w tym w spółdzielni socjalnej. Praktyki mogą trwać do 15 godzin tygodniowo, przez 3 miesiące, z możliwością przedłużenia do 6 miesięcy. W praktykach zawodowych nie może brać udziału jednocześnie więcej niż 50% uczestników z jednego WTZ.

8.11.4. Co powinna zrobić organizacja, aby otrzymać dofinansowanie

---

Podmiot, który zamierza utworzyć WTZ, składa do PCPR właściwego ze względu na siedzibę warsztatów wniosek o dofinansowanie kosztów utworzenia i działalności WTZ ze środków PFRON. Może też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (o ile dany powiat już udostępnił tę usługę).

Do wniosku musi dołączyć projekt utworzenia warsztatów wraz ze statutem jednostki macierzystej. W projekcie wnioskodawca powinien zawrzeć m.in.:

- informację o co najmniej 20 kandydatach na uczestników WTZ (w tym o stopniach i rodzajach ich niepełnosprawności);
- plan działalności WTZ, w którym określi metody pracy z uczestnikami warsztatów w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej;
- zobowiązanie, że opracuje indywidualne programy rehabilitacji dla uczestników WTZ;
- propozycje dotyczące obsady etatowej WTZ, z wyszczególnieniem liczby stanowisk i wymaganych kwalifikacji pracowników;
- prognozę kosztów utworzenia WTZ (preliminarz) i prognozę rocznych kosztów działalności WTZ (preliminarz).

Ocenę merytoryczną i formalną wniosku przeprowadza zespół utworzony przez starostę w PCPR. Na podstawie tej oceny powiat zawiera jednostką, która zamierza utworzyć WTZ, umowę określającą warunki i wysokość dofinansowania kosztów utworzenia i działalności warsztatów ze środków PFRON. Wniosek wraz z umową jest dla PFRON podstawą do udzielenia pomocy finansowej.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 2284).

8.12. „Zajęcia klubowe w WTZ”

8.12.1. Na czym polega pomoc

Program „Zajęcia klubowe w WTZ” ma wspierać osoby z niepełnosprawnością w utrzymaniu samodzielności i niezależności w życiu społecznym i zawodowym. Zadanie to realizują WTZ, które prowadzą zajęcia klubowe jako zorganizowaną formę rehabilitacji.

Z programu możesz skorzystać, jeśli:

- masz ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (albo – jeśli nie skończyłeś 16 lat – orzeczenie o niepełnosprawności), uczestniczyłeś w WTZ i opuściłeś je w związku z podjęciem zatrudnienia;
- masz ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (albo – jeśli nie skończyłeś 16 lat – orzeczenie o niepełnosprawności) i jesteś na liście osób podmiotu prowadzącego WTZ (o której mowa w art. 10f ust. 2a ustawy o rehabilitacji), których zgłoszenie do uczestnictwa w WTZ zostało zatwierdzone, ale nie rozpocząłeś terapii w WTZ.

Adresatami programu są podmioty prowadzące WTZ.

Pomocy finansowej ze środków PFRON w ramach programu udzielają samorządy powiatowe, które przystąpią do realizacji programu.

Ważne

Czas trwania zajęć klubowych dla osoby z niepełnosprawnością wynosi co najmniej 5 godzin miesięcznie. Szczegółowy zakres i organizację zajęć klubowych ustala WTZ.

8.12.2. Jakie warunki musi spełnić organizacja, aby uzyskać dofinansowanie

---

Podmiot może wykorzystać dofinansowanie w ramach programu wyłącznie na działalność związaną z prowadzeniem zajęć klubowych w WTZ, w szczególności na:

- działania na rzecz osób z niepełnosprawnością będących beneficjentami programu, zgodne z celem oraz zakresem pomocy w ramach programu;
- wydatki rzeczowe i osobowe związane z prowadzeniem zajęć klubowych w WTZ – takie jak transport, materiały do terapii, wynagrodzenia, wyposażenie, koszty utrzymania i inne – niezbędne do prowadzenia zajęć klubowych w ramach programu.

8.12.3. Co powinna zrobić organizacja, aby uzyskać dofinansowanie

---

Podmioty prowadzące WTZ powinny co roku złożyć wniosek w wyznaczonej przez starostę jednostce organizacyjnej samorządu powiatowego właściwego terytorialnie dla siedziby WTZ, w terminie wskazanym przez samorząd powiatowy. Aby otrzymać wsparcie, podmiot prowadzący WTZ musi zobowiązać się do złożenia samorządowi powiatowemu rocznego sprawozdania z zakresu i sposobu wykorzystania otrzymanego dofinansowania.

Na podstawie wniosków samorząd powiatowy występuje o przyznanie środków finansowych na realizację programu do oddziału PFRON właściwego terytorialnie dla siedziby samorządu. PFRON co roku ogłasza termin naboru wniosków o przyznanie środków finansowych na realizację programu. W każdym roku przeprowadzane są dwie odrębne tury.

Tryb rozpatrywania i realizacji wniosków, a także informacje o systemie monitorowania i zasady ewaluacji programu zawarte są w procedurach realizacji programu, które stanowią jego integralną część. PFRON udostępnia ich treść na stronie <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [O Funduszu] → [Programy i zadania PFRON] → [Programy realizowane obecnie] → [Program „Zajęcia klubowe w WTZ”].

8.13. „Rehabilitacja 25+” – program pilotażowy

8.13.1. Na czym polega pomoc

Adresatami programu są podmioty prowadzące OREW, ORW, SPdP oraz inne placówki edukacyjne, które będą udzielać beneficjentom programu wsparcia określonego w programie.

Jeśli adresatem programu jest samorząd powiatowy, może wyznaczyć do realizacji programu jednostkę organizacyjną.

Program jest realizowany w całej Polsce od 2018 r. jako pilotaż obejmujący 8 lat szkolnych.

Z programu możesz skorzystać, jeśli spełniasz wszystkie poniższe warunki:

- nie jesteś osobą zatrudnioną;
- masz więcej niż 25 lat i jesteś absolwentem OREW albo ORW, albo masz więcej niż 24 lata i jesteś absolwentem SPdP, a także masz niepełnosprawność intelektualną (w tym sprzężoną z innymi niepełnosprawnościami);
- masz więcej niż 25 lat i jesteś absolwentem innych placówek edukacyjnych niż OREW, ORW i SPdP, o ile:
  - masz niepełnosprawność intelektualną w stopniu głębokim (w trakcie realizacji obowiązku nauki miałeś orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych wydane przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradniach specjalistycznych, zgodnie z przepisami w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych) masz aktualne orzeczenie, o którym mowa w art. 1 ustawy o rehabilitacji,
  - masz niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym sprzężoną z innymi niepełnosprawnościami;
- nie jesteś osobą objętą rehabilitacją społeczną w placówkach dziennej aktywności (np. środowiskowym domu samopomocy czy warsztatach terapii zajęciowej);
- w latach 2016–2023 ukończyłeś realizację obowiązku nauki w OREW, ORW, SPdP bądź w innych placówkach edukacyjnych albo ukończysz ją w okresie realizacji programu.

Podmiot prowadzący przeznaczają wsparcie m.in. na całodienne usługi opiekuńcze, aktywizację w sferze fizycznej, intelektualnej i społecznej, a także zawodowej.

Dofinansowanie może przeznaczyć w szczególności na:

- działania na rzecz beneficjentów programu;
- wydatki rzeczowe i osobowe związane ze wsparciem udzielanym beneficjentom programu;
- wydatki związane z bieżącą działalnością OREW, ORW, SPdP bądź innych placówek edukacyjnych w zakresie wsparcia udzielanego beneficjentom programu.

Jako beneficjentowi programu podmiot powinien zapewnić Ci w szczególności:

- usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne, w tym pomoc w utrzymaniu higieny osobistej;
- udział w zajęciach usprawniających, terapeutycznych i wspierających ruchowo;
- udział w zajęciach prowadzonych w ramach kół zainteresowań;
- pomoc w rozwinięciu i wzmacnianiu aktywności i samodzielności życiowej oraz utrzymaniu nabytych wcześniej umiejętności;
- pomoc psychologiczną, poradnictwo i wsparcie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych oraz bieżących spraw życia codziennego;
- działania aktywizujące zawodowo, jeśli jesteś absolwentem SPdP;
- transport.

Ważne

Podmiot prowadzący może rozszerzyć wsparcie o elementy, które będą Ci potrzebne ze względu na Twoje indywidualne potrzeby i ze względu na zakres działań.

Jako beneficjent programu możesz korzystać ze wsparcia dofinansowanego ze środków programu przez maksymalnie 8 lat szkolnych.

Podmiot prowadzący, który przystąpi do programu, ma obowiązek współpracować z Tobą i z Twoją rodziną w poszukiwaniach placówki, która zapewniłaby wsparcie adekwatne do Twoich potrzeb po upływie okresu, na który możesz uzyskać pomoc w ramach programu.

Zakres usług świadczonych na Twoją rzecz oraz ich wymiar godzinowy ustala podmiot prowadzący. W jednym miesiącu powinien zapewnić Ci minimum 100 godzin wsparcia.

Zarząd PFRON podejmuje decyzje w zakresie zmiany minimalnej liczby godzin wsparcia.

Ważne

Wsparcie w ramach programu w takiej formule realizowane jest do 31 sierpnia 2026 r. Po tym terminie sprawdź, czy postanowienia programu się nie zmieniły, na stronie <https://prfon.org.pl> w zakładce [O Funduszu] → [Programy i zadania PFRON] → [Programy realizowane obecnie] → [Pilotażowy program „Rehabilitacja 25 plus”].

8.13.2. Jakie warunki powinna spełnić organizacja, aby otrzymać dofinansowanie

Aby podmiot mógł uczestniczyć w programie, nie może mieć zaległości finansowych wobec:

- PFRON (w tym zaległości w obowiązkowych wpłatach na PFRON),
- Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- urzędu skarbowego,
- innych organów i instytucji wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej.

8.13.3. Co powinien zrobić podmiot, aby otrzymać wsparcie

Podmiot powinien złożyć wniosek o przyznanie środków finansowych na realizację programu do tego oddziału PFRON, który jest właściwy ze względu na adres prowadzonego OREW, ORW, SPdP lub innej placówki edukacyjnej.

PFRON ogłasza nabór wniosków oddzielnie dla każdego roku szkolnego.

Tryb rozpatrywania i realizacji wniosków, a także informacje o systemie monitorowania i kontroli znajdują się w procedurach realizacji programu.

Zarząd PFRON określa – nie później niż przed ogłoszeniem terminu naboru wniosków – obowiązującą dla danego roku szkolnego stawkę osobową przypadającą na jednego beneficjenta programu miesięcznie. To miesięczna kwota na sfinansowanie kosztów wsparcia, którego udziela podmiot prowadzący zgodnie z postanowieniami zawartymi w programie i procedurach jego realizacji.

Podmiot prowadzący powinien zorganizować na obszarze swojego działania akcję informacyjną dla potencjalnych beneficjentów programu, z której będą się oni mogli dowiedzieć o możliwości uzyskania pomocy w ramach programu.

Ważne

Dofinansowań udzielają oddziały PFRON – szczegółowe informacje na temat programu możesz otrzymać we właściwym oddziale.

8.14. Psy asystujące – refundacja certyfikatów

8.14.1. Na czym polega pomoc

PFRON zwraca kwotę faktycznie poniesionych kosztów wydania certyfikatu podmiotom uprawnionym do szkolenia psów asystujących. Finansowanie jednego certyfikatu nie może przekroczyć 630 zł.

Certyfikat potwierdza, że pies jest odpowiednio wyszkolony, aby pełnić funkcję psa przewodnika osoby niewidomej lub niedowidzącej albo psa asystenta osoby z niepełnosprawnością ruchową. Takie psy ułatwiają aktywne uczestniczenie w życiu społecznym. Jako osoba z niepełnosprawnością możesz korzystać z pomocy oznakowanego psa asystującego, który uzyskał certyfikat, w miejscach użyteczności publicznej i środkach transportu.

8.14.2. Jakie warunki musi spełnić podmiot, aby otrzymać refundację

Podmiot musi znajdować się w rejestrze, do którego wpisów dokonuje Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. Rejestr jest dostępny w formie elektronicznej w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

8.14.3. Co powinien zrobić podmiot, aby otrzymać refundację

Podmiot uprawniony do wydawania certyfikatów powinien złożyć wniosek do Prezesa Zarządu PFRON. Musi załączyć do wniosku oświadczenie o faktycznie poniesionych kosztach wydania certyfikatu.

Podmiot może złożyć wniosek nie później niż w ciągu 3 miesięcy od dnia wydania certyfikatu. PFRON przekazuje środki na rachunek bankowy podmiotu w ciągu 15 dni od dnia pozytywnej weryfikacji wniosku.

8.15. Program wyrównywania różnic między regionami III

8.15.1. Na czym polega pomoc

Program jest skierowany zarówno do samorządów terytorialnych, jak i do NGO. Ma wspierać finansowo działania na rzecz osób z niepełnosprawnością lub umożliwić podjęcie tych działań.

W ramach programu PFRON dofinansowuje m.in.:

- likwidację barier architektonicznych w częściach wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych (dotyczy: budynków gminnych, towarzystw budownictwa społecznego, spółdzielni mieszkaniowych oraz wspólnot mieszkaniowych);
- likwidację barier w urzędach administracji samorządu powiatowego lub gminnego, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy;
- tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych;
- likwidację barier transportowych;
- wymagany wkład własny w projektach dotyczących aktywizacji lub integracji osób z niepełnosprawnością;
- tworzenie oraz poprawę infrastruktury WTZ.

Wymienione rodzaje dofinansowań dzielą się na obszary od A do G i są przypisane do konkretnych adresatów programu.

8.15.2. Jaka jest wysokość dofinansowania

Wysokość dofinansowań w 2023 r. wynosi:

- 1) obszar A – do 185 000 zł na projekt dotyczący zapewnienia w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych dostępności do lokali, w których mieszkają osoby z niepełnosprawnością;
- 2) obszar B – do 165 000 zł na likwidację barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom z niepełnosprawnością poruszania się i komunikowania;
- 3) obszar C – do 70 000 zł na każde nowo utworzone stanowisko pracy w spółdzielni socjalnej osób prawnych, proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy osoby z niepełnosprawnością zatrudnionej na tym stanowisku;

- 4) obszar D – na likwidację barier transportowych do:
  - a) 135 000 zł dla samochodów osobowych – mikrobusów – które w wersji standardowej są samochodami 9-miejscowymi specjalnie przystosowanymi do przewozu osób na wózkach inwalidzkich,
  - b) 110 000 zł dla pozostałych samochodów osobowych – mikrobusów – które w wersji standardowej mają 9 miejsc,
  - c) 330 000 zł dla autobusów;
- 5) obszar E – do 16 500 zł na każdą osobę z niepełnosprawnością, która będzie na stałe korzystała z rezultatów projektu, przy czym uczestnicy z niepełnosprawnością muszą stanowić co najmniej 30% beneficjentów tego projektu;
- 6) obszar F:
  - a) do 70% kosztów realizacji projektu, ale nie więcej niż 16 500 zł, na każde miejsce dla osoby z niepełnosprawnością tworzone w WTZ w wyniku realizacji programu,
  - b) do 80% kosztów realizacji projektu, ale nie więcej niż 180 000 zł, na remont bądź modernizację przeciwdziałającą degradacji infrastruktury istniejących WTZ;
- 7) w przypadku obszaru G nie ustala się wskaźników kosztów, gdyż zadania realizowane przez powiat w ramach tego obszaru są szczegółowo regulowane postanowieniami ustawowymi oraz właściwymi aktami wykonawczymi.

8.15.3. Jakie warunki musi spełnić podmiot, aby uzyskać dofinansowanie

Podmiotami, które mogą otrzymać pomoc finansową w ramach programu, są:

- spółdzielnie mieszkaniowe, gminy, towarzystwa budownictwa społecznego oraz wspólnoty mieszkaniowe;
- gminy, powiaty lub podmioty, które prowadzą placówki edukacyjne lub środowiskowe domy samopomocy – w przypadku likwidacji barier architektonicznych;
- gminy, powiaty, NGO – w przypadku tworzenia spółdzielni socjalnych osób prawnych;
- placówki służące rehabilitacji osób z niepełnosprawnością prowadzone przez NGO, jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki prowadzące WTZ – w przypadku likwidacji barier transportowych;
- gminy, powiaty oraz NGO – w przypadku dofinansowania wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji lub integracji osób z niepełnosprawnością;

- jednostki samorządu terytorialnego lub NGO – w przypadku tworzenia WTZ lub poprawy ich infrastruktury.

Powiaty mogą także otrzymać dodatkowe środki na realizację zadań ustawowych dotyczących rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnością (np. dofinansowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej osób z niepełnosprawnością lub wkładu do spółdzielni socjalnej).

8.15.4. Jak wygląda procedura

PFRON przesyła do samorządów powiatowych zaproszenie do uczestnictwa w programie w roli realizatora. Gdy samorząd złoży oświadczenie o wyrażeniu zgody na udział w programie, PFRON może udzielać wsparcia w ramach programu. Pozostali adresaci obszarów B, C, D, F, G aplikują do samorządów powiatowych w terminach, które ustalą powiaty. Mogą złożyć wniosek przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (o ile dany powiat już udostępnił tę usługę). Usługa ta dotyczy wniosków w sprawie likwidacji barier w urzędach gminnych i powiatowych, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy, tworzenia spółdzielni socjalnych osób prawnych, likwidacji barier transportowych oraz tworzenia i poprawy infrastruktury WTZ.

W przypadku realizacji obszarów A i E programu wnioski należy składać bezpośrednio do oddziałów terenowych PFRON właściwych dla miejsca realizacji projektu. Wnioski przyjmowane są w trybie ciągłym.

Ważne

Ze względu na zróżnicowanie obszarów wsparcia, grup adresatów i wysokości dofinansowań nie możemy zamieścić wszystkich istotnych informacji w „Informatorze...”. Zainteresowane podmioty mogą zapoznać się z dokumentami na temat „Programu wyrównywania różnic między regionami III” na stronie <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [O Funduszu] → [Programy i zadania PFRON] → [Programy realizowane obecnie] → [Program wyrównywania różnic między regionami III].

8.16. Refundacja składek na ubezpieczenia społeczne

8.16.1 Na czym polega pomoc

Możesz uzyskać refundację obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne, gdy masz orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub równoważne i prowadzisz działalność gospodarczą.

8.16.2. Jaka jest wysokość refundacji

Wysokość refundacji wynosi:

- 100% kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – jeśli masz orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- 60% kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – jeśli masz orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- 30% kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – jeśli masz orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności.

8.16.3. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać refundację

Aby móc uzyskać refundację dla samozatrudnionych osób z niepełnosprawnością, musisz spełnić m.in. następujące warunki formalne:

- zarejestrować się w ewidencji prowadzonej przez PFRON,
- dostarczyć dokumenty wymagane przez PFRON,
- terminowo opłacać składki na ubezpieczenia społeczne.

Refundacja przysługuje Ci na składki, które nie są finansowane ze środków publicznych. To takie składki, które płacisz z własnych środków. Wniosek o refundację składek na ubezpieczenia społeczne za dany miesiąc złożysz dopiero wtedy, gdy opłacisz składki za ten miesiąc.

8.16.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać refundację

Dokumenty zgłoszeniowe złożysz bezpośrednio do PFRON. Więcej informacji o dokumentach, jakie musisz złożyć, znajdziesz na stronie <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [Osoby niepełnosprawne] → [Dofinansowanie działalności gospodarczej] → [Refundacja składek ZUS].

Ważne

Informacje z zakresu refundacji składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne możesz uzyskać:

- w punkcie obsługi klienta w Biurze PFRON przy al. Jana Pawła II 13 w Warszawie (w poniedziałki w godzinach 8.00–18.00 i od wtorku do piątku w godz. 8.00–16.00);
- na stronie <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [Osoby niepełnosprawne] → [Dofinansowanie działalności gospodarczej] → [Refundacja składek ZUS];
- z filmów instruktażowych (zawierających szczegółowe wyjaśnienia w sprawie wypełniania dokumentów: Wn-U-G i INF-O-PdM). Znajdziesz je na stronie <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [Osoby niepełnosprawne] → [Dofinansowanie działalności gospodarczej] → [Refundacja składek ZUS] → [Formularze dotyczące refundacji składek ZUS].

Jeśli masz pytania lub wątpliwości dotyczące refundacji składek na ubezpieczenia społeczne, skontaktuj się z:

- właściwym terytorialnie oddziałem PFRON;
- Departamentem ds. Rynku Pracy za pośrednictwem:
  - infolinii pod numerem telefonu: 22 581 84 10 wew. 1 (koszt połączenia zgodny z Twoją umową z operatorem); infolinia czynna jest od poniedziałku do piątku w godz. 9.00–15.00;
  - poczty e-mail na adres: sod@pfron.org.pl.

Podstawa prawna

- Art. 25a i art. 25c-d ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 stycznia 2009 r. w sprawie refundacji składek na ubezpieczenie społeczne osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1502).

8.17. Dotacja na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej

8.17.1. Na czym polega pomoc

PFRON przyznaje bezzwrotną pomoc finansową na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej.

Pomoc może otrzymać także spółdzielnia socjalna – PFRON przyznaje jednorazowe środki na utworzenie stanowiska pracy dla osoby z niepełnosprawnością skierowanej przez PUP oraz środki na finansowanie kosztów wynagrodzenia (art. 26g ustawy z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw – Dz.U. poz. 2494).

Jeśli masz orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (lub równoważne) i jesteś osobą zarejestrowaną w PUP jako osoba bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu, możesz jednorazowo otrzymać środki z PFRON. Środki te musisz przeznaczyć na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej albo działalności w formie spółdzielni socjalnej na jednego członka założyciela spółdzielni lub na jednego członka przystępującego do spółdzielni socjalnej po jej założeniu. Wysokość pomocy wynika z umowy ze starostą i wynosi:

- nie więcej niż 6-krotność przeciętnego wynagrodzenia, jeśli zobowiążesz się prowadzić działalność gospodarczą lub rolniczą albo być członkiem spółdzielni socjalnej przez co najmniej 12 miesięcy bez przerwy;
- od 6-krotności do 15-krotności przeciętnego wynagrodzenia, jeśli zobowiążesz się prowadzić działalność gospodarczą lub rolniczą albo być członkiem spółdzielni socjalnej przez co najmniej 24 miesiące bez przerwy – o ile nie otrzymałeś już bezzwrotnych środków publicznych na ten cel.

8.17.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dotację

PFRON może przyznać Ci dofinansowanie, jeśli:

- masz orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (lub równoważne);
- zamierzasz:
  - założyć działalność gospodarczą lub rolniczą,

- po raz pierwszy wnieść wkład do spółdzielni socjalnej,
- ponownie podjąć działalność lub ponownie wnieść wkład do spółdzielni socjalnej, jeżeli złożysz oświadczenie, że upłynęło co najmniej 12 miesięcy, od kiedy nie prowadzisz już działalność lub od kiedy ustało Twoje członkostwo w spółdzielni socjalnej;
- jesteś osobą zarejestrowaną w PUP jako osoba bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu;
- nie skorzystałeś wcześniej z pomocy finansowej ze środków publicznych na ten cel.

8.17.3. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek złoż do starosty właściwego ze względu na PUP, w którym zarejestrowano Cię jako osobę bezrobotną albo poszukującą pracy niepozostającą w zatrudnieniu. Możesz też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (sprawdź, czy Twój powiat już udostępnia tę usługę).

Druk wniosku oraz szczegółowe zasady udzielania pomocy każde starostwo powiatowe określa samodzielnie.

Gdy starosta rozpatrzy Twój wniosek pozytywnie, starostwo może negocjować z Tobą warunki umowy. Po ustaleniach starostwo podpisze z Tobą umowę. Musi ona zawierać w szczególności Twoje zobowiązanie, że wydasz i rozliczysz otrzymane środki w terminie określonym w umowie, oraz zabezpieczenie zwrotu środków.

Ważne

Działalność gospodarczą zarejestruj dopiero po tym, jak podpiszesz umowę ze starostwem. Jeśli nie zachowasz tej kolejności, starosta nie będzie mógł rozpatrzyć Twojego wniosku o przyznanie środków finansowych.

Jeżeli naruszysz warunki umowy, musisz zwrócić otrzymane środki wraz z odsetkami (odsetki należą się w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych).

Podstawa prawna

- Art. 12a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 grudnia 2018 r. w sprawie przyznania osobie

niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo działalności w formie spółdzielni socjalnej (Dz.U. z 2022 r. poz. 1330).

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 926, z późn. zm.).

8.18. Dofinansowanie odsetek kredytu na działalność gospodarczą lub gospodarstwo rolne

8.18.1. Na czym polega pomoc

Możesz otrzymać dofinansowanie spłaty odsetek kredytu zaciągniętego, aby kontynuować działalność gospodarczą albo prowadzić własne lub dzierżawione gospodarstwo rolne.

Wysokość dofinansowania nie może przekraczać 50% kwoty oprocentowania kredytu bankowego.

8.18.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie

Możesz uzyskać dofinansowanie, jeśli spełniasz następujące warunki:

- masz orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (lub równoważne),
- prowadzisz działalność gospodarczą lub rolniczą,
- nie korzystasz aktualnie z pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej,
- nie korzystasz z bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej albo prowadzisz tę działalność przez co najmniej 24 miesiące od otrzymania pomocy na ten cel.

8.18.3. Gdzie złożyć wniosek o dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie złóż do PUP. Możesz też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (sprawdź, czy Twój powiat już udostępnia tę usługę).

8.19. Dofinansowanie do Twojego wynagrodzenia dla pracodawcy

8.19.1. Na czym polega pomoc

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych może co miesiąc wypłacać Twojemu pracodawcy dofinansowanie do Twojego wynagrodzenia. Ma ono m.in. rekompensować podwyższone koszty Twojego zatrudnienia (związane m.in. z dłuższym wymiarem urlopu, krótszym czasem pracy). Wysokość dofinansowania zależy od stopnia i rodzaju Twojej niepełnosprawności.

8.19.2. Jaka jest wysokość dofinansowania

Dofinansowanie wynosi:

- 2400 zł – jeśli masz orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- 1350 zł – jeśli masz orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- 500 zł – jeśli masz orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Jeśli Twoje schorzenie jest szczególne, to PFRON zwiększa te kwoty o:

- 1200 zł – gdy masz orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (w sumie kwota dofinansowania wynosi 3600 zł),
- 900 zł – gdy masz orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (w sumie kwota dofinansowania wynosi 2250 zł),
- 600 zł – gdy masz orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności (w sumie kwota dofinansowania wynosi 1100 zł).

Fundusz zwiększy te kwoty, jeśli orzeczono u Ciebie:

- chorobę psychiczną (02-P),
- upośledzenie umysłowe (01-U),
- całościowe zaburzenia rozwojowe (12-C) lub epilepsję (06-E),
- niepełnosprawność narządu wzroku w stopniu znacznym lub umiarkowanym (04-O). W tym przypadku jako potwierdzenie schorzenia dopuszczalne jest również zaświadczenie lekarza specjalisty – schorzenie to nie musi wynikać z orzeczenia.

Podane kwoty odpowiadają dofinansowaniu pełnego etatu. Jeśli jesteś osobą zatrudnioną na część etatu, PFRON przelicza proporcjonalnie wysokość pomocy.

8.19.3. Jakie warunki musi spełnić Twój pracodawca, aby uzyskać dofinansowanie

---

Miesięczne dofinansowanie Twojego wynagrodzenia przysługuje Twojemu pracodawcy, jeżeli spełnia jeden z poniższych warunków:

- zatrudnia do 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy,
- zatrudnia co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i osiąga wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w wysokości co najmniej 6%.

Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością liczymy w następujący sposób: liczbę etatów osób z niepełnosprawnością dzielimy przez liczbę etatów ogółem, a wynik mnożymy przez 100%.

Wysokość miesięcznego dofinansowania dla Twojego pracodawcy nie może przekroczyć 90% faktycznie poniesionych miesięcznych kosztów płacy. Jeśli Twój pracodawca wykonuje działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, wysokość dofinansowania nie może przekroczyć 75% tych kosztów.

Przez koszty płacy rozumiemy tu:

- wynagrodzenie brutto,
- finansowane przez pracodawcę obowiązkowe składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe naliczone od tego wynagrodzenia,
- obowiązkowe składki na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Solidarnościowy.

Ważne

Aby Twój pracodawca mógł otrzymać pomoc, musi zgłosić Cię do prowadzonej przez PFRON ewidencji zatrudnionych osób z niepełnosprawnością.

Miesięczne dofinansowanie – z pewnymi wyjątkami – nie przysługuje do Twojego wynagrodzenia w części finansowanej ze środków publicznych. Nie przysługuje również, jeśli masz orzeczoną umiarkowaną lub lekką stopień niepełnosprawności i ustalone prawo do emerytury.

8.19.4. Co powinien zrobić Twój pracodawca, aby otrzymać dofinansowanie

---

Twój pracodawca musi złożyć dokumenty zgłoszeniowe bezpośrednio do PFRON.

Wykaz tych dokumentów znajdzie na stronie

<https://www.pfron.org.pl/pracodawcy/dofinansowanie-wynagrodzen>

Ważne

Informacje na temat dofinansowań wynagrodzeń pracowników z niepełnosprawnością Twój pracodawca może uzyskać:

- w punkcie obsługi klienta w Biurze PFRON przy al. Jana Pawła II 13 w Warszawie (w poniedziałki w godz. 8.00–18.00 i od wtorku do piątku w godz. 8.00–16.00);
- na stronie <https://www.pfron.org.pl/pracodawcy/dofinansowanie-wynagrodzen>
- z filmów instruktażowych (zawierających szczegółowe wyjaśnienia w sprawie wypełniania dokumentów: Wn-D, INF-D-P i INF-O-PP). Znajdzie je na stronie <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [Pracodawcy] → [Dofinansowanie wynagrodzeń] → [Formularze dotyczące dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych].

Jeśli masz pytania lub wątpliwości dotyczące dofinansowania do wynagrodzeń pracowników z niepełnosprawnością, skontaktuj się z:

- właściwym terytorialnie oddziałem PFRON;
- Departamentem ds. Rynku Pracy za pośrednictwem:
  - infolinii pod numerem telefonu: 22 581 84 10 wew. 1 (koszt połączenia zgodny z Twoją umową z operatorem); infolinia czynna jest od poniedziałku do piątku w godz. 9.00–15.00;
  - poczty e-mail na adres: sod@pfron.org.pl.

Podstawa prawna

- Art. 26a-c ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie miesięcznego dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1).

8.20. Zwrot kosztów przystosowania Twojego stanowiska pracy do Twoich potrzeb

8.20.1. Na czym polega pomoc

Twój pracodawca może uzyskać zwrot kosztów przystosowania Twojego stanowiska pracy, jeśli złoży wniosek:

- przed zatrudnieniem Cię – jeśli masz status osoby bezrobotnej lub poszukującej pracy niepozostającej w zatrudnieniu;
- w trakcie Twojego zatrudnienia – jeśli Twoja niepełnosprawność powstała w trakcie zatrudnienia u tego pracodawcy.

Nie dotyczy to przypadków, gdy przyczyną powstania Twojej niepełnosprawności w okresie zatrudnienia u tego pracodawcy było naruszenie przepisów, w tym przepisów prawa pracy, zawinione przez pracodawcę lub przez Ciebie.

Zwrot obejmuje koszty:

- adaptacji pomieszczeń zakładu pracy do Twoich potrzeb (chodzi w szczególności o zwrot kosztów poniesionych w związku z przystosowaniem utworzonego lub istniejącego stanowiska pracy stosownie do Twoich potrzeb wynikających z niepełnosprawności);
- adaptacji lub nabycia urządzeń, które ułatwią Ci wykonywanie pracy lub funkcjonowanie w zakładzie pracy;
- zakupu i autoryzacji oprogramowania na Twój użytek oraz urządzeń i technologii wspomagających lub przystosowanych do Twoich potrzeb wynikających z niepełnosprawności.

Maksymalna wysokość pomocy finansowej ze środków PFRON nie może przekraczać 20-krotnego przeciętnego wynagrodzenia za każde przystosowane stanowisko.

Zadanie to realizuje PUP.

8.20.2. Jakie warunki musi spełnić Twój pracodawca, aby otrzymać zwrot kosztów

Twój pracodawca może ubiegać się o zwrot kosztów przystosowania Twojego stanowiska pracy, jeśli zobowiąże się, że zatrudni Cię na umowę o pracę na co najmniej 36 miesięcy. Do pomocy nie kwalifikuje się

zatrudnienie na umowę cywilnoprawną. Jeśli Twój pracodawca nie spełni tego warunku, będzie musiał zwrócić otrzymaną pomoc finansową.

Ważne

Aby otrzymać zwrot kosztów, Twój pracodawca musi uzyskać pozytywną opinię Państwowej Inspekcji Pracy (PIP) o przystosowanym stanowisku pracy. Inspekcja wydaje opinię na wniosek starosty.

8.20.3. Co powinien zrobić Twój pracodawca, aby otrzymać zwrot kosztów

Twój pracodawca musi złożyć do starosty wniosek o zwrot kosztów przystosowania Twojego stanowiska pracy za pośrednictwem PUP właściwego ze względu na:

- miejsce, w którym zarejestrowano Cię jako osobę bezrobotną albo poszukującą pracy niepozostającą w zatrudnieniu – gdy jesteś w takiej sytuacji;
- miejsce Twojego zatrudnienia, siedziby albo zamieszkania pracodawcy – w pozostałych przypadkach.

Może też złożyć ten wniosek przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (o ile dany powiat już udostępnia tę usługę).

Jeśli Twoim pracodawcą jest starosta, musi złożyć wniosek do wojewódzkiego oddziału PFRON.

Jeżeli po ocenie formalnej i merytorycznej starosta pozytywnie zaopiniuje wniosek, pracodawca i starosta podpisują umowę. Jest ona podstawą do przekazania środków publicznych pracodawcy.

Ważne

Ze środków PFRON nie zostaną zrefundowane wydatki, które pracodawca poniósł przed podpisaniem umowy.

O zasadach dotyczących zwrotu kosztów przystosowania stanowiska pracy dla osoby z niepełnosprawnością możesz też przeczytać na stronach <https://www.pfron.org.pl>, <https://niepelnosprawni.gov.pl> oraz w serwisach internetowych starostw i urzędów pracy.

Środki finansowe z PFRON są środkami publicznymi i muszą być wydatkowane według określonych procedur. Procedury te podlegają kontroli.

Zanim Twój pracodawca otrzyma pomoc finansową, musi podpisać umowę zawierającą szczegóły wydatków. Pracodawca może dokonać zakupów

dopiero po dniu podpisania umowy, która jest podstawą do sfinansowania wydatków.

Podstawa prawna

- Art. 26 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie zwrotu dodatkowych kosztów związanych z zatrudnianiem pracowników niepełnosprawnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1334).

8.21. Zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy dla pracodawcy

---

8.21.1. Na czym polega pomoc

Twój pracodawca może uzyskać zwrot kosztów wyposażenia Twojego stanowiska pracy, jeśli złoży wniosek przed Twoim zatrudnieniem, a Ty masz status osoby bezrobotnej lub poszukującej pracy niepozostającej w zatrudnieniu.

Zwykle zadanie to realizuje PUP.

W odróżnieniu od zwrotu kosztów przystosowania stanowiska pracy jest to pomoc finansowa na zakup narzędzi pracy i elementów wyposażenia stanowiska pracy (np. krzesła, biurka, lampki).

Maksymalna wysokość pomocy finansowej ze środków PFRON nie może przekraczać 15-krotności przeciętnego wynagrodzenia.

8.21.2. Jakie warunki musi spełnić Twój pracodawca, aby uzyskać zwrot kosztów

---

Twój pracodawca może ubiegać się o zwrot kosztów wyposażenia Twojego stanowiska pracy, jeśli:

- prowadzi działalność od co najmniej 12 miesięcy,
- zobowiąże się, że zatrudni Cię na umowę o pracę na co najmniej 36 miesięcy.

Do pomocy nie kwalifikuje się zatrudnienie na umowę cywilnoprawną. Jeśli Twój pracodawca nie spełni tego warunku, będzie musiał zwrócić otrzymaną pomoc finansową.

Ważne

Aby otrzymać zwrot kosztów, Twój pracodawca musi uzyskać pozytywną opinię Państwowej Inspekcji Pracy (PIP) o przystosowanym stanowisku pracy. Inspekcja wydaje opinię na wniosek starosty.

8.21.3. Co powinien zrobić Twój pracodawca, aby otrzymać zwrot kosztów

Twój pracodawca musi złożyć do starosty wniosek o zwrot kosztów wyposażenia Twojego stanowiska pracy za pośrednictwem PUP właściwego ze względu na miejsce, w którym zarejestrowano Cię jako osobę bezrobotną albo poszukującą pracy niepozostającą w zatrudnieniu.

Może też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (o ile dany powiat już udostępnia tę usługę).

Jeśli Twoim pracodawcą jest starosta, musi złożyć wniosek do wojewódzkiego oddziału PFRON.

Jeżeli po ocenie formalnej i merytorycznej starosta pozytywnie zaopiniuje wniosek, pracodawca i starosta podpisują umowę. Jest ona podstawą do przekazania środków publicznych pracodawcy.

Ważne

Ze środków PFRON nie zostaną zrefundowane wydatki, które pracodawca poniósł przed podpisaniem umowy.

O zasadach dotyczących zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osób z niepełnosprawnością możesz też przeczytać na stronie <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [Pracodawcy] → [Wyposażenie stanowisk pracy] oraz w serwisach internetowych starostów i urzędów pracy.

Podstawa prawna

- Art. 26e ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 marca 2011 r. w sprawie zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej (Dz.U. z 2022 r. poz. 1276).

8.22. Zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego Ci w pracy oraz szkolenia tej osoby

8.22.1. Na czym polega pomoc

Twój pracodawca może otrzymać ze środków PFRON zwrot:

- miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników, którzy będą pomagać Ci w pracy;
- kosztów szkolenia tych pracowników w zakresie:
  - czynności ułatwiających Ci komunikowanie się z otoczeniem,
  - czynności, których nie możesz wykonać sam na stanowisku pracy, lub takich, które są dla Ciebie trudne.

Ze środków PFRON zostaną zwrócone Twojemu pracodawcy koszty zatrudnienia pomagającego Ci pracownika w miesięcznej kwocie, która jest wynikiem następującego działania: kwota najniższego wynagrodzenia × (liczba godzin w miesiącu poświęcona wyłącznie na pomaganie Tobie ÷ liczba godzin Twojej pracy w miesiącu). Liczba godzin przeznaczonych wyłącznie na pomaganie Tobie nie może przekraczać liczby godzin odpowiadającej 20% liczby godzin pracy pracownika w miesiącu.

Zwrot kosztów szkolenia pracownika pomagającego wynosi do 100% kosztów szkolenia, nie więcej jednak niż równowartość kwoty najniższego wynagrodzenia.

Zadanie to realizuje PUP.

8.22.2. Co musi zrobić Twój pracodawca, aby otrzymać zwrot

Twój pracodawca musi złożyć wniosek o refundację kosztów zatrudnienia osoby pomagającej Ci w pracy do starosty właściwego ze względu na siedzibę tego pracodawcy. Może też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (o ile dany powiat już udostępnia tę usługę).

Podstawa prawna

- Art. 26d ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie zwrotu dodatkowych kosztów związanych z zatrudnianiem pracowników niepełnosprawnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1334).

8.23. Wsparcie dla spółdzielni socjalnej

8.23.1. Na czym polega pomoc

Spółdzielnia socjalna może otrzymać od PFRON:

- jednorazowo środki na utworzenie Twojego stanowiska pracy, jeśli masz orzeczenie o niepełnosprawności i status osoby bezrobotnej lub poszukującej pracy niepozostającej w zatrudnieniu, a spółdzielnia nie otrzymała bezzwrotnych środków publicznych na ten cel; wysokość wsparcia jest określona w umowie zawartej ze starostą, przy czym:
  - nie może być wyższa niż 6-krotność przeciętnego wynagrodzenia, jeśli spółdzielnia zobowiąże się, że będzie zatrudniała Cię na tym stanowisku przez co najmniej 12 miesięcy bez przerwy,
  - może wynosić od 6-krotności do 15-krotności przeciętnego wynagrodzenia, jeśli spółdzielnia zobowiąże się, że będzie zatrudniała Cię na tym stanowisku przez co najmniej 24 miesiące bez przerwy;
- środki na finansowanie kosztów Twojego wynagrodzenia przez maksymalnie 6 miesięcy od dnia zawarcia umowy ze starostą, jeśli spółdzielnia zatrudniła Cię na podstawie skierowania z PUP; środki te PFRON może wypłacać w wysokości nieprzekraczającej najniższego wynagrodzenia przez maksymalnie 6 miesięcy.

8.24. Refundacja kosztów Twojego szkolenia dla pracodawcy

8.24.1. Na czym polega pomoc

Ze środków PFRON zostaną zrefundowane pracodawcy koszty szkolenia, które sam dla Ciebie zorganizuje lub które dla Ciebie wykupi.

Koszty szkolenia ze środków PFRON mogą być zrefundowane do wysokości 70% tych kosztów, nie więcej jednak niż do wysokości

2-krotnego przeciętnego wynagrodzenia na jedną osobę. Refundacja nie może przekroczyć:

- 70% kosztów szkolenia – gdy Twój pracodawca jest małym lub średnim przedsiębiorcą;
- 60% kosztów szkolenia – gdy Twój pracodawca jest dużym przedsiębiorcą.

Zadanie to realizuje PUP.

8.24.2. Jakie warunki musi spełnić Twój pracodawca, aby uzyskać refundację

Twój pracodawca może ubiegać się o pomoc, gdy zorganizuje dla Ciebie szkolenie lub je dla Ciebie wykupi.

8.24.3. Co powinien zrobić Twój pracodawca, aby uzyskać refundację

Twój pracodawca musi złożyć wniosek o refundację kosztów Twojego szkolenia do starosty właściwego ze względu na siedzibę pracodawcy. Może też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (o ile dany powiat już udostępnia tę usługę).

Jeżeli po ocenie formalnej i merytorycznej starosta pozytywnie zaopiniuje wniosek, pracodawca i starosta podpisują umowę. Jest ona podstawą do przekazania środków publicznych pracodawcy.

Ze środków PFRON nie zostaną zrefundowane wydatki, które pracodawca poniósł przed podpisaniem umowy.

8.25. Dodatkowa pomoc dla zakładów pracy chronionej

8.25.1. Na czym polega pomoc

Jeśli pracujesz w zakładzie pracy chronionej, Twój pracodawca może otrzymać ze środków PFRON:

- dofinansowanie w wysokości do 50% oprocentowania zaciągniętych kredytów bankowych, o ile wykorzysta te kredyty na cele związane z Twoją rehabilitacją zawodową i społeczną;

- zwrot kosztów:
  - budowy lub przebudowy związanej z modernizacją obiektów i pomieszczeń zakładu,
  - transportowych,
  - administracyjnych;
- pomoc na rzecz dysponentów zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych w wysokości równej iloczynowi stanu zatrudnienia pracowników niepełnosprawnych dysponenta oraz 4% kwoty najniższego wynagrodzenia.

8.25.2. Jakie warunki musi spełnić zakład pracy chronionej, aby skorzystać z dodatkowej pomocy

---

Twój pracodawca musi złożyć wniosek bezpośrednio w PFRON.

Twój pracodawca może otrzymać pomoc, o ile prowadzi zakład pracy chronionej.

8.25.3. Co powinien zrobić zakład pracy chronionej, aby skorzystać z dodatkowej pomocy

---

Twój pracodawca powinien złożyć wnioski w następujących terminach:

- wniosek o dofinansowanie na dany rok – do 15 listopada tego roku;
- wniosek o refundację – do 30 listopada roku poprzedzającego rok, którego dotyczy refundacja;
- wniosek o środki PFRON na rzecz dysponentów zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych – do 7. dnia miesiąca następującego po miesiącu, którego dotyczy ten wniosek.

8.26. Zakłady aktywności zawodowej – dofinansowanie

8.26.1. Na czym polega pomoc

Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej (ZAZ) mogą otrzymać gminy, powiaty, fundacje, stowarzyszenia lub inne organizacje społeczne, których statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnością.

Możesz znaleźć zatrudnienie w ZAZ, jeśli masz orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i stwierdzono u Ciebie autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną.

Decyzję w sprawie przyznania statusu zakładu aktywności zawodowej, potwierdzającą spełnianie wszystkich warunków, wydaje wojewoda.

Warunki, jakie musi spełnić organizator, aby uzyskać status zakładu aktywności zawodowej, to:

- zatrudnianie osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności – osoby te muszą liczyć co najmniej 70% spośród wszystkich zatrudnionych (stan zatrudnienia liczony w osobach) – w szczególności osób skierowanych do pracy przez powiatowe urzędy pracy;
- zatrudnianie osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, w tym uczestników warsztatów terapii zajęciowej, którzy osiągnęli poziom szkolenia dający szansę podjęcia pracy i kontynuowania rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej; osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności nie może być więcej niż 35% ogółu zatrudnionych;
- przystosowanie obiektów i pomieszczeń użytkowanych przez zakład aktywności zawodowej do przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz uwzględnienie potrzeb osób z niepełnosprawnością w zakresie przystosowania ich stanowisk pracy oraz pomieszczeń higieniczno-sanitarnych (toalet, stołówek) i ciągów komunikacyjnych.

Ważne

Maksymalne dofinansowanie kosztów działania ZAZ wynosi 90% tych kosztów, a utworzenia ZAZ – 65% tych kosztów.

W ramach kosztów utworzenia ZAZ ze środków PFRON można:

- przystosować do potrzeb osób z niepełnosprawnością pomieszczenia produkcyjne służące do świadczenia usług, socjalne i przeznaczone na rehabilitację;
- sfinansować zakup sprzętu rehabilitacyjnego;
- wyposażyć pomieszczenia socjalne przeznaczone na rehabilitację i pomieszczenia, w których prowadzi się działalność wytwórczą lub usługową;
- przygotować stanowiska pracy, w tym sfinansować zakup maszyn, narzędzi i urządzeń niezbędnych do prowadzenia produkcji lub świadczenia usług;
- sfinansować zakup surowców i materiałów potrzebnych do rozpoczęcia działalności wytwórczej lub usługowej;
- sfinansować zakup lub wynajem środków transportu.

Z kolei w ramach kosztów działalności ZAZ ze środków PFRON można sfinansować:

- wynagrodzenia osób z niepełnosprawnością z orzeczoną znaczną lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności – do wysokości 100% minimalnego wynagrodzenia (proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy określonego w umowie o pracę);
- wynagrodzenia personelu zakładu;
- dodatkowe wynagrodzenia roczne, odprawy emerytalne i pośmiertne oraz nagrody jubileuszowe;
- składki na ubezpieczenia społeczne finansowane przez pracownika i pracodawcę, składki na ubezpieczenie zdrowotne płacone przez pracownika oraz składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Pracy należne od pracodawcy;
- materiały, energię, usługi materialne i niematerialne;
- transport i dowóz pracowników z niepełnosprawnością do pracy i z pracy;
- szkolenia osób z niepełnosprawnością z orzeczoną znaczną lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności związane z przygotowaniem ich do pracy na otwartym rynku pracy lub z prowadzoną działalnością wytwórczą lub usługową zakładu;
- szkolenia personelu zakładu;
- odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych lub wypłaty świadczeń urlopowych, dokonywane na podstawie odrębnych przepisów;
- wymianę zamortyzowanych maszyn, urządzeń i wyposażenia niezbędnych do prowadzenia produkcji lub świadczenia usług;
- wymianę maszyn i urządzeń spowodowaną zmianą profilu działalności zakładu lub wprowadzeniem ulepszeń technicznych albo technologicznych;
- inne wydatki niezbędne do realizacji rehabilitacji, obsługi i prowadzenia działalności wytwórczej lub usługowej.

8.26.2. Jakie warunki musi spełnić podmiot, aby uzyskać dofinansowanie

Pomoc mogą otrzymać podmioty, których statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnością i które planują utworzyć ZAZ oraz złożą odpowiednie wnioski i dokumenty.

Aktualne informacje dotyczące tego zadania możesz znaleźć na stronie <https://portal-sow.pfron.org.pl> w zakładce [Informator] → [Instytucje] → [ZAZ – zakłady aktywności zawodowej].

8.26.3. Co musi zrobić podmiot, aby otrzymać dofinansowanie

Podmiot, który ubiega się o pomoc finansową ze środków PFRON, musi złożyć na właściwym formularzu wniosek wraz z załącznikami do marszałka województwa (samorządy wojewódzkie mają własne druki wniosków). Może też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (o ile dane województwo już udostępnia tę usługę).

Marszałek przekazuje staroście kompletny wniosek do zaopiniowania. W ciągu 30 dni od otrzymania opinii starosty marszałek powiadamia organizatora ZAZ o sposobie rozpatrzenia wniosku pod względem prawidłowości planowanych kosztów utworzenia i działania ZAZ, z uwzględnieniem:

- wysokości środków PFRON w danym roku,
- liczby osób z niepełnosprawnością z orzeczonym znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności zarejestrowanych w PUP,
- wkładu finansowego organizatora w kosztach utworzenia i działalności zakładu.

Jeśli marszałek rozpatrzy wniosek pozytywnie, w ciągu 30 dni od powiadomienia organizatora marszałek oraz organizator ZAZ negocjują warunki umowy i wysokość dofinansowania ze środków PFRON. Umowę zawierają na okres, w którym dany podmiot ma status ZAZ. Status taki nadaje wojewoda.

8.26.4. Dofinansowanie do zakładowego funduszu aktywności

Dysponent zakładowego funduszu aktywności może wnioskować o miesięczne środki w wysokości równej iloczynowi stanu zatrudnienia pracowników niepełnosprawnych dysponenta oraz 4% kwoty najniższego wynagrodzenia.

Wniosek składa się w terminie do 7. dnia miesiąca następującego po miesiącu, którego dotyczy ten wniosek.

8.27. Jakie korzyści ma pracodawca zobowiązany do wpłat na PFRON, jeśli Ciebie zatrudni

Pracodawca musi dokonywać wpłat na PFRON, jeżeli spełnia oba warunki:

- zatrudnia w danym miesiącu co najmniej 25 osób w przeliczeniu na etaty;
- nie zatrudnia osób z niepełnosprawnością albo poziom zatrudnienia osób z niepełnosprawnością wśród ogólnego stanu zatrudnienia jest mniejszy niż:
  - 6% – jeżeli pracodawca nie jest publiczną lub niepubliczną uczelnią, szkołą, przedszkolem, inną formą wychowania przedszkolnego, placówką opiekuńczo-wychowawczą, regionalną placówką opiekuńczo-terapeutyczną, interwencyjnym ośrodkiem preadopcyjnym, placówką resocjalizacyjną, żłobkiem albo klubem dziecięcym;
  - 2% – jeżeli pracodawca jest publiczną lub niepubliczną uczelnią, szkołą, przedszkolem, inną formą wychowania przedszkolnego, placówką opiekuńczo-wychowawczą, regionalną placówką opiekuńczo-terapeutyczną, interwencyjnym ośrodkiem preadopcyjnym, placówką resocjalizacyjną, żłobkiem albo klubem dziecięcym.

Wysokość kwoty do zapłaty na PFRON stanowi iloczyn 40,65% przeciętnego wynagrodzenia i liczby pracowników odpowiadającej różnicy między zatrudnieniem zapewniającym osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wysokości 6% (albo 2%) a rzeczywistym zatrudnieniem osób niepełnosprawnych.

Jeśli pracodawca zobowiązany do dokonywania wpłat na PFRON Cię zatrudni, zmniejszy się u niego liczba etatów brakujących do osiągnięcia wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wysokości 6% albo 2%, czyli będzie wpłacał mniej niż przed Twoim zatrudnieniem.

Zwolniony z wpłat jest pracodawca, który spełnia przynajmniej jeden z poniższych warunków:

- zatrudnia w danym miesiącu co najmniej 25 osób w przeliczeniu na etaty i wśród nich co najmniej 6% albo 2% stanowią osoby z niepełnosprawnością;
- jest domem pomocy społecznej lub hospicjum, które nie działają dla osiągnięcia zysku;
- jest zakładem opiekuńczo-leczniczym (najwcześniej od 1 lipca 2016 r.);
- jest publiczną lub niepubliczną jednostką organizacyjną, która nie działa dla osiągnięcia zysku i jej wyłącznym przedmiotem prowadzonej

- działalności jest rehabilitacja społeczna i lecznicza, edukacja osób z niepełnosprawnością lub opieka nad osobami z niepełnosprawnością;
- prowadzi zakład pracy, co do którego ogłoszono upadłość;
  - jest placówką dyplomatyczną, urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem i misją zagraniczną.

8.27.1. Ważność orzeczeń

Jeśli Twoje orzeczenie o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności zostało wydane na czas określony i ten czas kończy się w czasie stanu epidemii lub stanu zagrożenia epidemicznego, to ważność orzeczenia się przedłuża. Będzie ono ważne jeszcze przez 60 dni po odwołaniu stanu epidemii lub stanu zagrożenia epidemicznego.

Dotyczy to również karty parkingowej osoby z niepełnosprawnością oraz decyzji o przyznaniu świadczenia z pomocy społecznej, wydanej w związku z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem.

Podstawa prawna

- Art. 15h ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2021 r. poz. 2095, z późn. zm.).

8.28. Finansowanie staży i szkoleń dla osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w urzędzie pracy jako bezrobotne lub poszukujące pracy

---

Jeśli nie jesteś osobą zatrudnioną i nie chcesz prowadzić działalności gospodarczej, a pragniesz podjąć pracę, możesz skorzystać z poniższych form wsparcia finansowanych ze środków PFRON, a realizowanych przez PUP.

8.28.1. Staże

Osoby z niepełnosprawnością zarejestrowane jako bezrobotne lub poszukujące pracy mogą skorzystać z możliwości odbycia stażu finansowanego ze środków PFRON.

Organizacją staży zajmują się powiatowe urzędy pracy. Kierują one osoby zainteresowane do pracodawców, którzy zgłosili chęć przyjęcia stażystów.

O zasadach dotyczących odbycia stażu przez osoby z niepełnosprawnością możesz przeczytać na stronach: <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [Osoby niepełnosprawne] → [Aktywizacja zawodowa] → [Staże] oraz <https://niepelnosprawni.gov.pl>, a także w serwisach internetowych starostw i urzędów pracy <https://zielonalinia.gov.pl>.

8.28.1.1. Gdzie złożyć wniosek o dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie złóż do PUP. Możesz też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (sprawdź, czy Twój powiat już udostępnił tę usługę).

8.28.2. Szkolenia

Co roku przekazujemy do powiatów pieniądze, które mogą być przeznaczane na szkolenia dla osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych jako bezrobotne lub poszukujące pracy.

Szkolenia te mają pomóc osobom z niepełnosprawnością uzyskać, uzupełnić oraz doskonalić umiejętności i kwalifikacje zawodowe lub umiejętności ogólne, niezbędne do wykonywania pracy.

O zasadach dotyczących odbycia szkoleń przez osoby z niepełnosprawnością możesz przeczytać na stronach: <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [Osoby niepełnosprawne] → [Aktywizacja zawodowa] → [Szkolenia] oraz <https://niepelnosprawni.gov.pl>, a także w serwisach internetowych starostw i urzędów pracy <https://zielonalinia.gov.pl>.

8.28.2.1. Gdzie złożyć wniosek o dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie złóż do PUP. Możesz też złożyć go przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl> (sprawdź, czy Twój powiat już udostępnił tę usługę).

8.29. System Obsługi Wsparcia (SOW) finansowanego przez PFRON

8.29.1. Jaki wniosek o dofinansowanie możesz złożyć w SOW

System Obsługi Wsparcia (SOW) służy do składania elektronicznych wniosków o wsparcie finansowane przez PFRON, a dystrybuowane przez jednostki samorządu terytorialnego. Fundusz udostępnił możliwość składania wniosków na wszystkie niżej wymienione formy wsparcia bez wychodzenia z domu, przez internet. **W całej Polsce – w każdym województwie i powiecie – można już wnioskować o dofinansowanie m.in. do turnusów rehabilitacyjnych, zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, a także do zadań dofinansowanych w ramach programów „Aktywny samorząd”, „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!”, „Mieszkanie dla absolwenta” oraz „Dostępne mieszkanie”.**

Formy wsparcia, o które możesz wnioskować w SOW:

- Dofinansowanie Twojego uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych, ewentualnie uczestnictwa Twojego opiekuna (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.3).
- Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (więcej informacji znajdziesz w podrozdziałach 8.4 i 8.5).
- Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.6).
- Dofinansowanie w ramach programu „Aktywny samorząd”, m.in. wsparcie w utrzymaniu sprawności technicznej skutera lub wózka o napędzie elektrycznym, w zakupie protez, pomoc w uzyskaniu wyższego wykształcenia, w dostosowaniu samochodu (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.7).
- Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.8).
- Dofinansowanie różnego typu projektów na rzecz osób z niepełnosprawnością i ich otoczenia – zlecenia zadań organizacjom pozarządowym i fundacjom w trybie art. 36 ustawy o rehabilitacji (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.10).

- Dofinansowanie do zamiany mieszkania w ramach programu „Dostępne mieszkanie” (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.30).
- Dofinansowanie kosztów wynajmu mieszkania lub domu w ramach programu „Mieszkanie dla absolwenta” (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.31).
- Dotacja na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.17).
- Zwrot kosztów przystosowania tworzonoego lub istniejącego stanowiska pracy do Twoich potrzeb (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.20).
- Zwrot kosztów wyposażenia Twojego stanowiska pracy (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.21).
- Refundacja kosztów Twojego szkolenia (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.24).
- Finansowanie staży i szkoleń dla osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w urzędzie pracy jako bezrobotne lub poszukujące pracy (więcej informacji znajdziesz w podrozdziale 8.28).

8.29.2. Wsparcie dostępne online – informacje dodatkowe

Jeśli chcesz uzyskać szczegółowe informacje na temat poszczególnych form wsparcia dostępnego online, zapoznaj się z materiałami prezentowanymi za pośrednictwem Kreatora systemu SOW, który znajduje się na portalu informacyjnym SOW oraz na portalu <https://www.gov.pl>:

- Kreator – elektroniczny asystent, który pomoże Ci złożyć wniosek, dostępny na stronie startowej portalu SOW <https://sow.pfron.org.pl>.

Znajdziesz w nim podpowiedzi:

- z jakiego wsparcia możesz skorzystać,
- jakie są kryteria obowiązujące wnioskodawców,
- jaką kwotę możesz otrzymać,
- jakie załączniki powinieneś przygotować,
- kiedy możesz złożyć wniosek.
- Portal gov.pl – e-usługi realizowane za pośrednictwem systemu SOW dostępne są również w najważniejszym serwisie Rzeczypospolitej Polskiej – <https://www.gov.pl>. Informacje na temat poszczególnych form wsparcia zawarte są w zakładkach umieszczonych po lewej stronie menu:
  - Usługi dla obywatela,
  - Usługi dla przedsiębiorcy,
  - Usługi dla urzędnika.

Po wybraniu odpowiedniej zakładki wyświetlają się podkategorie wraz z listą dostępnych e-usług, w tym form wsparcia dla osób z niepełnosprawnością, zatrudniających ich pracodawców i instytucji działających na ich rzecz. Każda forma wsparcia jest zaprezentowana w sposób, który pozwala od razu dotrzeć do szczegółowych informacji.

Co istotne, od razu można przejść do składania wniosku – witryna <https://www.gov.pl> kieruje bezpośrednio do wybranej formy wsparcia w SOW.

8.29.3. Jak skorzystać z SOW

Aby złożyć wniosek elektroniczny w SOW, musisz mieć:

- dostęp do internetu,
- konto w SOW,
- profil zaufany, kwalifikowany podpis elektroniczny lub tymczasowy profil zaufany.

Profil zaufany zakładasz na stronie <https://pz.gov.pl/pz/index>. Jest to usługa bezpłatna. Musisz go potwierdzić – w placówce ZUS, w urzędzie gminy lub miasta albo przez bankowość elektroniczną (instrukcję, jak założyć profil zaufany, znajdziesz w serwisie YouTube na kanale „System Obsługi Wsparcia ze środków PFRON”).

Tymczasowy profil zaufany uzyskasz bez wychodzenia z domu – możesz go używać w systemie SOW do podpisywania wniosków przez 3 miesiące, a gdy straci ważność, **załóż zwykły profil zaufany**.

Kwalifikowany podpis elektroniczny wydają centra certyfikacji. Jest to usługa płatna.

8.29.3.1. Jak zarejestrować się w SOW

Wejź na stronę: <https://sow.pfron.org.pl>.

W prawym górnym rogu znajduje się okienko rejestracji. Gdy uzupełnisz wymagane dane (imię, nazwisko, PESEL, adres mailowy i numer telefonu) oraz zaakceptujesz regulamin, otrzymasz drogą mailową link aktywacyjny wraz z tymczasowym hasłem. Kliknij w link – Twoje konto zostanie aktywowane.

Od tego momentu możesz logować się na stronie: <https://sow.pfron.org.pl>.

Po zalogowaniu możesz uzupełnić dane w zakładce [Edycja konta], co przyspieszy proces składania wniosków – raz podane informacje będą się automatycznie uzupełniały podczas wypełniania wniosków.

8.29.3.2. Jak złożyć wniosek w SOW

Aby złożyć wniosek, wybierz przycisk [Nowy wniosek] i zaznacz właściwe województwo i powiat. Jeśli samorząd, na którego terenie mieszkasz, prowadzi nabory elektroniczne na wybraną przez Ciebie formę wsparcia, zostaniesz przekierowany do elektronicznego wniosku. Uzupełnij go, dołącz wymagane załączniki w formie skanów i wyślij wniosek, korzystając z profilu zaufanego, kwalifikowanego podpisu elektronicznego lub tymczasowego profilu zaufanego.

Jeśli nie masz profilu zaufanego, kwalifikowanego podpisu elektronicznego ani tymczasowego profilu zaufanego, możesz wydrukować wypełniony w SOW wniosek i złożyć go w wersji papierowej w swoim PCPR (albo MOPR lub MOPS). Poinformuj też pracownika danej instytucji, że wypełniłeś wniosek elektronicznie. Dzięki temu urzędnik będzie mógł go autoryzować w Twoim imieniu i przekazać do realizacji w SOW, a Ty będziesz dostawać w SOW oraz drogą mailową informacje, na jakim etapie rozpatrywania jest Twój wniosek.

Jeśli Twój powiat jeszcze nie przyjmuje w SOW wniosków na wybraną przez Ciebie formę wsparcia, zapytaj, czy uruchomi taką możliwość, czy też musisz złożyć wniosek w wersji papierowej. Kontakt do urzędu znajdziesz w zakładce [Dane kontaktowe jednostki].

W SOW możesz złożyć elektroniczny wniosek również w dzień wolny od pracy, 24 godziny na dobę, 365 dni w roku.

PFRON udostępnił też bezpłatną infolinię: 800 889 777 (czynna od poniedziałku do piątku w godz. 9.00–17.00).

8.30. Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” – Dostępne mieszkanie

8.30.1. Na czym polega pomoc

Jeśli poruszasz się na wózku inwalidzkim i masz mieszkanie lub dom, z którego nie możesz samodzielnie wyjść na zewnątrz na poziom zero przed budynkiem, możesz uzyskać dopłatę do zakupu mieszkania lub domu w lokalizacji, która umożliwi samodzielne opuszczenie go.

8.30.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie

---

Pomoc w programie „Dostępne mieszkanie” możesz uzyskać, jeśli:

- masz orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu znacznym z tytułu niepełnosprawności narządu ruchu uniemożliwiającej poruszanie się bez użycia wózka lub orzeczenie równoważne,
- dysponujesz tytułem prawnym do lokalu na mocy prawa własności lub spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu,
- w momencie składania wniosku nie ukończyłeś 65 lat.

Ważne

Jeśli wniosek dotyczy osoby małoletniej lub ubezwłasnowolnionej, wniosek składa jej opiekun prawny.

8.30.3. Jaka jest wysokość dofinansowania

- Wysokość dopłaty zależy od miejscowości, w której kupujesz mieszkanie, i stanowi różnicę pomiędzy ceną mieszkania, które kupujesz i które sprzedajesz, ale wynosi nie więcej niż maksymalna kwota dopłaty, jaką możesz uzyskać w danym miejscu.
- Maksymalne kwoty dopłaty w poszczególnych miejscowościach sprawdzisz na stronie: <https://www.pfron.org.pl> w zakładce [O funduszu] → [Programy i zadania PFRON] → [Programy realizowane obecnie] → [Dostępne mieszkanie] → [Komunikaty].

8.30.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie złóż przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl>.

Możesz to zrobić samodzielnie lub z pomocą pracowników powiatu, pod warunkiem że złożysz wniosek na swoim sprzęcie elektronicznym, który zapewnia transmisję danych.

Do wniosku dołącz:

- oświadczenie o barierach architektonicznych w mieszkaniu albo w budynku, które uniemożliwiają samodzielne wyjście na zewnątrz na poziom zero;
- dokumentację fotograficzną, czyli zdjęcia barier architektonicznych;

- oświadczenie o dysponowaniu tytułem prawnym do lokalu na mocy prawa własności lub spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu.

Program realizuje samorząd powiatu, w którym mieszkasz.

W przypadku gdy Twój samorząd powiatowy nie przystąpi do realizacji programu, dopuszcza się możliwość zawarcia umowy z innym samorządem powiatowym, w tym z samorządem powiatowym, w którym znajduje się nabywane mieszkanie pozbawione barier architektonicznych.

Ważne

Powiaty przyjmują wnioski do 31 grudnia 2024 r. lub do wyczerpania budżetu programu.

8.31. Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” – Mieszkanie dla absolwenta

8.31.1. Na czym polega pomoc

Celem programu „Mieszkanie dla absolwenta” jest pomoc dla kończących edukację pełnoletnich osób z niepełnosprawnością, które nie mogą zamieszkać w miejscowości, w której są aktywne zawodowo. Możesz uzyskać dofinansowanie do wszystkich kosztów, które ponosisz i które wymienione są w umowie najmu mieszkania lub domu jednorodzinnego.

Dofinansowanie możesz otrzymywać przez cały okres poszukiwania pracy lub po jej podjęciu, ale nie dłużej niż przez 36 miesięcy.

8.31.2. Jakie warunki musisz spełnić, aby uzyskać dofinansowanie

Pomoc w programie „Mieszkanie dla absolwenta” możesz uzyskać, jeśli:

- 1) masz orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub jesteś osobą z niepełnosprawnością narządu słuchu i masz:
  - orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub
  - orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- 2) jesteś absolwentem szkoły podstawowej, ponadpodstawowej (wszystkich typów szkół) lub szkoły wyższej i ukończysz edukację na 36 miesięcy przed datą złożenia wniosku;

- 3) masz pełną zdolność do czynności prawnych;
- 4) złożysz oświadczenie, że nie możesz zamieszkać w miejscowości, w której szukasz pracy lub pracujesz;
- 5) złożysz oświadczenie, że poszukujesz zatrudnienia lub pracujesz.

8.31.3. Jaka jest wysokość dofinansowania

Wysokość dofinansowania zależy od miejsca, w którym wynajmujesz mieszkanie, i sposobu, w jaki się poruszasz (na wózku lub bez wózka).

Z czasem dofinansowanie jest stopniowo obniżane i wynosi:

- od 1 do 12 miesięcy – 100% kosztów wynajmu,
- od 13 do 24 miesięcy – 70% kosztów wynajmu,
- od 25 do 36 miesięcy – 40% kosztów wynajmu.

Maksymalne dofinansowanie, jakie możesz uzyskać w danym miejscu, znajdziesz na stronie <https://sow.pfron.org.pl>. Dane aktualizowane są co kwartał.

8.31.4. Co musisz zrobić, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek o dofinansowanie złóż przez internet w SOW na stronie <https://sow.pfron.org.pl>.

Możesz to zrobić samodzielnie lub z pomocą pracowników powiatu, pod warunkiem że złożysz wniosek na swoim sprzęcie elektronicznym, który zapewnia transmisję danych.

Do wniosku dołącz:

- oświadczenie o braku możliwości zamieszkania w miejscowości realizowania aktywności zawodowej,
- oświadczenie o poszukiwaniu zatrudnienia lub o podjętym zatrudnieniu.

Program realizuje samorząd powiatu, w którym mieszkasz. W przypadku gdy Twój samorząd powiatowy nie przystąpi do realizacji programu, dopuszcza się możliwość zawarcia umowy z innym samorządem powiatowym, w tym z samorządem powiatowym, w którym znajduje się wynajmowane mieszkanie.

Ważne

Powiaty przyjmują wnioski do 31 grudnia 2023 r. lub do wyczerpania budżetu programu.

9. Centra informacyjno-doradcze przy oddziałach PFRON

9.1. Czym są centra informacyjno-doradcze

Centra informacyjno-doradcze dla osób z niepełnosprawnością (CIDON) świadczą kompleksowe usługi informacyjne i doradcze dla osób z niepełnosprawnością oraz dla osób z ich otoczenia. Dostępne są w nich także usługi eksperckie, których celem jest optymalne zaopatrzenie osób z niepełnosprawnością w szeroko pojmowane technologie asystujące.

Centra funkcjonują przy każdym oddziale PFRON. Ich adresy znajdziesz na stronie <https://cidon.pfron.org.pl/kontakt>.

9.2. Czym są ośrodki wsparcia i testów

Ośrodki wsparcia i testów (OWiT) to placówki, w których osoby z niepełnosprawnością mogą bezpłatnie przetestować specjalistyczne technologie asystujące. Są to sprzęt, urządzenia i oprogramowanie służące zwiększaniu lub poprawianiu możliwości samodzielnego funkcjonowania. Dzięki możliwości przetestowania takiego sprzętu osoby, które zdecydują się na jego zakup w przyszłości, decyzję tę podejmą bardziej świadomie, na podstawie własnego doświadczenia i praktyki. Aby skorzystać z usług OWiT, skontaktuj się z pracownikiem centrum informacyjno-doradczego przy terenowym oddziale PFRON. Pokieruje Cię on do właściwego OWiT i udzieli Ci niezbędnych informacji.

9.3. Kto może skorzystać

Centrum informacyjno-doradcze to miejsce, w którym osoba z niepełnosprawnością, jej opiekun, a także pracodawca mogą uzyskać informacje m.in. na temat:

- programów realizowanych przez PFRON,
- projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe,
- obowiązujących systemów orzecznictwa,
- zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny, rehabilitacyjny oraz w środki pomocnicze,
- likwidacji barier funkcjonalnych, architektonicznych, technicznych i barier w komunikowaniu się.

W CIDON dostaniesz również informacje o ofertach ośrodka wsparcia i testów, który działa w danym województwie.

9.4. Jak często możesz skorzystać

Ze wsparcia centrów informacyjno-doradczych oraz ośrodków wsparcia i testów można korzystać wielokrotnie, w zależności od potrzeb wynikających z indywidualnej sytuacji.

9.5. Jak zgłosić się do centrum informacyjno-doradczego

Aby skorzystać ze wsparcia CIDON, skontaktuj się z pracownikiem za pośrednictwem specjalnego adresu e-mail: cidon@pfron.org.pl albo telefonicznie lub osobiście w godzinach pracy oddziałów PFRON. Dane teleadresowe znajdziesz na stronie <https://cidon.pfron.org.pl/kontakt>.

Chęć skorzystania z usług centrum możesz również zgłosić za pośrednictwem specjalnej ankiety w systemie SOW. Ankiety dostępne są dla zarejestrowanych użytkowników na stronie <https://sow.pfron.org.pl>. Aby skorzystać z tej formy kontaktu, załóż indywidualne konto użytkownika.

Możliwą formą kontaktu jest również formularz zgłoszeniowy dostępny na stronie: <https://cidon.pfron.org.pl/formularz-zgloszeniowy>.

10. Prawo do dostępności

10.1. Czym jest dostępność

Dostępność oznacza, że każdy może korzystać z przestrzeni, produktów albo usług na równi z innymi. Jest to stosowanie takich rozwiązań, aby każdy mógł samodzielnie funkcjonować na co dzień, miał równy dostęp usług publicznych, takich jak usługi urzędów, edukacja, leczenie czy korzystanie z publicznej biblioteki. Dostępność jest dla wielu osób warunkiem niezależnego życia. Dzięki niej osoby ze szczególnymi potrzebami mogą żyć aktywnie – uczyć się, pracować czy uprawiać sport.

Z kolei brak dostępności to sytuacja, gdy z powodu bariery trudno Ci korzystać z usług podmiotu publicznego lub jest to niemożliwe. Bariery może być na przykład brak windy, podjazdu, ale też brak tłumacza języka migowego.

Prawo do dostępności ma każdy. Jednak wniosek o zapewnienie dostępności lub skargę na jej brak może złożyć wyłącznie osoba ze szczególnymi potrzebami lub jej przedstawiciel ustawowy (np. w przypadku dzieci – rodzic lub opiekun prawny). Osoby ze szczególnymi potrzebami to grupa znacznie szersza niż osoby z niepełnosprawnością. To także osoby starsze i osłabione chorobami, dzieci, kobiety w ciąży lub osoby opiekujące się małymi dziećmi.

Ważne

Nie musisz posiadać orzeczenia ani innego zaświadczenia od lekarza, że jesteś osobą ze szczególnymi potrzebami.

10.2. Kto powinien zapewnić dostępność

Do zapewniania dostępności zobowiązane są podmioty publiczne, na przykład biblioteki, uczelnie, szkoły, przychodnie, urzędy gmin, spółki komunalne i przedsiębiorstwa transportu zbiorowego.

Te instytucje powinny zapewnić Ci dostępność architektoniczną (czyli ich budynek powinien być wolny od barier architektonicznych) oraz informacyjno-komunikacyjną (czyli komunikacja pomiędzy podmiotem publicznym a osobą ze szczególnymi potrzebami ma być dostosowana do jej potrzeb).

10.3. Czego możesz oczekiwać

Podmioty publiczne mają obowiązek usuwać bariery i zapobiegać ich powstawaniu. Powinny także uwzględniać osoby ze szczególnymi potrzebami w działaniach, które prowadzą lub planują. Przepisy określają też minimalne wymagania służące zapewnieniu dostępności w trzech obszarach: architektonicznym, cyfrowym i informacyjno-komunikacyjnym.

Wymogi dostępności architektonicznej:

- wolne od barier poziomych i pionowych przestrzenie komunikacyjne w budynkach;
- instalacja urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych;
- informacje na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w postaci wizualnej i dotykowej lub głosowej;
- zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego;
- zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji w razie zagrożenia.

Wymogi dostępności informacyjno-komunikacyjnej:

- obsługa z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje;
- instalacja urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub innych urządzeń wspomagających słyszenie;
- zapewnienie na stronie internetowej danego podmiotu informacji o zakresie jego działalności – w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania (ETR);
- na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami – zapewnienie komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku.

Wymogi dostępności cyfrowej:

- respektowanie wymagań określonych w tzw. standardzie WCAG 2.1, czyli, najogólniej mówiąc, zapewnienie dostępności stron internetowych oraz aplikacji mobilnych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Oznacza to m.in.:
  - dostępność do wszystkich elementów i funkcji strony internetowej za pomocą klawiatury;

- dostosowanie multimediów dla osób niewidomych i głuchych;
- dokumenty możliwe do komfortowego odczytania przez wszystkich użytkowników bez jakichkolwiek utrudnień;
- zamieszczenie deklaracji dostępności, czyli informacji o dostępności cyfrowej danego podmiotu publicznego oraz o przysługujących Ci prawach.

10.4. Jak możesz zmienić dostępność

10.4.1. Informacja o braku dostępności

Taką informację może złożyć każdy. Nie musi to być osoba ze szczególnymi potrzebami. W informacji wskaż podmiotowi, jakie bariery mogą utrudniać osobom ze szczególnymi potrzebami korzystanie z jego usług. Wzór formularza znajdziesz na stronie <https://dostepnosc.pfron.org.pl> w zakładce [Postępowanie skargowe na brak dostępności podmiotu publicznego].

10.4.2. Wniosek o zapewnienie dostępności

Jeśli bariery architektoniczne lub informacyjno-komunikacyjne przeszkadzają Ci w korzystaniu z usług podmiotu, masz prawo skierować do tej instytucji wniosek o zapewnienie dostępności. Wzór formularza wniosku znajdziesz na stronie <https://dostepnosc.pfron.org.pl> w zakładce [Postępowanie skargowe na brak dostępności podmiotu publicznego]. Nie masz obowiązku z niego korzystać. Możesz też napisać wniosek samodzielnie.

Wniosek składasz do instytucji, z której usług nie możesz korzystać na równi z innymi.

We wniosku powinieneś zawrzeć następujące informacje:

- dane kontaktowe, czyli Twoje imię i nazwisko, adres, ewentualnie numer telefonu lub adres e-mail (jeśli posiadasz);
- opis bariery utrudniającej lub uniemożliwiającej dostęp, czyli co przeszkadza Ci w korzystaniu w pełni z usług danego podmiotu publicznego;
- sposób kontaktu, czyli jak można się z Tobą skontaktować;
- opis preferowanego sposobu zapewnienia dostępności, czyli w jaki sposób według Ciebie należałoby zlikwidować istniejącą barierę.

Ważne

Warunkiem złożenia wniosku jest posiadanie interesu faktycznego wobec podmiotu publicznego. Oznacza to, że masz potrzebę skorzystania z usług świadczonych przez dany podmiot (np. zebranie rodziców w szkole, załatwienie sprawy w urzędzie, udział w wydarzeniu kulturalnym, wizyta lekarska).

Podmiot publiczny ma 14 dni na usunięcie bariery. Musisz jednak wiedzieć, że w przypadku gdy usunięcie bariery będzie wymagało dłuższego czasu, podmiot może wydłużyć ten okres do 2 miesięcy, jednak musi Cię o tym niezwłocznie powiadomić.

Może się również zdarzyć, że bariera będzie niemożliwa do usunięcia. Wtedy podmiot publiczny ma obowiązek Cię powiadomić, że odmawia zapewnienia dostępności. Musi to uzasadnić. Ma też wówczas obowiązek zapewnić Ci dostęp alternatywny, czyli np. pomoc innej osoby, czy zmianę sposobu organizacji pracy, aby umożliwić Ci korzystanie z pełni usług tego podmiotu.

10.5. Co zrobić, gdy podmiot publiczny nie zapewni dostępności

Możesz złożyć skargę na brak dostępności. Skargę taką piszesz do Prezesa Zarządu PFRON. Masz na to 30 dni od dnia, kiedy upłynął termin 14 dni na zapewnienie dostępności, po tym jak zgłosiłeś wniosek w tej sprawie, lub od dnia, kiedy otrzymasz odmowę zapewnienia dostępności.

W skardze powinieneś zawrzeć następujące informacje:

- dane kontaktowe wnioskodawcy; czyli Twoje imię i nazwisko, adres, ewentualnie numer telefonu i adres e-mail (jeśli posiadasz);
- opis bariery utrudniającej lub uniemożliwiającej dostęp – architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej, czyli co przeszkadza Ci w korzystaniu w pełni z usług danego podmiotu publicznego;
- sposób kontaktu z wnioskodawcą, czyli jak można się z Tobą skontaktować;
- opis preferowanego sposobu zapewnienia dostępności, czyli w jaki sposób według Ciebie należałoby zlikwidować barierę, o którą chodzi.

Ważne

Przy wnoszeniu skargi nie musisz wykazywać interesu faktycznego wobec podmiotu publicznego. Jeżeli załączysz wniosek o zapewnienie dostępności, wystarczy, że wskażesz dodatkowo tylko Twoje dane kontaktowe. Pamiętaj, aby podpisać skargę.

10.6. Przebieg postępowania skargowego

W postępowaniu skargowym są dwie strony: Ty i podmiot publiczny, na który wniosteś skargę.

Kiedy Prezes Zarządu PFRON rozpatruje skargę, zarówno Ty, jak i podmiot publiczny, na który złożyłeś skargę na zapewnienie dostępności, macie równe prawa w dostępie do akt sprawy. Obie strony mogą składać dodatkowe wyjaśnienia lub dostarczyć materiały, które są ważne przy podjęciu decyzji. Można również podjąć próby wspólnego rozwiązania problemu poprzez mediację.

Na koniec postępowania skargowego Prezes Zarządu PFRON wydaje decyzję, która:

- nakazuje podmiotowi publicznemu zapewnić dostępność (określa też, w jakim terminie i w jaki sposób dostępność ma być zapewniona) albo
- zwalnia podmiot publiczny z zapewnienia dostępności.

Prezes PFRON może także umorzyć postępowanie, jeśli uzna je za bezprzedmiotowe.

Postępowanie skargowe prowadzone przed Prezesem Zarządu PFRON ma charakter jednoinstancyjny. To znaczy, że ani Ty, ani podmiot publiczny nie możecie odwołać się od wydanej decyzji.

Jeśli według Ciebie decyzja Prezesa Zarządu PFRON narusza Twoje prawo do dostępności, możesz złożyć skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. Skargę składa się za pośrednictwem Prezesa Zarządu PFRON. Na jej złożenie masz 30 dni od dnia otrzymania decyzji Prezesa Zarządu PFRON.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. z 2022 r. poz. 2240).
- Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 82, z późn. zm.).

11. Dane adresowe PFRON

Główne Biuro PFRON znajduje się w Warszawie, przy al. Jana Pawła II 13, 00-828 Warszawa; telefon do centrali: 22 505 55 00. Biuro jest siedzibą władz PFRON i wydziałów merytorycznych, które realizują różne zadania na rzecz osób z niepełnosprawnością. Ponadto PFRON ma 16 oddziałów wojewódzkich (szczegółowe dane na str. 143). Wszystkie oddziały PFRON pracują od 8.00 do 16.00, od poniedziałku do piątku w dni robocze.

Ważne

PFRON prowadzi stronę internetową <https://www.pfron.org.pl>, na której zamieszcza informacje skierowane do wszystkich zainteresowanych działalnością PFRON i korzystaniem z jego wsparcia.

PFRON możesz znaleźć także na:

- Facebooku www.facebook.com/fundusz.pfron/;
- Twitterze www.twitter.com/funduszpfron;
- YouTube www.youtube.com.

PFRON wydaje również bezpłatny kwartalnik naukowy „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania”. Jest on dostępny na stronie internetowej <https://kn.pfron.org.pl>.

System Obsługi Wsparcia finansowanego ze środków PFRON (SOW) posiada portal informacyjny <https://portal-sow.pfron.org.pl>, na którym znajdziesz wiele przydatnych wnioskodawcom i samorządom informacji, a także obsługuje profile w mediach społecznościowych:

- Facebook www.facebook.com/PFRONSOW/;
- kanał w serwisie YouTube www.youtube.com.

11.1. Dane kontaktowe Biura PFRON w Warszawie

Jeśli chcesz zadzwonić do centrali, wybierz 22 505 55 00. Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat działalności PFRON, m.in. w zakresie wsparcia dla osób indywidualnych, zadzwoń na infolinię pod numer 22 581 84 10, wew. 3. Infolinia czynna jest od poniedziałku do piątku w godz. 9.00–15.00.

Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat **Systemu Obsługi Wsparcia finansowanego ze środków PFRON (SOW)**, zadzwoń na bezpłatną infolinię SOW pod numer 800 889 777. Infolinia jest czynna w dni robocze w godz. 9.00–17.00.

Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat **dofinansowania wynagrodzeń pracowników z niepełnosprawnością** lub **refundacji składek na ubezpieczenia społeczne**, możesz wysłać e-mail na adres sod@pfron.org.pl. Możesz też skontaktować się z właściwym terytorialnie oddziałem PFRON lub z infolinią Departamentu ds. Rynku Pracy pod numerem telefonu: 22 581 84 10, wew. 1. Infolinia czynna jest od poniedziałku do piątku w godz. 9.00–15.00.

Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat **obowiązkowych wpłat na PFRON**, możesz napisać e-mail:

- w sprawie rejestracji albo aktualizacji danych o pracodawcy – ewidencja@pfron.org.pl,
- w sprawie teletransmisji danych (systemu e-PFRON2) – epfron@pfron.org.pl,
- w sprawie wpłat (w tym numerów rachunków bankowych PFRON), rozliczeń (w tym salda, zwrotów, nadpłat, odsetek, zaświadczeń), rozłożenia na raty, odroczeń, umorzeń, odwołań, zażaleń i postępowań – dw_rozliczenia@pfron.org.pl.

Jeśli masz inne pytania lub wątpliwości dotyczące obowiązkowych wpłat na PFRON i wypełniania stosownych deklaracji, zadzwoń na infolinię pod numer 22 581 84 10, wew. 2. Infolinia czynna jest od poniedziałku do piątku w godz. 9.00–15.00.

Jeśli chcesz uzyskać informacje na temat prawa do dostępności, na przykład dowiedzieć się, jak złożyć wniosek o zapewnienie dostępności lub skargę na jej brak, zadzwoń na infolinię pod numer 22 581 84 10 wew. 4. Infolinia czynna jest od poniedziałku do piątku w godz. 9.00–15.00.

Informacje o postępowaniu skargowym wraz z przykładowymi formularzami informacji, wniosku oraz skargi znajdziesz na stronie internetowej <https://dostepnosc.pfron.org.pl>. Możesz także napisać do nas na adres dostepnosc@pfron.org.pl.

W sprawie **skarg i wniosków** możesz napisać na adres interwencje@pfron.org.pl lub skargi.wnioski@pfron.org.pl albo przyjść do Biura PFRON przy al. Jana Pawła II 13 (interesantów przyjmujemy na IX piętrze w pokoju 903 w poniedziałki w godz. 10.00–18.00 i od wtorku do piątku w godz. 9.00–15.00).

W sprawie **zadań zleczanych organizacjom pozarządowym** możesz napisać e-mail na adres zadania_zlecane@pfron.org.pl.

W sprawie **programu „Aktywny samorząd”** możesz napisać e-mail na adres as@pfron.org.pl.

W sprawie pozostałych programów PFRON możesz napisać e-mail na adres programy@pfron.org.pl.

W sprawie Systemu Obsługi Wsparcia finansowanego ze środków PFRON (SOW) możesz napisać e-mail na adres sow@pfron.org.pl.

Jeśli chcesz skontaktować się z redakcją kwartalnika „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania”, możesz zadzwonić pod numer 22 505 52 49 lub 22 505 52 81 albo napisać e-mail na adres kwartalnik@pfron.org.pl.

Jeśli chcesz skontaktować się z redakcją „Biuletynu Informacji Publicznej”, możesz napisać e-mail na adres bip@pfron.org.pl.

Jeśli chcesz skontaktować się z rzecznikiem prasowym PFRON, możesz wysłać e-mail na adres rzecznik@pfron.org.pl.

11.2. Dane adresowe oddziałów wojewódzkich PFRON

Dolnośląski Oddział PFRON

ul. Szewska 6/7
50-053 Wrocław
e-mail: wroclaw@pfron.org.pl
tel.: 71 346 74 40

Kujawsko-Pomorski Oddział PFRON

ul. Szosa Chełmińska 30
87-100 Toruń
e-mail: torun@pfron.org.pl
tel.: 56 681 44 00

Lubelski Oddział PFRON

ul. Kunickiego 59
20-422 Lublin
e-mail: lublin@pfron.org.pl
tel.: 81 466 76 00

Lubuski Oddział PFRON

ul. Bohaterów Westerplatte 11
65-034 Zielona Góra
e-mail: zielonagora@pfron.org.pl
tel.: 68 422 78 00

Łódzki Oddział PFRON

ul. Kilińskiego 169

90-353 Łódź

e-mail: pfron.lodz@pfron.org.pl

tel.: 42 205 01 00

Małopolski Oddział PFRON

ul. Na Zjeździe 11

30-527 Kraków

e-mail: krakow@pfron.org.pl

tel.: 12 312 14 00

Mazowiecki Oddział PFRON

al. Jana Pawła II 13, 3 piętro

00-828 Warszawa

e-mail: warszawa@pfron.org.pl

tel.: 22 311 83 12

Opolski Oddział PFRON

ul. Katowicka 55

45-061 Opole

e-mail: opole@pfron.org.pl

tel.: 77 887 20 00

Podkarpacki Oddział PFRON

ul. Rejtana 10

35-310 Rzeszów

e-mail: rzeszow@pfron.org.pl

tel.: 17 283 93 00

Podlaski Oddział PFRON

ul. Fabryczna 2

15-483 Białystok

e-mail: bialystok@pfron.org.pl

tel.: 85 733 87 00

Pomorski Oddział PFRON

al. Grunwaldzka 184

80-266 Gdańsk

e-mail: gdansk@pfron.org.pl

tel.: 58 350 05 00

Śląski Oddział PFRON

pl. Grunwaldzki 8–10/8

40-127 Katowice

e-mail: katowice@pfron.org.pl

tel.: 32 493 21 00

Świętokrzyski Oddział PFRON

al. IX Wieków Kielc 3

25-516 Kielce

e-mail: kielce@pfron.org.pl

tel.: 41 230 97 00

Warmińsko-Mazurski Oddział PFRON

ul. A. Mickiewicza 21/23

10-508 Olsztyn

e-mail: olsztyn@pfron.org.pl

tel.: 89 722 90 00

Wielkopolski Oddział PFRON

ul. Samuela Lindego 6

60-573 Poznań

e-mail: poznan@pfron.org.pl

tel.: 691 060 107

Zachodniopomorski Oddział PFRON

ul. Janosika 17

71-424 Szczecin

e-mail: szczecin@pfron.org.pl

tel.: 91 350 97 00

11.3. Punkt obsługi klienta

Biuro PFRON w Warszawie

al. Jana Pawła II 13

pon. w godz. 8.00–18.00

wt.–pt. w godz. 8.00–16.00.

Możesz tam uzyskać informacje z zakresu dofinansowania wynagrodzeń pracowników z niepełnosprawnością oraz refundacji składek na ubezpieczenia społeczne. Niezbędnych informacji w tym zakresie udzielają także pracownicy wojewódzkich oddziałów PFRON.

11.4. Punkty i stanowiska informacyjne SOW

Punkty lub stanowiska informacyjne SOW znajdują się we wszystkich wojewódzkich oddziałach PFRON (dane kontaktowe znajdziesz w podrozdziale 11.2). Możesz tam uzyskać informacje dotyczące SOW, a także złożyć wniosek w asyście pracownika PFRON.

Opracowanie redakcyjne: Krystyna Malinowska, Alicja Bojko

Redakcja merytoryczna: rozdziały 1-7 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych;
rozdziały 8-11 – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych –
Michał Bogdański, Teresa Piątek

Projekt okładki: Paweł Gąsienica-Marcinowski

Zdjęcia na okładce:

(przód od lewej) © Photographee.eu – Fotolia.com, © kasto – Fotolia.com
(tył od lewej) © mezzotint_fotolia – Fotolia.com, © Monika Wisniewska – Fotolia.com

Skład: Poligrafia ZUS w Warszawie. Zam. nr 1838/23

<https://www.zus.pl>

<https://www.pfron.org.pl>

